

ŽIVOT

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS • PROSINEC • DECEMBER • GRUDZIEŃ 1988 (ČÍSLO 367) CENA 50 ZŁ

*Tvář apoštola sv.
Jana Evangelistu,
levý profil (oltár
v Levoči)*

častnil besedy s mladými lidmi, kteří dosahují zvlášť příznivých výsledků v studiu, zaměstnání a veřejné činnosti.

10. ZASEDÁNÍ ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU

REFORMY V PSDS

Ve Varšavě skončila první část 10. plenárního zasedání ústředního výboru Polské sjednocené dělnické strany. Předcházela mu široká diskuse, jejímž výsledkem byly teze politického byra na 10. zasedání UV. Smer myšlení, obsažený v tezích, získal plnou podporu ve všech diskusních prispevích. Ustřední výbor se vyjádřil pro urychlení, dynamizaci stranické práce.

Strana nesmí být ještě jedním úřadem, zdůrazňovalo se na zasedání. Nevyhnutelná je její základní reforma. V souladu s menší se úlohou strany ve státu, hospodářství a životě společnosti se musí měnit i model strany, její struktury. Strana, její orgány a organizace se musí znovu stat synonymem pokroku, odvahy a iniciativy. Tyká se to především základních, nejdůležitějších článků, prední linie stranické práce — základních organizací.

10. zasedání UV PSDS přijalo rovněž personální rozhodnutí — změny ve složení politického byra a sekretariátu UV, které uveřejnil denní tisk. Tyto změny vyplývají především z toho, že 14 miliónů Poláků se narodilo po roce 1948 a o současných problémech se současnými lidmi se musí mluvit současným jazykem.

Na zasedání se rovněž jednalo o otázkách národního porozumění, které zůstává hlavním směrem činnosti PSDS. Jak řekl Wojciech Jaruzelski ve svém projevu, „potřebujeme takový kompromis, porozumění a dohodu v základních otázkách, které by umožnily sladit to, co je reálné a skutečně nezbytné, s tím, co se hlásá a žádá.“

A jak daleko mohou jít zahájené reformy? V tezích politického byra na 10. zasedání UV se konstatauje:

„V politickém a společenskohospodářském systému PLR dnes nemí neměnitelné a definitivní, jde-li o jeho reformování a modernizaci — s výjimkou základních společenských cílů socialismu a polských státních zájmů.“

Během části zasedání probíhající při zavřených dveřích předseda vlády M. Rakowski představil klíčové problémy hospodářské a společenské politiky. Charakterizoval hospodářskou situaci, těžkou materiální situaci značné části společnosti, vyplývající mj. z inflace a těžkosti v zásobování. Na tomto pozadí mluvil o činnosti vlády. Značnou pozornost věnoval rovněž ideji „kulatého stolu“, možnostem porozumění s tzv. konstruktivní opozicí aj. V této souvislosti položil ústřednímu výboru řadu otázek týkajících se mj. poměru sil na pracovištích a ve společnosti, postoji členů strany a odborářů k Solidaritě, evoluce modelu odborového hnutí a spolupráce vlády s odbory ve složitých podmínkách hospodářské reformy. A konečně dvě základní otázky: Jak rozšířit základny řízení z kádrového a myšlenkového hlediska? A druhá otázka: neoslabí získávání spolupráce lidí, zklamánych socialismem a pokukujících po očku na druhou stranu, socialistický charakter našich reforem? Nebo naopak: Může poslit socialismus, budou-li se tito lidé zabývat reálnými reformami v mezích socialistického zřízení?

Na tyto otázky člena politického byra UV, předsedy vlády Mieczysława Rakowského má odpovědět druhá část 10. zasedání UV PSDS v lednu 1989.

V ČÍSLÉ:

Československý ústav zahraniční	— 6
Praha	— 8
Porada Života	— 10—11
Slovensko v boji zrozené	— 12—13
Na svatočné chvíle	— 18—19

*Majster Pavol
z Livoče
str. 16-17*

SKIERNIEWICE. Vedoucí představitelé strany navštívili letné závody a hovořili se zaměstnanci o nejvýznamnějších politických a hospodářských otázkách. Wojciech Jaruzelski navštívil Skierniewické vojvodství — v Rawie Mazowiecké byl v továrně na mýdla kombinátu VI a v Skiernewicích se zúčastnil besedy s mladými lidmi, kteří dosahují zvlášť příznivých výsledků v studiu, zaměstnání a veřejné činnosti.

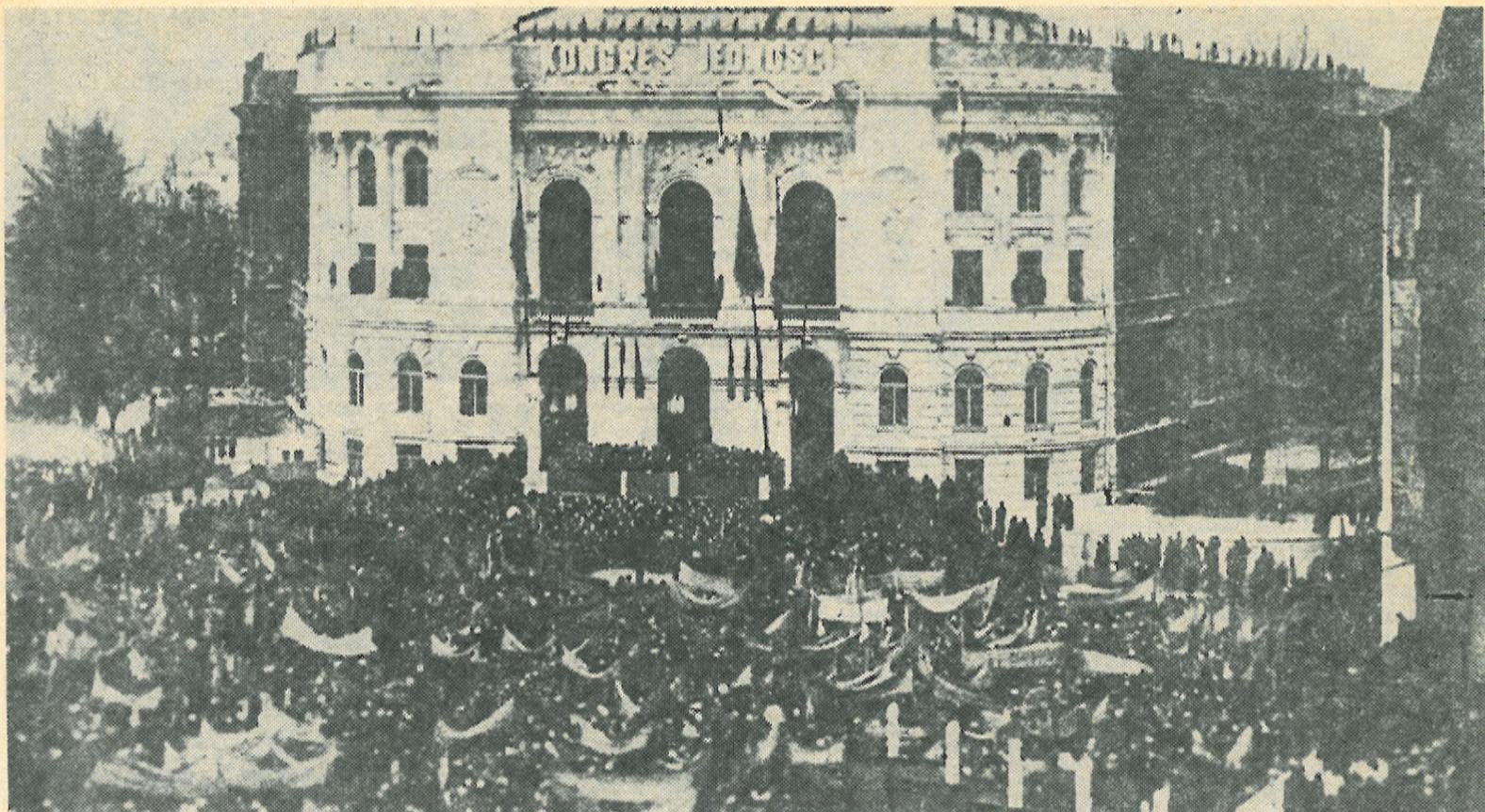
III. ZHROMAŽDENIE Celopolského dorozumenia odborov schválilo niekoľko dôležitých dokumentov. Zaujalo stanovisko k realizácii uznesení kongresu a konštatovalo, že odborové hnutie aktívne chráni životné záujmy pracujúcich a dôchodcov. Vo veci modelu a štruktúry odborov sa CDO vyslovilo za odborový pluralizmus opretý o zasadu: jeden odbor v jednom závode. V schválenom stanovisku vo veci mladého pokolenia sa zdôrazňuje, že jednou z najpilnejších úloh je rýchle zlepšenie životných podmienok mládeže a vytvorenie možnosti pre jej sebarealizáciu. Napokon v rezolúcii k medzinárodným otázkam III. zhromaždenie CDO vyjadriло podporu mierovým iniciatívam a vyzvalo k dialógu a vzájomnému dorozumeniu národov. Na snímke: záber zo zasadania.

OTÁZKY ZEMĚDĚLSTVÍ a výživy patří k nejdůležitějším. Plné se shrodiú na tom vláda i odbory. Nesnadný úkol má místopředseda vlády, ministra zemědělství, lesníctví a potravinářského hospodářství Kazimierz Olesiak (uprostřed).

BOEING - 767. V novembri tr. polská a svetová tlač oznamila, že Polské aerolinie LOT budú používať moderné lietadlá so širokým trupom dalekého doletu Boeing 767. V apríli budúceho roku na varšavskom letisku Okęcie pristanú prvé dve lietadlá typu B-167-200 ER (Extended Range t.j. so zväčšeným doletom), z ktorých každé bude mať na dvoch palubách miesto pre 208 cestujúcich. V júni 1989 LOT dostane tretie lietadlo — typu B-637-300 ER, ktoré má 249 miest. Boeing s farbami LOT-u budú mať dva prúdové motory (CF6-2OC2) firmy General Electric. Podľa mienky odborníkov sú to najmodernejšie lietadlá z tých, aké dnes lietajú. Toto moderné prúdové lietadlo zaistuje cestujúcim komfortné cestovanie, o čom sa mohli presvedčiť odborníci a novinári, keď pred rokom v našej krajine lietadlo predvádzala firma Boeing. Lietadlá riadia iba dva piloti bez navigátora a mechanika. Kabina pre cestujúcich môže byť podľa potrieb veľmi rýchlo prispôsobená napr. pre prevádzanie tovarov. Nečakane pôsobi kabina pilotov, vybavená desiatkami komputerov, ktoré o. i. informujú o priebehu letu, prípadných poruchách, ako aj o spôsoboch ich odstraňovania. Vďaka modernej aparatuře lietadlo môže lietať v krajne nepriaznivých podmienkach, pristávať pri viditeľnosti 50 m, keď sú mraky 15 m nad zemou. Lietadlo je veľmi ekonomické, spotrebuje len 4,5 tony paliva na hodinu letu, zatiaľ čo lietadlá, ktoré dnes používajú LOT, spotrebujú v tom istom čase vyše 7 ton paliva. V súčasnosti na celom svete letecké spoločnosti využívajú 140 Boeingov, ktoré majú veľmi dobrú povest. LOT bude celkovo 37. a po Etiopských linkách 2. leteckou spoločnosťou zo socialistických štátov.

S LOT-om sa spája ešte jedna dôležitá informácia. Jeho riaditeľ — pluk. Jerzy Śliwiński bol v Montreali zvolený za prezidenta Medzinárodného združenia pre leteckú dopravu (IATA) — organizácie zoskupujúcej 170 leteckých spoločností z celého sveta.

Na manifestácii pred budovou Varšavskej polytechniky, v ktorej sa konal Kongres, sa zhromaždilo ok. 100 tisíc osôb.

KONGRES JEDNOTY

Pred 40 lety v nově vybudované aule Varšavské polytechniky se ve dnech 15.—21. prosince konal slúčovací kongres Polské dělnické strany a Polské socialistické strany, který shromáždil 1528 zplnomocněných delegátů obou dělnických stran.

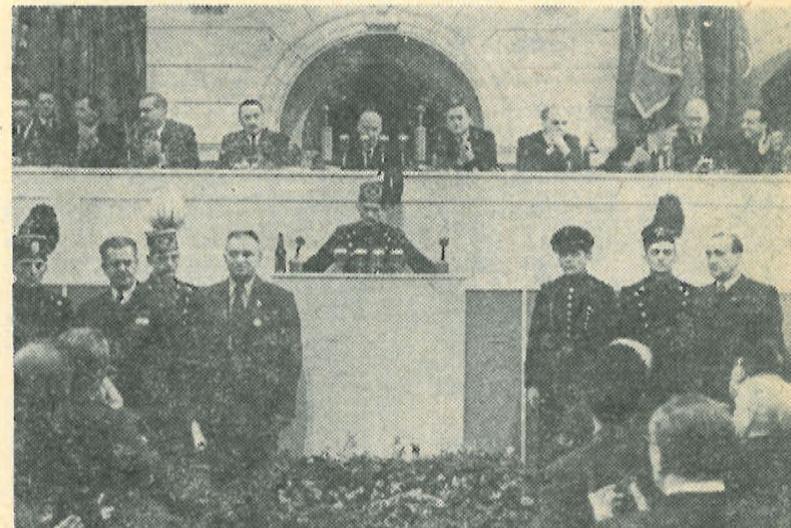
Prvního dne zasedání kongres povolal Polskou sjednocenou dělnickou stranu. Byl to poslední akt dlouhého a složitého procesu vývoje polského dělnického hnutí. Po více než padesáti letech rozkolu, v roce 30. výročí SDKPiL a PPS-levice byly konečně překonány rozdíly a reformismus slabující polskou dělnickou stranu. Otevřela se nová stránka polské dělnické třídy.

Ideová deklarace přijatá na slúčovacím kongresu konstatovala, že polské dělnické hnutí se „sjednotilo na půdě společných bojů, spojeného hodnocení zkušeností, společného stanoviska ve všech problémach současnosti, na základě společné ideologie marxismu-leninismu a společného cíle — uskutečnění socialismu.“ Kongres schválil stanovy strany a směrnice šestiletého plánu. Byly zvoleny vedoucí orgány PSDS: ústřední výbor a ústřední revizní komise. Předsedou ústředního výboru byl zvolen Bolesław Bierut, který zahájil zasedání kongresu a přednesl programový referát sjednocené strany. V jedenáctičlenné politickém byru ÚV PSDS bylo 8 bývalých pracovníků Polské dělnické strany a 3 z Polské socialistické strany.

Programovou linii kongresu negativně ovlivnil dřívější obrat v politice vedení Polské dělnické strany v souvislosti s bezdůvodným obviněním Władysława Gomulky z tzv. pravicově nacionalistické úchytky. Snadná ani hladká nebyla cesta, již prošla od té doby PSDS. Vytyčila průběh nejnovějších dějin Polska a polského národa. Svazek strany s dělnickou třídou byl vždy rozhodující o úspěchu nebo porážce jednotlivých programů.

Podle názoru soudobých historiků byly programové předpoklady PSDS do značné míry zatištěny důsledky toho, že ve straně zvítězil sektářsko-dogmatický proud. Nebyly doceněny tradice bojů za nezávislost ani bohaté zkušenosti socialistické levice v oblasti parlamentarismu a samosprávnosti. To ovšem nijak nesnižuje historický význam kongresu. Sjednocení znamenalo vítězství revolučního proudu, zahájilo novou etapu v dějinách lidového Polska. Upevnilo postavení dělnické třídy a její strany, přálo rozvoji národního hospodářství a tím budovalo základy pro zvýšení úrovně osvěty a kultury, pro obrovský společenský vzestup miliónů lidí.

Polská sjednocená dělnická strana se stala dědičkou staletých výsledků politického hnutí polského proletariátu. Dnes se vracíme ke zkušenostem PDS a PSS bez zaujatosti a omezení. Nalézáme v nich důležité ukazatele, jak řešit současné problémy dělnické třídy a celého národa. V tomto smyslu je sjednocení i dnes pro Polsko nesmírně důležitou událostí.

Predsedníctvo Kongresu. Rečnili na ňom predstavitelia mnohých závodov

Generálny tajomník ÚV PRS Władysław Gomulka na jednom zo stretnutí pred Kongresom

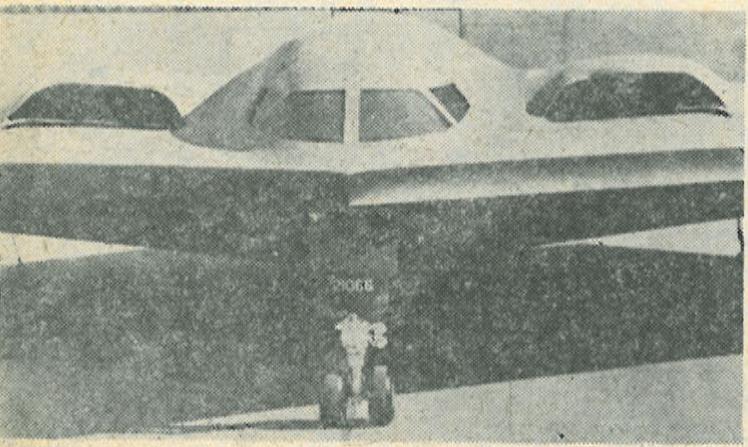

MARGARET THATCHEROVÁ V POĽSKU. Po prvýkrát v povojnových dejinách poľsko-britských vzťahov na začiatku novembra tr. navštívila Poľsko britská predsedníčka vlády Margaret Thatcherová. Dvakrát sa stretla s prvým tajomníkom ÚV PZRS a predsedom Štátnej rady Wojciechom Jaruzelským a predsedom Rady ministrov Mieczysławom F. Rakowským. Rozhovory sa týkali možnosti ďalšieho rozvoja vzájomných vzťahov a najdôležitejších medzinárodných problémov, čo zahrňovalo i výmenu názorov na tému budúcnosti Európy. Okrem oficiálnych rozhovorov sa britská premiérka počas trojdňovej návštevy stretla tiež s členmi Konzultačnej rady a s primasom Poľska, kardinálom Józefom Glempom, navštívila Gdańsk a v súlade so súkromným programom pobytu sa stretla s Lechom Wałęsom. „Poľsko-britské vzťahy“ — povedala na tlačovej konferencii M. Thatcherová — „sa po tejto návšteve stanú badateľne bližšie, najmä v oblasti kultúrnej výmeny, osvetové a vedy. Existujú tiež možnosti rozšírenia hospodárskej spolupráce v rôznych formách“. Budúenosť ukáže, či táto výpoveď bude podporená konkrétnymi výsledkami, či sa vzájomná spolupráca bude rozširovať, alebo nie. Na snímke: zber zo stretnutia M. Thatcherovej s. M. Rakowským.

ISLÁMABÁD. Vedoucí predstaviteľka Pákistánskej lidové strany Benazir Bhuttová (na snímku) začala sestavovať novou vládu. Jej strana získala nejvice mandátov vo volbách do parlamentu, nezajistila si však absolutnú většinu. V této situaci musí PLS vytvoriť koalici s menšími stranami, majúcimi pregresívni programy. Volby znítily politický systém vytvorený generálom Zia ul-Hagem a založený na islámskom právu i na autokratických mechanizmech výkonu moci.

USA. Zmiernenie napäcia a odzbrojenie patria k najdôležitejším problémom súčasného sveta, sú predmetom mnohých medzinárodných rokovania a túžob mierumilovných národov. Súčasne sa však pracuje na nových druhoch zbrani. Takýmto príkladom môže byť nové americké bombardovacie lietadlo B-2 Stealth (na snímke), ktoré prednedávnom oficiálne predstavili skupine novinárov a hosti v Palmave v Kalifornii.

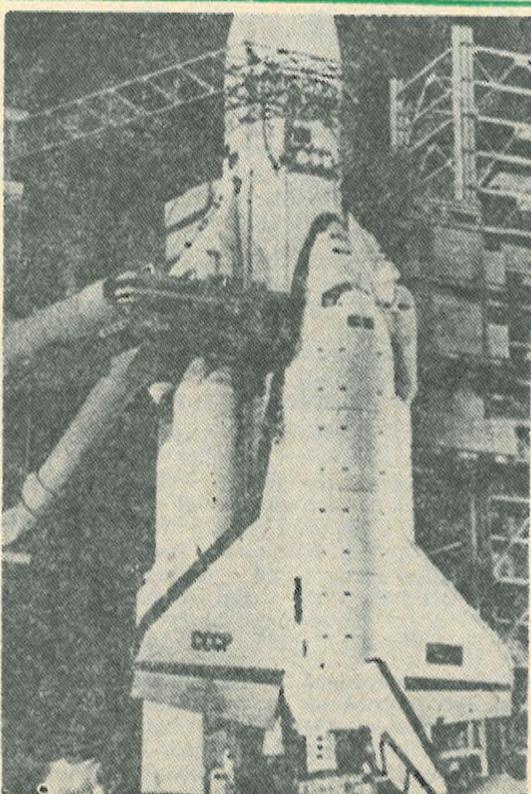

DILLÍ. Generálny tajomník k ÚV KSSZ Michail Gorbačov bol na oficiálnej návšteve v Indii. Z rúk prezidenta Indie republiky Rámaswamiego Vénkataramana obdržal Medailu Indiry Gándhiové za činnosť pre upevňovanie svetového mieru. Michail Gorbačov a indický predseda vlády Rádziv Gándhí (na snímke) sa vyslovili za upevnenie spoluprác medzi obooma krajinami a zhodli sa v názore, že treba začať mnohostranné rozhovory o zmiernení napäcia v ázijskej oblasti.

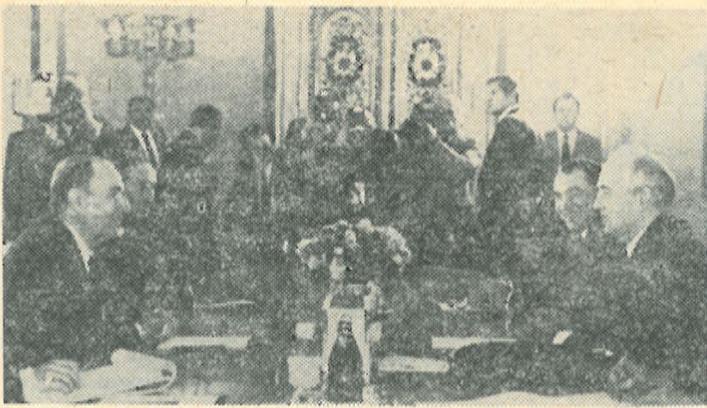

MANAGUA. Bi-lance tajfunu Joan v Nicaragui: asi 350 tisíc osôb bez stiechy nad hľavou, pries 200 smrteľných obetí, materiálne ztraty odhadované na 400 miliónov dolarov. Vláda slíbila pomoc oblastem postihnutým touto živelnou katastrofou. Na snímke mesto Bluefields po prechode tajfunu.

BUDAPEŠŤ. Maďarský parlament zvolil za nového predsedu vlády mladého, 40-ročného Miklósa Németha. Povolaním ekonóm nahradí v tejto funkcií do-terajšieho premiera Károly Grózsa, ktorý bol pred polrokom zvolený za generálneho tajomníka ÚV Maďarskej socialistickej robotníckej strany. Miklós Németh, politik mladej generácie, považovaný za ľoveka energického, bude pokračovať v realizácii trojročného programu stabilizácie a rozvoja maďarskej ekonomiky.

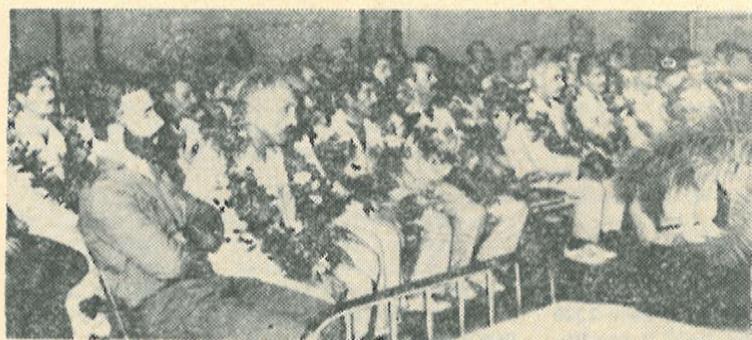
PRVNÍ LET „BURANA“. Sovětský raketoplán „Burán“ vyštartoval 15. listopadu v 6,000 z kosmodromu Bajkonur, d’akrit obletel Zemi a p’istil na betonovém písu 12 km od miesta startu. Tentokrát to bol let bez posádky. D’ky možnosti automatického riadenia budou m’et kosmonauti v’ec „asu na v’edecké“ experimenty. V budoucnosti se pl’nuje spojení raketoplánu s orbitálnou stanicí Mir.

MOSKVA. Prezident Francúzska Fran ois Mitterrand bol na krátkej návštive v Sovietskom zväze. Stretoval sa s generálnym tajomníkom ÚV KSSZ Michailom Gorbatovom a predsedom vlády Nikolajom Ryžkovom. Rokovania sa týkali ďalšieho rozvoja vzájomných vzťahov, hospodárskej spolupráce a medzinárodných otázok. Okrem toho v spoločnosti ministra zahraničných vecí ZSRR Eduarda Ševardnadze sledoval na kozmodrome Bajkonur štart kozmickej lode so sovietsko-francúzskou posádkou. Na snímke: záber zo stretnutia s M. Gorbatovom.

ALŽÍRSKO. V hlavnom meste tohto štátu sa konalo zasadanie Palestinskej národnej rady, ktorá plní úlohu parlamentu. Počas zasadania vyhlisila nezávislý palestínsky štát, ktorého hlavným mestom má byť Jeruzalem, a súčasne uznala existenciu Izraela. Alžírske rozhodnutie znamená zvratný moment v 40-ročnom boji Palestíncov o právo na vlastnú vlast. Nezávislý palestínsky štát uznalo už niekoľko desiatok štátov, medzi nimi ZSRR, ČSSR a Poľsko. Spojené štáty uznali vyhlásenie palestinskeho štátu za jednostranný akt a odmietli udeliť vízum predsedovi výkonného výboru Organizácie pre oslobodenie Palestíny Jásirovi Arafatovi, ktorý mal prednieť prejav na zasadení OSN v New Yorku. Na snímke zľava: Jásir Arafat, prezident Alžírska Sádli Bendžedid a šejk Abdel Hamid al-Sajeh — predseda Palestinskéj národnej rady.

TEHERÁN. Irak a Irán sa prednedávnom dohodli vo veci výmeny chorých a ranených vojnových zajatcov. Dohoda predpokladá repatriáciu z Iránu 1158 irackých zajatcov a z Iraku 411 Iráncov. Ako vypočítali zahraničné tlačové kancelárie, počas osemročnej iracko-iránskej vojny oboje štaty vzali do zajatia spolu vyše stotisíc zajatcov. Na snímke: záber z privítania prvej, 41-člennej skupiny iránskych zajatcov, ktorí prileteli do Teheránu.

DILLÍ. Dlouhotrvlé monsúnové deště způsobily povodně v severní Indii. Několik desítek tisíc obyvatel zůstalo bez střechy nad hlavou. Na snímku: obyvatel Dilí zachrаниl opiku před smrtí ve vlnách rozvodněné řeky Yamune.

Snímky:
CAF, TASS, BTA,
AP, Reuter a archív.

ANATOLIJ RYBAKOV je dnes bezpochyby nejtenějším sovětským spisovatelem. V příštím roce

ruštině dosáhne 6 miliónů výtisků. Kromě toho má kniha vyjít rovněž v jazyčích jiných sovětských národů. V SSSR se žertem říká, že obyvatelé se dělí na ty, kteří knihu už přeštěli, a na ty, kteří ji chtějí přečíst. Bestseller Rybáková vzbudil zájem nakladatelů ve 33 zemích na světě.

"WASHINGTON. Poslední tango Ronalda Reagana s Margaret Thatcherovou. Předsedkyně britské vlády navštívila na rozloučenou ustupujícího prezidenta USA. Provedla rozhovor i s nově zvoleným prezidentem Georgem Bushem. Obě strany se vyslovily pro potřebu pokračování v dialogu mezi Východem a Západem, včetně urychlení jednání o redukci konvenčních zbraní v Evropě.

LOND N. Za najkrajšiu ženu sveta zvolili v Londýne 18-ročnú Islandanku Lindu Petursdottirovú, povolanú recepcinu pracovníčku. Druhé miesto obsadila 22-ročná Yeon He Choi z Južnej Kórey a tretie Kristi Roperová z Veľkej Británie. Poznamenajme, že najkrajšia Polka, Joanna Gapińska, sa ziaľ nedostala do finále.

Z Vrtbovské zahrady

V současné době v různých zemích světa, především na americkém kontinentě, žije a působí na 3 milióny osob, které jsou českého nebo slovenského původu. Kontakty s krajany udržuje Československý ústav zahraniční v Praze.

Na počátku tohoto století dosahovalo vystěhovalectví z území Čech, Moravy a Slovenska nebyvalých rozměrů a stávalo se očekávaným sociálním, hospodářským a politickým problémem. Statisice vystěhovačů opouštěly domovy a hledaly existenci za hranicemi. Jejich počet dosahoval ročně průměrně až 50 tisíc osob. S rodinou zůstali spojeni jazykovými, kulturními a citovými pouty. Tyto skutečnosti vedly k myšlence udržovat s vystěhovači pravidelné kontakty a přeci o ně prostřednictvím ústřední organizace. Stal se již Československý ústav zahraniční, dobrovolná společenská organizace založená před šedesáti lety dne 20. prosince 1928.

V prohlášení na ustavující valné hromadě si vytáhla za úkol navázat styky s krajanskými spolkami, informovat je o životě v Československu, podporovat jejich snahy o udržování národních tradic a mateřského jazyka. Na programové prohlášení jako první odpovídaly krajanské spolky v Bulharsku, Jugoslávii, Rakousku, Francii, USA; byl mezi nimi i Svaz Čechů ze Zelova, Kučova a Lublina.

V prvních letech své činnosti poskytoval Československý ústav zahraniční zejména informace k otázkám vystěhovalectví. S krajany udržoval rozsíhlý korespondenční styk. Pro spolky zabezpečoval filmy, diapozitivy, organizoval přednášky. Knihovny vybavovaly knižními zásilkami. Rozvoj krajanského školství podporoval vysíláním učitelů. Organizoval též zájezdy krajanských dětí na prázdniny do Československa a školám zasílal učební pomůcky. Pro krajany začal vydívat v roce 1932 dvoutýdeník „Krajan“ a týdeník „Korespondence pro domácí tisk“. Výsledkem navázání osobních kontaktů a shromáždění archivních materiálů ze života krajany bylo vydání publikací, např. „O československé větvi v Jugoslávii“, „Čechoslováci v Rumunsku“ a další.

V Československu uspořádal Československý ústav zahraniční v roce 1932 „První sjezd zahraničních Čechů a Slováků“. Sjezd přijal obsáhlou rezoluci, v níž 254 delegátů ze 16 zemí světa konstatovalo, že „krajany mají společnou vůli žít vlastním národně kulturním životem a pěstovat vědomí spojitosti s národy ve staré vlasti. Češi a Slováci v zahraničí jsou a chtějí zůstat věrní svému národu a své mateřské řeči.“

BLAHOPŘÁNÍ

Kulturně sociální společnost Čechů a Slováků v Polsku a kolektiv redakce Život srdečně blahopřejí k 60. výročí vzniku Československému ústavu zahraničnímu, instituci, jejímž posláním je udržovat styky s krajany na celém světě, informovat je o československé současnosti, sloužit jim rádu a pomoci v pěstování jejich mateřského jazyka, kultury a folklóru.

Díky Vaši pomoci krajane v Polsku mají možnost udržovat styky se starou vlastí. Cinnost kluboven, které jste pomohli vybavit knihami, gramofonovými deskami a jinými pomůckami, pomáhá upevňovat jejich národní vědomí. Krajanské děti jezdí na letní tábory do Československa, kde zdokonalují znalost jazyka, navazují přátelství se svými československými vrstevníky a poznávají přirodní krásy i historické památky Čech a Slovenska. Doufáme, že se naše vzájemná spolupráce bude i nadále prohlubovat a rozvíjet.

Těšíme se spolu z Vámi z Vašich úspěchů a do dalších let Vám přejeme mnoho sil a dobrých výsledků ve Vaši ušlechtilé, odpovědné a náročné práci. S krajanským pozdravem

Kulturně sociální společnost
Čechů a Slováků v Polsku

Život
Kolektiv redakce

Šedesát let práce pro krajany

V Československu též pořádal výstavy ke krajanské problematice, například v roce 1935 o čs. školství v zahraničí, rok poté o čs. tisku, lidových tradicích a další. Od roku 1934 pořádal v Praze každoročně „Dny československého zahraničí“.

Tato činnost trvala až do roku 1939, kdy hitlerovské gestapo zakázalo styk s krajany a Československý ústav zahraniční byl sloučen s Domovinou zahraniční Českoslováku při Národní radě české. Tato byla v roce 1941 rozpuštěna, řada funkcionářů zatčena a vězněna v koncentračních táborech. Stejný osud potkal i prvního předsedu Československého ústavu zahraničního dr. Jana Auerhana, kterého nacisté v roce 1943 zastřelili.

Cinnost Československého ústavu zahraničního byla obnovena v červenci roku 1945. K prvořadým úkolům patřilo získat zpět rozptýlený majetek, archiv a knihovnu, které byly po rozpuštění zabaveny nebo převzaty jinými institucemi do úschovy. Dne 31. 7. 1945 se vláda Československé republiky usnesla vyzvat zahraniční krajany k návratu do vlasti. Československému ústavu zahraničnímu byly svěřeny při zabezpečování reemigrační akce agendy veřejnoprávní úkoly. K zajištění reemigrace krajany a jejich osídlování v pohraničí byly ustaveny sekretariáty Československého ústavu zahraničního v Karlových Varech, Plzni, Českých Budějovicích, Ústí nad Labem, Brně, Ostravě a Sumperku. Ve dnech 26.–28. října 1946 zorganizoval Československý ústav zahraniční I. sjezd krajany – reemigrantů.

Po skončení reemigrační akce, v úzké spolupráci s Maticí slovenskou a dalšími čs. institucemi, podporoval národní, kulturní, společenské a hospodářské styky krajany s vlastí. V roce 1946 začal vydívat týdeník Československý svět, dnešní měsíčník. Od roku 1954 vychází v Československu pro krajany „Krajan“ a kalendář. Aktivně se Československý ústav zahraniční zapojil do organizování I. celostátní spartakiády v roce 1955 a účasti krajany na ní. Organizoval spolu s krajanskými spolkami čestné společné zájezdy krajany do Československa, například v roce 1961 přijelo 37 společných výprav krajany. V roce 1988 vysílal Československý ústav zahraniční krajánům do deseti zemí 50 souborů a delegací.

Spolu s vysíláním hudebních, folklorních a divadelních souborů na akce krajany v

zahraničí oživila tato činnost zájem krajany o poznávání Československa. V roce 1960 uspořádal Československý ústav zahraniční v Náprstkově muzeu v Praze výstavu „Naši krajani“.

Účasti na reemigraci, řešením migračních problémů a svědomitou poválečnou činností ve prospěch krajany si Československý ústav zahraniční vybudoval pevnou pozici jako ústřední krajanské péče v tuzemsku i mezi krajany. V roce 1958 při příležitosti 30. výročí založení Československého ústavu zahraničního jeho předsedkyně poslankyně Marie Trojanová mohla prohlásit:

„V poválečném období se náplní ústavu stala skutečná pomoc a péče o krajany, a to nejdříve ve velké reemigrační akci po roce 1945, kdy se vrátilo do vlasti na 200 tisíc krajany.“

Interiér Vrtbovského paláce, sídla ČSÚZ

Rímske vidiecke sídlo

Začiatkom nášho letopočtu sa do sféry záujmov vtedajšej rímskej riše dostalo aj územie dnešného Slovenska. Dunaj bol jednou z hraníc riek, čo ju oddeľovala od okolitého sveta. Pri inej rieke, na brehoch Hrona na južnom Slovensku nadiktovať císař Marcus Aurélius vo vojenskom tábore časť svojho filozofického diela.

To, pravda, je všetko dôvodno známe — posledných niekoľko archeologických sezón však odkrylo, čo nikto nečakal: časť základov zatiaľ najkrajšej rímskej architektúry v Československu, pri Bratislave, na ľavom dunajskom brehu, teda už „za hranicami Ríma“, ale zato v bezprostrednom kontakte s ním.

„Bola pre nás skutočne veľkým prekvapením, hoci sa už dôvodno ohlasovala vyoranými kúskami tehál a keramiky na družtevnej roli“, povedal doktor Titus Kolník z Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied, vedúci tohto výskumu. „Dnes už ležia pred nami na vyhladejenej ornici zvyšky kamených murov. Je to už oveľa viac ako tisíc rokov, čo tadeto prechodila ľudská noha, až znova teraz. Medzitým sa prítomnosť zmenila na dôvnu minulosť, nedohľadná budúlosť sa stala prítomnosťou — a vôbec všetko je iné.“

Táto kotlina je z troch strán uzavretá najzápadnejšími výbežkami Malých Karpát.

„Preto som tiež presvedčený“, pokračoval doktor Kolník, „že nejde o vojenskú, ale o civilnú stavbu. Jej strategická poloha je veľmi výhodná, z okolitých kopcov sa mohli

(284—305 n.l.)

Mince cisára Diokleciána

hoci kedy spustiť vtedajší obyvatelia týchto miest, Germáni.“

S takýmito úvahami civilná — vojenská, sa treba zatiaľ zaoberať preto, že úplne odkryli zrejme ešte len zvyšky kúpeľa, ktorý bol spravidla súčasťou každého výstavnnejšieho rímskeho sídlia. Strieborný denár Alexandra Severa z roku 224 daňuje stavbu do 3. storie nášho letopočtu.

Doktor Kolník sa domnieva, že ide o pozostatky rímskej vidieckej vily (villa rustica), samostatnej a vysoko efektívnej výrobnej jednotky, základu poľnohospodárskej príduke Rimánov.

Tradične sa takáto vila skladala z obytnej budovy, svätyne, kúpeľa, hospodárskych budov a menších remeselnických dielni, teda z celého súboru stavieb ohradených drevenou palisádou alebo kamenným múrom. Táto mohla zaberať priestor možno stokrát sto

metrov — ale výskum je ešte len v začiatkoch. Za prvé sezóny archeológovia odkryli spodnú časť múrov štvorhrannej budovy, s troma polkruhovými prístavbami. Všetko nasvedčuje tomu, že išlo o bazény na vodu. Potvrdila to aj sonda asi 50 metrov na východ od kúpeľa: narazila na nározie ďalšej murovanej budovy.

Hoci sa výskum ešte len rozvíja, už dnes je jasné, že ide o celkom ojedinej nálezu na území Slovenska. Veď už sám tento kúpeľ je najlepšie zachovaný rímsky stavebný celok v Československu. Že sa tak dobre zachoval, je vďaka tomu, že leží a ležal bokom od husto obývaných oblastí.

Ak sa potvrdí odôvodnená domnieka o charaktere celého areálu, bude to prvá odkrytá rímska vidiecka vila v predpoli rímskej riše v strednom Podunajsku. Teda kultúrno-historická pamiatka prvého stupňa.

ZAMĚSTNÁNÍ ČESKÉHO OBYVATELSTVA PO ROCE 1945

DOKONČENÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA Střední Polsko

Po roce 1945 byl jediným průmyslovým střediskem českého obyvatelstva Zelov. V Žyrardově zůstala početně nevelká skupina Čechů, a Polskou Kamenici, prosilou textilním průmyslem, nebylo už možné považovat za českou osadu.

Analýza struktury zaměstnání Čechů v sedmdesátých letech v zelovském obvodu podle odvětví národního hospodářství ukazuje, že více než polovina z nich pracovala v zemědělství (64 proc.), dále 110 osob v průmyslu, 11 ve zdravotnictví a sociální péči, 7 v osvetě a kultuře, 5 v obchodě, 4 v dopravě a spojích, 2 ve stavebnictví a 22 osob v jiných povoláních. Celkem bylo zaměstnáno 428 osob.

Počet žen zaměstnaných v té době v průmyslu a v zemědělství byl približne stejný ako počet mužů, s tím, že ve stavebnictví a dopravě pracovali téměř výhradně muži, zatímco v obchodě, školství a osvětě a ve zdravotnictví převažovaly ženy. Pokud jde o průmysl, Češi pracovali výhradně v zelovských závodech bavlnářského průmyslu. Počátky zelovského bavlnářského průmyslu po válce byly těžké. Továrny byly zničeny, část strojů vyvezena. Obyvatelé Zelova se hned po osvobození pustili do oprav strojů a továrních budov, aby mohli zahájiť výrobu. Četné malé textilní továrny, které působily v Zelově do roku 1939, byly spojeny v zelovské závody bavlnářského průmyslu. O rozvoji těchto závodů svědčí počet zaměstnaných dělníků. V roce 1946 zde pracovalo

366 osob, z toho 197 Čechů. O deset let později 2300 dělníků, z toho 182 Čechů. V roce 1978 bavlnářské závody zaměstnávaly 4 800 osob, mezi nimiž bylo 7 proc. Čechů. Kromě státního průmyslu se rozvíjela družstva. Výrobní tkalcovské družstvo „Těča“ mělo v roce 1946 94 členů, z toho třetinu Čechů. V roce 1949 vzniklo druhé družstvo: Pomocné družstvo cechu tkalců a pletářů a 91 členy. Ze 185 členů obou družstev bylo 46 Čechů. V roce 1952 se obě družstva spojila a vytvořila Výrobní tkalcovské družstvo Okrsei, v roce 1957 přejmenované na Textilní výrobní družstvo „Krosno“. Toto družstvo mělo 139 členů — domácích tkalců, z toho 21 Čechů. V roce 1967 bylo 131 členů, mezi nimiž bylo 18 Čechů. Na základě tohoto družstva se vytvořilo v roce 1969 Oblastní družstvo výroby a služeb „Zelovianka“, které prevzalo od svého předchůdce domácí tkalcovství a rozvinulo služby občanům: omítání, malování, klempířství, vodní instalace, zámečnické, dámské a pánské krejčovství, oprava vah, oprava traktorů apod. V roce 1977 byla „Zelovianka“ zrušena. Na základě kovooddělení tohoto družstva vzniklo Družstvo kovoúrobek „Elektrometal“. Koncem roku 1978 zaměstnávalo 183 pracovníků a hodnota výroby dosáhla 43 milióny zlatých. Mezi zaměstnanci družstva bylo 7 Čechů.

Na rozdíl od Zelova na zbyvajúcim území, kde žili Češi (okolí Zelova a Kucov) prevládala práce v zemědělství, v němž pracovalo devadesát procent českého obyvatelstva. V jiných odvětvích hospodářství bylo zaměst-

náno jen málo osob — několik procent. Z okolia Kucova odjelo do práce do Horního Slezska 7 osob a jedna osoba do Pabianic. V Horním Slezsku bylo snadné dostat práci v hornictví a výdělky byly vysoké. Odpovídalo to vesnické mládeži, která neměla odborné kvalifikace, ale chtěla se co nejdříve osamostatnit.

V Kucově se domácké tkalcovství obnovilo jen krátce. Nejbližší tkalcovské družstvo, v němž mohli Kucované najít práci, bylo ve vzdáleném Kurnosu. Značná vzdálenost ztěžovala zásobování surovinami a odvádění vyrobených tkanin. Velkou příležitostí pro Belchatov a okolí se stala výstavba hnědouhelného dolu a elektrárny. České vesnice se ocitly na území velké stavby. Dva kilometry od české vesnice vyrostla největší polská elektrárna, spalující hnědou uhlí z místního dolu. Evangelicko-reformovaný hřbitov bylo nutno přestěhovat z Kucova do Kleszczowa. Mnoho Čechů dostalo práci v belchatowském dole. Samotné vesnice Kucov hrozí likvidace, mladí lidé se přestěhovali do obytných bloků v Belchatově.

Zýradów je po Zelově druhým největším průmyslovým střediskem, v němž žili Češi. Po druhé světové válce dělníci, mezi nimiž bylo 38 Čechů, opravili závod a zahájili výrobu. Podmínky byly těžké, na začátku nedostávali za práci mzdu. V letech 1948–49 tkalci vydělávali 3300 zlatých měsíčně a po výměně peněz jen málo přes 100 zlatých. Začali opouštět závody a vstupovali do tvůrčích se tkalcovských družstev, kde měli kromě lepšího platu rovněž deputát. Dohromady v textilní továrně a v družstvech pracovalo 30 až 40 Čechů.

V roce 1951 bylo z Textilních závodů významně punčochářství a vzniklo samostatné punčochářské závod Stella. Pracovalo v něm 300 osob a později, v letech 1963–1973, 850–900 osob, z toho 17 Čechů. Závody vyráběly 18 milionů páru punčoch ročně. Většinu zaměstnanců tvořily ženy.

ZBIGNIEW TOBJAŃSKI

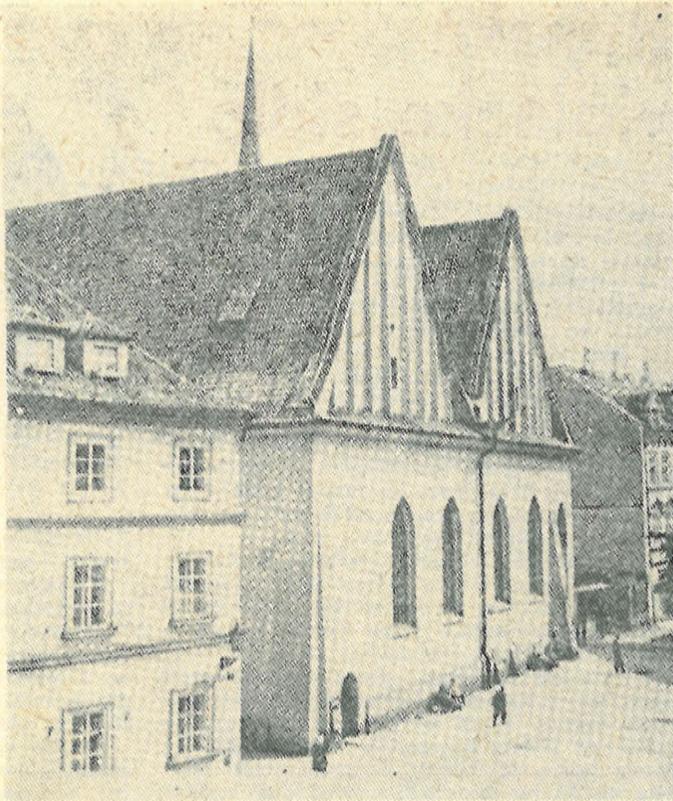
Betlémská kaple

Na Starém Městě pražském, uprostřed Betlémského náměstí je Betlémská kaple. Je to jedna z 1737 nemovitých kulturních památek Prahy a jedna z těch patnácti, kterým právem přísluší přívlastek „národní“. Je magnetem turistů stejně jako památným místem velkých okamžíků českých dějin.

Betlémská kaple byla založena roku 1391 se záměrem vybudovat český kazatelský chrám, shromaždiště lidu, ke kterému by tu promlouvali představitelé české národní inteligence, univerzitní mistři. U jejího zrodu stáli dva pražští patriciové: kramář Kříž a dvořan krále Václava IV. Hanuš z Mühlheimu. Kaple patřila svým prostorem mezi nejrozlehlejší stavby Prahy své doby. (Vešlo se do ní 3000 lidí). Brzy po svém založení se stala útočištěm prostých českých lidí, kteří zde v době feudálního útlaku našli svou první politickou tribunu.

Betlémská kaple je spojena se jménem významné osobnosti českých dějin — univerzitním mistrem Janem Husem, českým myslitelem, kazatelem a reformátorem. Kázal v kapli v letech 1402—1412. Kázal česky k prostým lidem, nikoli k vyšší pražské společnosti, která byla tehdy silně poněmčena. (Jeho kázáním nicméně chodila naslouchat i první žena království, chot krále Václava IV., královna Žofie.) V kázáních útočil na přebujelé bohatství cír-

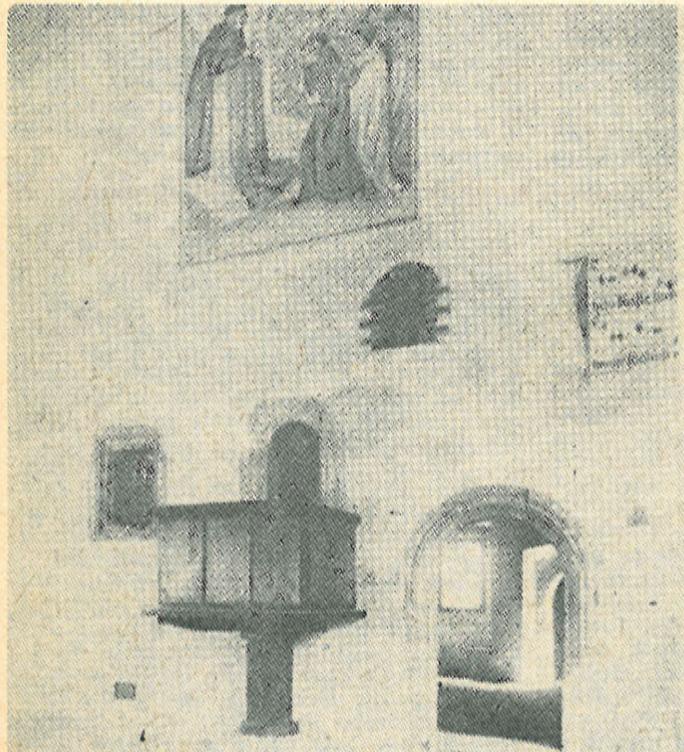
kve a jeho zneužívání, kritizoval nespravedlivé vykořisťování lidu církvi a vrchností. Není divu, že kaple přitahovala všechny nespokojené, kteří usilovali o změnu světa. Stala se ohniskem vzpoury proti utlačování lidu mocnými. Husova kázání byla navštěvována tak, že ani rozlehlý prostor kaple nestačil.

Církev tvrdě zakročila proti opovážlivému kazateli, avšak jeho statečný smrt na hranici v Kostnici r. 1415 dala poslední impuls mohutné revoluční bouři, která vzplanula v Čechách a odtud zachvátila celou střední Evropu. Právě Betlémská kaple se tehdy stala místem ideového zrodu této slavné husitské revoluce, symbolem slávy a sily husitství.

Po Husovi se v Betlémské kapli vystřídala celá řada kazatelů. Ani staletí nedovedla zahladit nenávist proti myšlenkám, které pozvedly masy lidí ke vzpouře. Proto musela být po porážce českého odboje v roce 1620 odstraněna také Betlémská kaple. Její budovu dostali v roce 1661 jezuité, kteří ji využívali jako seminář. Kaple chátrala a v 19. století padla za oběť přestavbě Betlémského náměstí; na jejím místě byl za využití původních obvodových zdí postaven obytný dům.

Na základě písemných a obrazových dokladů o stavbě a vzhledu husitské kazatelny a jejího okolí byl v roce 1919 zahájen průzkum v obytných domech na Betlémském náměstí a bylo zjištěno, že v kapli se zachovaly celé dvě obvodní zdi (východní a západní) a z velké části i zeď severní. V pů-

Kazatelna
v Betlémské
kapli

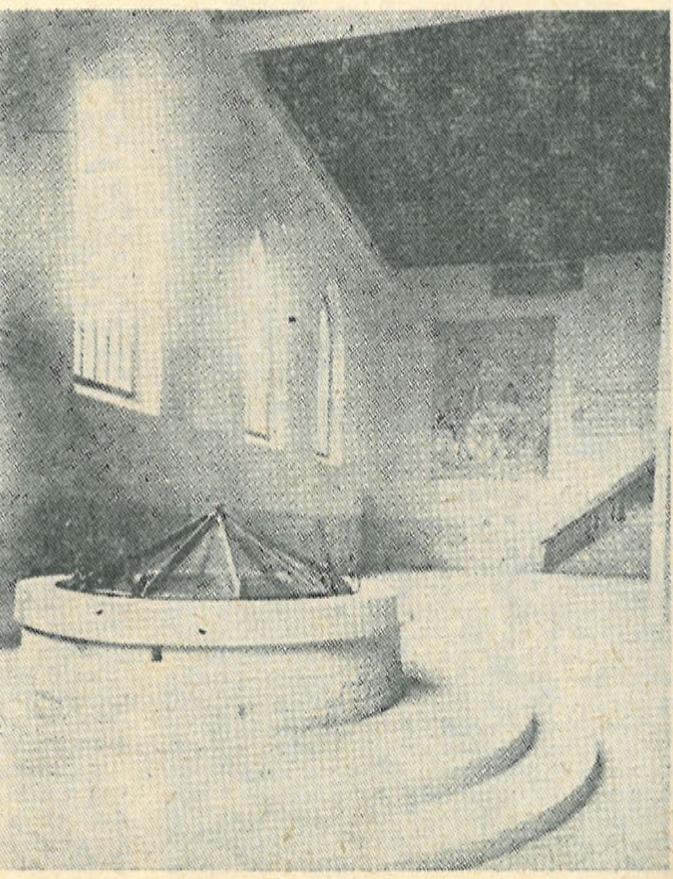
Studna
v Betlémské
kapli

vodních zdech byla objevena tři okna a dva vchody do kaple, gotický nápis, základ jednoho z pilířů a studna. V archivech se našly plány kaple z roku 1661 a jejího okolí z roku 1783. Nové objevy podnítily úsilí mnoha významných osobnosti a celé české veřejnosti na obnovu Betlémské kaple. Teprve však v roce 1948 schválila československá vláda návrh na její obnovu. Byl to návrh ministra školství Zdenka Nejedlého, který sám byl významným českým historikem. K tomu, aby mohla Betlémská kaple vyrůst v celé své někdejší mohutnosti, bylo třeba velké badatelské, archeologické, projektantské a konstruktérské práce. Na zachovaných třech obvodových stěnách byly nalezeny zbytky původních nápisů, citátů z kázání Mistra Jana Husa a jeho následovníka Jakoubka ze Stříbra. Vědci objevili celou řadu dalších pozoruhodných detailů z původní stavby. Po prostudování dochovaných dokumentů bylo možno přistoupit k rekonstrukci.

Přední československý architekt prof. Jaroslav Fragner se zhostil své projektantské práce tak úspěšně, že dnes mají návštěvnici před sebou Betlémskou kapli v té podobě, jak vypadala za časů Husových. Také profesorům a zákum pražské Akademie výtvarných umění, kteří pracovali na rekonstrukci vnitřní výzdoby kaple, se podařilo podle starých rytin vystihnout její dřívější podobu. Vytvořili i kopie středověkých fresek podle ilustrací Jenškého kodexu a různých kronik.

Stavba dnes není jen mrtvým památníkem; v sousedním Domě kazatelů je instalována stálá expozice o počátcích a rozvoji husitského revolučního hnutí. Tak slouží pražská národní památka i dnes svému národu.

ADÉLA KRATĚNOVÁ
T.A. Orbis

Koledníci z Oravy. Foto: AMK

JÁN SMREK

Zimná pieseň

Šteklivý snežík padá
z oblakov vysokánskych
a slastne topí sa
na dievčich ústach panských.

Ty, bystrá dcérka severa,
kotúľa srdce moje cestou
ako snehovú guľu
a lica pritom planú ti
jak pomaranče z Honoluulu.

I oči tvoje svietia,
sú ako z plameňa.
Takúto hru mám rád
a nech som Eskimákom,
tebe bych najkrajšieho
priniesol tuleňa!

Pri tebe necítim
ani chlad, ani mráz,
navzdory vichri
veselo sa mi kráča.
Zo stromov kýva mi
ťalia decembrová,
abych ju presadil
do tvojho kvetináča.

Pešo si chodíme,
lež radšej bych ťa niesol,
bábikou z marcipánu.
Kým by som s tebou prišiel
pred vašu malú bránu,
neostalo by z teba ani kústička,
len vlasy, klobúčik a bundička.

Koledy

JIŘÍ WOLKER

Na námesti vyhávají koledy
tri přesmutné trumpty:
miha, bláto, snih.

A na konci města
vede do chaloupky cesta.
Třebas právě nový člověk po ní na svět přišel
a rozhazuje bílý křík na nahé stěny,
že už je tu,
malý, živý, narozený,
maminčinou bolestí požehnaný.
Ze se narodil z rány,
tak na něj dýchají, tak jej zahřívají
z jedné strany krev
a Pánbůh z druhé strany.

Svatý Štěpáne,
smutný den přinesl jsi ve džbáně,
promáčené boty děrami pláčí,
ale to jsou přec nejvděčnější posluchači
poselství radostného,
chlebíčka na černé mísce přineseného,
protože jsou nejbliže trumpet tvých přesmutných,
jako je: miha, bláto a snih.

SLOVNÍK ŽIVOTA (166)

POUŽÍVANIE A VÝSLOVNOSŤ SAMOHLÁSKY Ā (3)

Dalej je ā v archaických tvaroch bremä, semä, vemä, plemä, ramä. Namiesto týchto tvarov sa častejšie používajú tvary bremeno, temeno, semeno, vemeno, plemeno, rameno.

V slovách med, medový, medokýš, medveď sa vyslovuje a píše ē (nie „mäď“).

Samohláska ā sa vyslovuje ako veľmi otvorené, široké e (s nízkou polohou jazyka). Ale za spisovnú sa uznáva aj výslovnosť s obyčajným e. Napr.: peť (= päť), meso (= mäso), peta (= päta), závezok (= závazok). V slovách typu žriebä je častá výslovnosť s a (žrieba). V prídi. menách rybaci (popri rybi), žabaci (popri žabi) holubaci (popri holubi), slepaci sa píše a vyslovuje samohláska a.

POESKY

mowa
móweca
mozaika
mozolić się
mozolny
moździerz
może
może być

on może mieć 25 lat
możliwość
można
możność

SLOVENSKY

reč, jazyk
rečník
mozaika
driet, hrdlačit,
namáhavý
mažiar
možno, azda,

môže mať 25 rokov
možnosť
možno
možnosť

ČESKY

řeč, jazyk
řečník
mozaika
namáhat se
namáhavý
moždíř
snad
snad je tomu tak
je mu asi 25 let
možnost
možno, lze
možnost

možnowładcza

možny

mój, moja, moje

mól, mola

mól książkowy

každy ma swojego

mola, co go gryzie

mówić

co tu mówić

mówka

mównica

mózg

wstrząs mózgu

mózdzek

mroczny

mrok

mrok zapadł

mrowieć się

mrowie

mrowiemię

przechodzi

mrowisko

mrozić

mrozik

mrozołporność

mroźny

vladár

silný, vplyvný,

bohatý, mocný

môj, moja, moje

môla

knihomol'

každý má svoju

bolest, ktorá ho trápi

hovoríť

škoda reči!

krátká reč

rečnická tribúna

mozog

ostras mozgu

mozoček (kuch.)

zamračený,

pochmúrny

tma, súmrak

nastala tma

hemžiť sa

veľké množstvo

zimomriavky mi

behajú po koži

mrvavenisko

mrazit

mrázik

mrazuvzdornosť

mrazivý

vlaďař

silný, vlivný, bohatý,

moci, být s to

môj, moje, moje

mol

knihomol

každý má svou

bolest, ktorá ho trápi

mluvit

škoda reči!

krátky proslov

rečnická tribuna

mozek

otres mozku

mozeček

temný, pochmurný

tma, temno

udělala se tma

hemžit se

množství

mrvavenci mi běhají

po kůži

mrvaveniště

mrazit

mrazík

mrazuvzdornost

mrazivý

Časťnici porady Života '88. Záber z diskusie

S myšlienkovou na budúcnosť

Tradičná porada dopisovateľov i spolupracovníkov Života a aktív Spoločnosti sa tento rok konala 9. októbra v Novej Belej na Spiši za účasti skoro 90 krajanov reprezentujúcich väčšinu miestnych skupín na Orave, Spiši a v iných oblastiach. Táto novobelská porada mala výnimočný ráz, keďže sa konala v jubilejném, 30. roku vychádzania nášho krajanského časopisu. Preto nečudo, že mnoho diskusných príspevkov, ktoré na porade odzneli, bolo venovaných práve Životu, jeho tridsaťročnému bytu medzi krajanmi, ich problémami, radostami a starostami, ako aj záslužnej činnosti jeho šéfredaktora kr. Adama Chalupca pre vznik a rozvoj časopisu a našej Spoločnosti.

V mene všetkých krajanov a hostiteľov tohoročnej porady — novobelskej miestnej skupiny KSSCaS jej predsedníčka kr. Júlia Šurekovej odovzdala do rúk red. Jána Šternogu symbolickú kyticu kvetov pre celý redakčný kolektív, ako aj srdečné blahozelania k jubileu Života.

Diskusia na tohoročnej porade bola mimoriadne živá, vecná a výnimočne bohatá, nielen počtom prednesených príspevkov, ale najmä závažnosťou nastolených problémov a návrhov, aj keď zavše neboli nové. Samozrejme, okrem problematiky Života, mnoho výpovedí sa týkalo celokrajanských otázok, činnosti našej organizácie, predzajazdovej kampane a pod.

LIDÉ • ROKY • UDÁLOSTI

PROSINEC — DECEMBER

1.XII.1918. — Prohlásení nezávislosti Islandu, ostrovného státu (asi 103 tis. km²) v severozápadnej Európe, v severnej časti Atlantického oceánu, asi 400 km východne od Grónska a asi 1000 km západne od norského pobrežia. Island bol od 9. storočia nezávislý, od roku 1264 — pod nadvládou Vikingov z Norška, potom pod dánskou nadvládou; v roku 1874 získal autonomiu; po prvni svetovej válke v roku 1918 bol uznán za nezávislý stát v unii s Dánskom. Za druhé svetové války bol stanovištěm britských a amerických oddielov. Dne 17. dubna 1944 bola v dôsledku referenda vyhlásená republika. Úřední reč je islandština, hlavním mestom Reykjavík, kde sa konala schôdza Ronalda Reagana s Michailom Gorbačovom.

5.XII.1867. — V Žulové ve vilniuské oblasti se narodil Józef Klemens Piłsudski (pseudonym Wiktor, Mieczysław, Z. Mieczysławski, Ziuk), vynikající pracovník osvobozenecného hnutí, státník a náčelník státu v letech 1919–22, maršál Polska. Výchova v povstalecké osvobozenecné tradici ho v mládí vedla k socialistickému hnutí. V roku 1887 bol zatknutý a deportován na päť let na Sibiř za podíl na prípravu atentátu na cara Alexandra III. Po návratu (1892) z vyhnanství vstoupil do Polské socialistické strany (PPS) a stal sa jedným z jejich predstávovcov v Polsku (od roku 1894 člen ústredného dôlnic-

kého výboru strany CKR a šéfredaktor listu Robotnik). V roku 1900 bol znova zatknutý, v ďalšom roku utekl z nemocnice v Petrohradě. Od roku 1902 žil hlavně v Haliči, zejména v Krakově.

Józef Piłsudski se od počiatku své činnosti vyslovoval pro ozbrojený boj o nezávislosť. Od roku 1906 bol predným predstaviteľom Polské socialistické strany — revolučnej frakcie, organizátorem bojových skupín PPS, jedným z tvorcov a predstaviteľom Střeleckého svazu a veliteľom 1. brigády legií ve válke s Ruskom v letech 1914–16. Byl tiež veliteľom Polské vojenskej organizácie (POW), vytvorené v srpni 1914, jejž činnosť bola namenena proti Nemecku. Dne 22. července 1917 Němci zatkli Piłsudského pro odmietnutí vojenského písania a umístili ho spolu s K. Sosnkowským v magdeburgskej pevnosti. Bol propuštený a 10. listopadu 1918 prišiel do Varšavy, kde 11. listopadu mu Regenčná rada pôdala vojenskú moc a 14. listopadu veľkou ročníkou státnu moc. Dva dni predtým (12.XI.) podala demisi Józefu Piłsudskému lublinské lidové vlády s predsedou Ignacym Daszyńskym. 22. února 1919 se Piłsudski stal protatímným náčelníkom státu, jedným z hlavných organizátorov polského státu. 29. února 1919 mu Sejm nezávislého Polska na svém prvom zasadnutí udeliť titul náčelník státu. Túto funkciu plnil až do zvolenia prezidenta Polskej republiky Gabriela Narutowicze (9.XII.1922). V březnu 1920 byl jmenován

Výpovede o Živote boli akýmsi hodnotením tridsaťročnej existencie časopisu, ktorý podľa jednotnej mienky krajanov im veľmi prirastol k srdcu. Stal sa neodmysliteľnou súčasťou krajanského života, ich priateľom, poradcом a učiteľom. „Je to jediný časopis v Poľsku“, — zdôraznil kr. František Chalupka — „ktorý o nás pravidelne piše a píše pravdu. Preto je v našich obciach čítaný ako žiadne iné noviny. Musíme si ho udržať za každú cenu.“

V podobnom duchu vyzneli aj ďalšie hlasy, vyjadrujúce redakciu slová uznania a väčky, ako aj spokojnosti s obsahovou i grafickou stránkou časopisu. Neboli to zdvořilostné fraze k jubileu, ale spontánny prejav ozajstnej oddanosti svojmu časopisu. Vari najpresvedčivejšie to dokazuje fakt, že napriek zna nám, 150-percentnému zvýšeniu ceny Života v tomto roku, sa aktív jednotlivých miestnych skupín zaviazal získať prinajmenšom toľko predplatiteľov časopisu na rok 1989 ako vlni. Už prvé hlásenia z MS v Novej Belej, Krempachoch, Kacvine, Dolnej Zubrici či Lapšanke potvrdzujú, že to neboli prízne sluby.

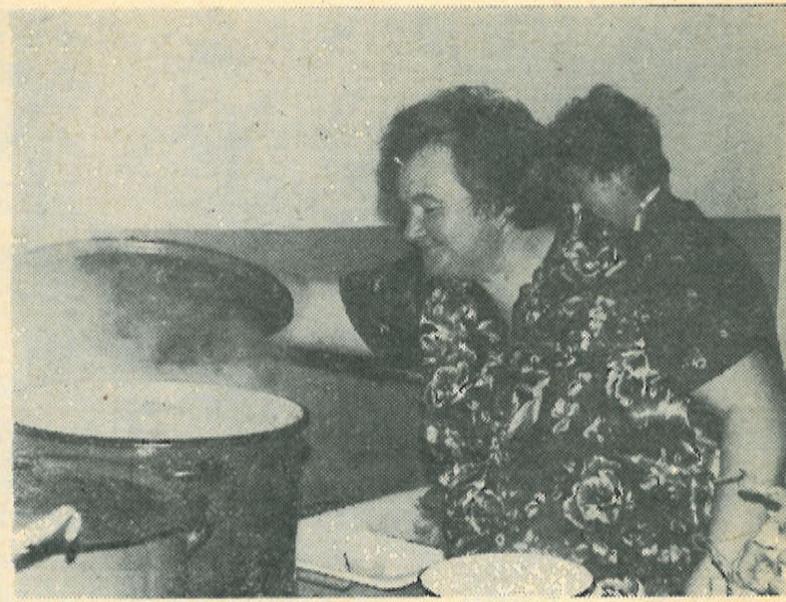
Nechýbali, samozrejme, i požiadavky. Medziňm, aby sa Život toľko neoneskoroval (čo závisí v hlavnej mieri od tlačiarov), aby obsahoval ešte viac materiálov o krajanoch a dejinách Spiša a Oravy, aby mal farebné fotografie a bol tlačený na lepšom papieri. „Ved — ako podotýkal kr. František Kurňát — za vyššiu cenu máme právo žiadať vyššiu kvalitu“.

Druhou — popri Živote — vari najpodrobnejšie diskutovanou otázkou bola výučba slovenčiny na základných školách a všetkých problematika krajanskej mládeže. Situácia sa totiž stala veľmi vážna, najmä keď ide o slovenské vyučovanie. Viacerí krajania konštatovali, že sa znepríjemnilo zábrzdil v tomto školstve stúpajúci, rozvojový trend spred niekoľkých rokov, kedy vzniklo asi desať nových škôl s výučbou materinského jazyka. Lenže zanedbalo vysvitlo, že školské orgány — v gminách, ako aj kuratórium osvetového a výchovného — nezvládli alebo skôr zanebdali svoje povinnosti v tejto veci a nedokázali v sade zabezpečiť učiteľské kádre. A práve z tohto dôvodu sa slovenčinu prestali učiť deti z Veľkej Lipnice-Skočíkov, Podváku

maršálem Polska. Józef Piłsudski bol organizátorom a vůdcem polských ozbrojených sil a významne ovlivňoval polskou zahraničnú politiku během několika let nezávislé existence státu. Byl pro nápor Polska na východ a pro vytvoření federace, která by zahrnula Polsko a Ukrajinu, Bělorusko a Litvu. Jako hlavní velitel polské armády zahájil v dubnu 1920 polsko-sovětskou válku, v níž odehrál přední úlohu v provedení protiútoku polských vojsk u Varšavy v srpnu 1920. Na maršálův rozkaz z října 1920 odchylil gen. Żeligowského obsadily Vilnius. V letech 1922–23 byl Józef Piłsudski šéfem hlavního štábů. Po nástupu Witosovy vlády formálně odeselil z politického života. Žil v Sulejówku u Varšavy, umavený boji v Sejmu, střídáním vlivu a činnosti pravice, která ho omezovala ve vojenských otázkách. Tehdy zahájil život publicistickou a spisovatelskou činnost. Lidem, zklamaným nedostatkem hospodářské stability, poklesem konkurenčními a stoupajícími nezaměstnaností, maršál předkládal heslo uzdravení (sanace), odzuval zípasy mezi politickými stranami, dožadoval se autoritativní a nadstranické vlády. V květnu 1926 provedl vojenský převrat (tzv. květnový převrat) a zavedl autoritativní vlivu, i když oficiálně neplnil židou vysokou státní funkci. V bratrovražedném boji ve Varšavě zahynulo asi 400 osob a bylo zraněno asi 800 vojáků a civilů. Od roku 1926 do konce života byl Piłsudski mi-

Po porade. Svoje názory si vymieňajú krajania Fr. Kurnát, Fr. Chalupa, L. Molitoris a D. Surma

Pohľad do kuchyne, kde sa pripravoval obed pred krajanov. Na snimeke Mária Nemecová. Foto: AMK

(č. 1), Harkabuza či Čiernej Hory. Badateľne poklesol počet žiakov na tomto vyučovaní. Nečudo, že na adresu zodpovedných za tento stav padlo hodne trpkých a kritických slov.

Preto priam ako varovné memento nazne- lo mnohokrát opakované heslo kr. Františka Kurnáta: „Mládež — naša budúcnosť“, ktorým sa obrátil na krajanov, aby si túto otázku vzali k srdcu a urobili všetko pre rozšírenie vyučovania materinského jazyka. „Keď zanikne“ — dôvodil — „zmizne i naša Spoločnosť“. Preto je taká dôležitá aj krajančák výchova detí v rodine, ktorú — ako sa zdá — mnohí rodičia zanedbávajú. V školských a vôbec výchovných otízkach sa musíme spoliehať len na seba, lebo ako to zdôraznil kr. Anton Pivočarík, „keď si sami nepomôžeme, nikto nám nepomôže“. V súvislosti s tým sa mládež musí stať stre- dobodom našej činnosti. So zreteľom na ňu ako pokračovateľku krajančákych tradícií mu- síme sami dbať nielen o rozšírenie počtu žiakov na hodinách slovenčiny, ale aj o za- bezpečovanie vlastných učiteľských kádrov

na školách našimi absolventmi stredných a vysokých škôl na Slovensku a vôbec dbať o rozšírenie radov aktív KSSČaS stále širším zapájaním mladých ľudí do krajančakej práce.

Tesí takýto prístup krajanov k otázke mládeže. Dokazuje, že seriózne myslia na budúcnosť našej organizácie. Táto myšlienka o budúcnosti KSSČaS bola akoby mottom značnej časti diskusie. So zreteľom na to kr. Eugen Kott zdôrazňoval, že treba nutne urobiť podrobňú dokumentáciu sloven- ských pamiatok na Spiši a Orave, aby sa aspoň takto zachovali pre budúce pokolenia. V posledných rokoch napr. zmizlo už hodne slovenských nápisov či iných pamiatok z kostolov a pod.

Krajančák hnutie — dôvodil kr. Anton Pivočarík — musí konať jednotne. Len svorným, spoločným úsilím sa naša Spoločnosť môže dopracovať výsledkov, aké všetci očakávajú, získať si autoritu a prisľúchajúce jej miesto v oblastiach obývaných českou a slovenskou národnostnou menšinou. To si však vyžaduje zvýšenú aktivitu a ozajstnú angažovanosť všetkých v krajančakej činnosti.

Na budúci rok nás čaká VIII. zjazd našej krajančakej organizácie, no predzjazdová kampaň viazne — podotýkali viacerí diskutujúci. Je to akiste výsledok ochabnutej organizačnej práce miestnych skupín a obvodných výborov. Treba čo najskôr zavŕšiť voľné schôdzky a doriešiť nevybavené otázky, vyplývajúce zo zjazdového uznesenia, aby sa nadchádzajúci VIII. zjazd opäť nestal iba opakováním starých stažností, ktorých zoznam je riadne dlhý. Podľa jednotnej mienky účastníkov porady, na zjazde by už nemal existovať problém sídla UV, ktoré krajančácke orgány prislúbili vyriešiť ešte v roku 1988. Krajančáci rozhodne trvajú na dodržaní tohto terminu.

Je potešiteľná starostlivosť krajančakej aktív o rozvoj svojej organizácie, jeho nemennitelný, trvalý postoj k všetkým základným otázkam rozhodujúcim o perspektívach celého krajančaka hnutia. Treba len tento tvorivý, seriózny prístup a angažovanosť pre- kovať na konkrétny čin.

JAN ŠPERNOGA

nistrem vojenských včiel a generálnim inspektem ozbrojených sil (pouze v letech 1926—28 a 1930 bol predsedou vlády). Míl rozhodujúci vliv na státni politiku. 31. května 1926 byl zvolen prezidentem Polské republiky, ale se zrekl této funkce ve prospěch Ignacyho Moścického, který se 1. června stal prezidentem Polské republiky. V roce 1930 byl kvůli Piłsudskému rozpuštěn Sejm, byli zatčeni předáci opozice (Centrolewu) a byl zahájen brestský proces.

Józef Piłsudski byl autorem četných historických, vojenských a politických prací, mj. studii z dějin lednového povstání v roce 1863 a prací i vzpomínek z doby boje o nezávislost, jehož se přímo zúčastnil. Jeho spisovatelká tvorba vynikala značným publicistickým nadáním. Ve výkonu moci byli oporu jeho diktátorovských metod zejména bývali legionáři, kterých jmenoval do významných státních funkcí. Józef Piłsudski zemřel 12. května 1935 po dlouhé nádorové nemoci. Byl pochřben v Krakově na Wawelu.

6.—13.1945. — Ve Varšavě jednal 1. sjezd Polské dělnické strany, kterou založili 5. ledna 1942 polští komunisté z levicové skupiny dělníků, inteligentů a rolníků. Generálním tajemníkem byl zvolen Władysław Gomułka.

6.XII.1953. — Ve Varšavě zemřel Konstanty Iłdefons Gałczyński, jeden z nejoriginálnejších polských současných básníků, nadaný autor lyrických, satirických a humoristických

děl. Vedle velkého množství básní napsal několik dramatických děl, rozhlasových her a velmi oblíbených fejetonů Dopisy s fialkou i divadelních dialogů Zelená husa, které uveřejňoval časopis Przekrój. Psal rovněž pochádková vyprávění pro děti (nar. 23.I.1905 ve Varšavě).

7.XII.1941. — Japonsko přepadlo americkou válečnou základnu Pearl Harbor na Havajských ostrovech a tím zahájilo válku proti USA. 11.XII.1941 fašistické Německo a Itálie vypověděly válku Spojeným státům.

10.XII.1948. — Valné shromáždění OSN schválilo Všeobecnou deklaraci lidských práv.

11.XII.1903. — V Praze zemřel Martin Hatalla, vynikající slovenský jazykovědec, pedagog a publicista (nar. 4.XI.1821 v Trste-

14.XII.1799. — Ve své rezidenci v Mount Vernonu zemřel George Washington, znamenitý americký státník a první prezident USA (nar. 22.II.1732 v Popes Creek v hrabství Westmoreland, kolonie Virginie).

15.—21.XII.1948. — Ve Varšavě zasedal slu-

čovací kongres Polské dělnické strany a Polské socialistické strany, který skoncoval s pol století trvajícím rozkolem v polském dělnickém hnutí založeném Polské sjednocené dělnické strany. Předsedou UV PSDS byl zvolen Bolesław Bierut. Orgánem UV PSDS se stal deník Trybuna Ludu a teoretickým tiskovým orgánem časopis Nowe Drogi.

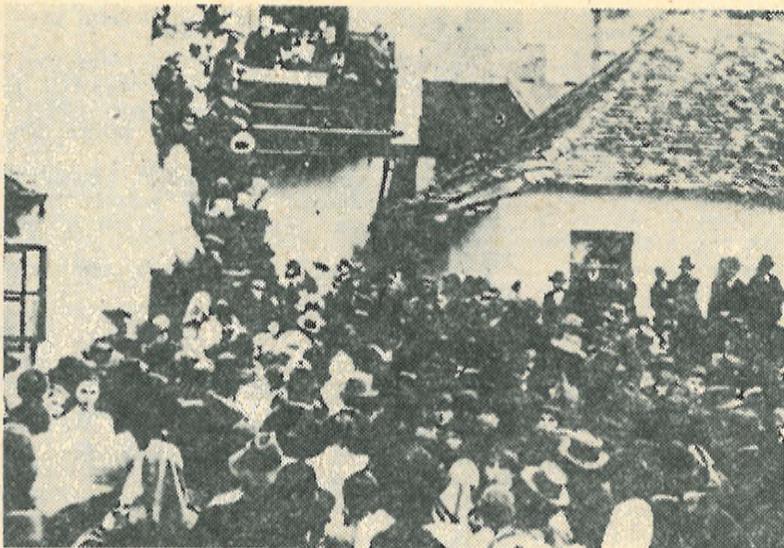
16.XII.1918. — Ve Varšavě se konal I. sluhovací sjezd polských dělnických stran; sluhovací Sociálně demokratické strany Království polského a Litvy a Polské socialistické strany — levice vznikla revoluční marxistická dělnická strana, která působila do roku 1925 jako Komunistická dělnická strana Polska a potom do roku 1938 jako Komunistická strana Polska (KPP). Za druhé světové války navázala na tradice KPP Polská dělnická strana.

16.XII.1922. — Ve varšavské galerii Za- cheta zastřílel krajančák nacionalista Eligiusz Niewiadomski prvního prezidenta Polska Gabriela Narutowicze, zvoleného 9.XII.1922 hlasy centra, levice a národnostních menšin. Po čtyřech dnech Sejm zvolil nového prezidenta Stanisława Wojciechowského. (G. Narutowicz se narodil 17.III.1865 v obci Telzse na Litvě).

17.XII.1903. — Bratři Wrightovi uskutečnili první úspěšný let motorovým letadlem.

20.XII.1928. — V zasedací síni Staroměstské radnice v Praze byl za účasti 123 představitelů československého politického, kulturního a hospodářského života a 24 představitelů krajančáckých organizací z celého světa větve Polska založen Československý ústav zahraniční, který už 60 let udržuje těsné styky s českými a slovenskými krajančáky v zahraničí. K blahopřání a pozdravům se připojuje i česká a slovenská obec v Polsku a s ní náš časopis Život.

V květnu 1921 byl Národní dům v Karlíně svědkem historické události. Sešel se tu ustavující sjezd Komunistické strany Československa.

V politickej koncepcii základov a štruktúr spoločného štátu Čechov a Slovákov sa ich predstavy rozchádzali. Vládnuce kruhy oficiálnej politikou českoslováckizmu znemožnili demokratické riešenie česko-slovenských vzťahov a vytvárali živnú pôdu pre vzostup politického vplyvu najmä Hlinkovej ľudovej strany. Filozofia českoslováckizmu zakotvená v Ústave z roku 1920 vychádzala z predstavy, že Česi a Slováci tvoria jednotný národ, v ktorom Slováci sú len jednou etnicou a to slabšou a nerozvinutou vetvou jednotného československého národa a preto jednotného československého štátu. Jej poprednými hlasateľmi boli T.G. Masaryk, E. Beneš, V. Šrobár a ī. Táto teória sa stala mocenským nástrojom a štátnej ideológiou, slúžila centralistickým záujmom českej buržoazie. Nepochopením a odmietaním svojbytného vývinu Slovákov a neriešením hospodárskych, sociálnych a kultúrnych otázok Slovenska sa vytváral priestor pre demagogickú, spojatku nacionalistickú, neskôr separatistickú politiku slovenského autonomistickeho hnutia.

V druhom desaťročí svojej existencie Československo ukročilo v období, ktoré rieša-

OBJAV HISTORICKÉHO DOKUMENTU

Dňa 30. októbra ráno po piatej hodine, tj. ešte pred historickej predporiadou slovenskej politickej a kultúrnej reprezentácie, na ktorej sa rozhodlo o založení a zložení Slovenskej národnej rady a o texte martinkej Deklarácie, poslal Matúš Dula, predseda Slovenskej národnej strany a od 30. októbra 1918 Slovenskej národnej Národnému výboru československému do Prahy telegram, v ktorom sa uvádzalo: „Slovenská národná strana stojí na stanovisku bezpodmienečného a bezvýhradného samourčovacieho práva slovenského národa a na tomto základe vindikuje pre slovenský národ ľčasť na utvoreni samostatného štátu, po- zostávajúceho zo Slovenska, Čiech, Moravy a Sliezska. Matúš Dula“

O existencii tohto neobyčajne cenného dokumentu sa doposiaľ nevedelo. Potvrdzuje rozhodnutie jedinej slovenskej buržoázno-demokratickej strany utvárať ďalšie vzťahy s najbližším slovenským národom na princíne sebaurčovacieho práva Slovákov a v spoločnom štátom zväzku, a to v čase, keď sa v Martine — a vôbec na Slovensku — ešte nevedelo o udalostiach v Prahe 28. októbra 1918. Keďže absentovali informácie o utvorení samostatného československého štátu a o pôsobení prvej vlády republiky, bol telegram Matúša Dulu adresovaný — úplne prirodzene — Národnému výboru československému.

A čo ďalšie osudy tohto dokumentu? V Prahe telegram pre-vezal zástupca „Pošty českých skautov v službách národnnej vlády“. A potom zapadol do zabudnutia. Vzbuďil však filatelistický záujem — vzhľadom na zvláštne skautské známky — a záhadným spôsobom sa dostal až do Veľkej Británie. Tam ho na filatistickej aukcii kúpil pán Gösta Hedbom zo Švédskas — a ten ho vystavil na Svetovej výstave poštových známkov Praga '88.

Vo svojom liste Zväzu slovenských filatelistov z 27. septembra

Hospodářská krize ve 30. letech zasáhla i buržoazní Československo. Ve snaze potlačit Mosteckou stávku, ze které je nás snímek, byly 2 horníci zabiti a 18 zraněných.

Foto: archiv TA Orbis

nie nevysporiadaných problémov komplikovalo a stažovalo. Nad svetom viselo ľažké mračno svetovej hospodárskej krízy. Ešte sa neskončila kríza ani jej dôsledky a už sa v susednom Nemecku v roku 1933 dostať k moci Adolf Hitler a s ním výbojnej nacizmu, ktorý ohrozoval život ČSR v základoch. A tak medzivojnové Československo ani nemalo príležitosť riešiť svoje problémy v normálnych pomeroch. Len mesiac chýbal do jubilea dvadsiateho výročia ČSR, keď predstaviteľia štyroch európskych mocnosti: — A. Hitler, E. Daladier, B. Mussolini a N. Chamberlain podpisali v Mnichove 29. septembra dohodu o odtrhnutí československého západného pohraničia. Po tomto príklade aj ostatní susedia predložili svoje územné požiadavky. Ale ani Mnichovská dohoda neuspokojila dobyvačné plány hitlerovského Nemecka proti Československu, bola predpokladom definitívneho rozbitia Československa a jeho rozdelenia na tri časti: odtrhnutie Slovenska, značnej časti južného a východného Slovenska, ako aj južnej časti Zákarpatka horthyovským Maďarskom, okupácia českých krajín Nemeckom. Ale myšlienka spoločného štátu Čechov a Slovákov zostala. V tomto období český a slovenský národ pochopili, že ich suverénna existencia je možná len v spoločnom štáte.

Nerovnoprávne postavenie slovenského národa zakrývané ideológiou Čechoslovakizmu, využili všetky reakčné sily v Československu. Významným bojovníkom proti českému a slovenskému nacionálizmu bola komunistická strana. Od roku 1921 postupne vypracovala svoj program riešenia národnostnej otázky, na II. zjazde KSC v roku 1924 proklamovala samobytnosť slovenského národa a bojovala za uskutočnenie oprávnených požiadavok slovenského ľudu. V roku 1937 prijala plán hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho povznesenia Slovenska. Po rozbití republiky, kedy česká emigrácia a demáci predstavitelia predmnochovského štátu zotrvali na koncepcii čechoslovakizmu, vytýčila program českého a slovenského národa a vytvorenia sociálne a národnostne spravidlivéjšieho Československa budovaného na princípe rovnosti a rovnoprávnosti oboch národov. Tento program prebojovaný v protifašistickom národnoslobodzovacom boji na frontoch druhej svetovej vojny, sa realizoval po oslobodení Československa a v štátopravnej oblasti utvorením Československej štátnej federácie v r. 1968.

ACHU

EDUARD BASS

CIRKUS HUMBERTO

(II)

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

Z dopisu Vaška Růžence:

Má drahá, nejdražší Růženko! Především Tě stotisíckrát pozdravuj a libím a také Tvé milé maminec posílám své pozdravení. (...) Nechtěl jsem Ti to původně psát, ale mezi nimi přece nesmí být žádné tajemství, tak Ti pišu i tohle. Nevím, odkud to přichází, ale poslední dobou dělají na mne ze všech stran v tlak, abych se ucházel — o Helenku Berwitzovou. Když jsem to slyšel poprvé, dal jsem se prostě do smíchu a víc jsem se o to už nestaral. Ale teď už se o tom šeptí po celém cirkuse. (...) Bezdeňky jsem si posteskl před tím, třebaže pokýval hlavou a povídal: „Inu, to jsou opravdu těžké věci. Do tvé budoucnosti ti mluvit nebudu. Vím, jaká je Růženka hodná holka a že budete jistě spolu šťastní. Ale to mi zůstane celý život u těch šelem a já m' m' strach, že to nebude dlouhý život... rozumíš... že ti jej některá ta potvora zkrátí. Kdybys by p' nem cirkusu, nemusel bys dělat prci tak nebezpečnou. Mysli na to, Vašku, prosím tě...“ A tak to běží jako na kolovruku, každý jinak, ale přece všechni stejně: Vezmi si Helenku Berwitzovou. (...) Ale já nechci takové řeči ani slyšet! Já už své rozhodnutí učinil, pro mne není žádán' jiná než Ty, má sladká Růženka. (...) P.S. Než jsem toto psání mohl odeslat, sekla mě Kambodža prackou do levé paže a trochu mi rozredala maso. U Berwitzů mne ošetřili. Bud' klidná, nic to není, vidíš, že možu psít!"

(...) Zhavé léto mijí, den za dnem uplyvá se stříbrnými vodami řeky Rýnu. Požehnaný podzim nadchází, na stráničkách zlátou a zamodrávají hrozny. Ráno se podél pod plouží mlhy a oddíly Berwitzovy karavany zapadají do ní jeden po druhém. Kde se silnice níží, není vidět na deset kroků. Proud koní a vozů se trhá, Kerholec jede ostrým kusem od zadního houfu vpřed, aby každému oddílu pověděl, kde se bude odpočívat, kdyby ztratil styk s předními. (...) Z šedé clony se vynoří Anežka na Chérii. Jak míjí Kerholce, převede koně v klus a o kus dále ho zastaví a čeká, až Kerholec dojede. (...) „Co je nového s Vašku?“

„Nic, madam. Bojuje. Jak se Helenka ujala jeho ošetřování, to na něho velmi zapůsobilo. Také plno našich vývodů uznává. Ale nechce povolit. Ze prý miluje a že už dal slovo. Jako ve všem, je to veliký palčák.“

„Vašku je charakter. To je na něm to nejkrásnější... Vzácný hoch. Čím dál tím víc si ho vážím. Kdepak se dnes večer zastavíme?“

„V Honnefu, madam. V Bonnu by bylo prenovenování příliš drahé.“

„V Honnefu pod Sedmihořím?“

„Ano.“

„To je zvláštní náhoda,“ prohodila ředitelka a ostrá tvář se jí zjasnila. „Tedy v Honnefu. To je nádherné... Prosím, Karle, zaříd mi, aby po čtvrté hodině přišel ke mně Vašku. A ať si vezme lepší šaty, přijďme někam na návštěvu. A buď tak las-

kav: kdybys cestou mohl koupit pěkného lososa, pošli mi jej do vozu.“

„S radostí, madam,“ přikývl Kerholec a Anežka odevádala.

(...) Vašek s načesanou patkou šel o čtvrté hodině k ředitelskému vozu. Ředitelka se objevila na schůdkách svého vozu ve velmi elegantním městském úboru, s upjatým černým živůtkem, kohož jedinou ozdobou byl bílý límeček. Kadeře jí už silně prokvětaly stříbrem, ale oči měla jako rys. Za ní se vyhoupla Helenka v letních šatečkách, se slunečníkem v ruce, netušeně krásný zjev v tomtom drsném cikánském prostředí.

„Dobrý den, Vašku,“ pozdravila Anežka uklínějíc ho se mladého muže, „co dělá tvoje rameno, zlobí tě ještě?“

„Ne, madam, děkuji za optání, ruka je v pořádku. Helenka je znamenitá ošetřovatelka. A naštěstí se mi Kambodža nedostala na holé tělo. A udeřila jen jednou. Jak jsem na ni pohlédl, odvrátila hlavu a kňourala o milost. Jednala z nějakého popudu, proti kterému se nemůže ubránit. Možná, že z lásky. Kambodža mne opravdu miluje.“

„To je správné,“ přikývla ředitelka. „Když už jste si usmysili žít mezi dravci, nemůžeme jim mít za zlé, co je jejich přirozenost. Půjdeme teď do Honnefu. Bydlí tam kdosi, koho musíš, Vašku, poznat. A taky Helena. Jsem si jista, že mi budete oba za to vděční.“

Sí tedy do obce, kde zabořili do postranní uličky a vstoupili do zahrádky, kde kvetly růže a jiřiny. Dům sám byl zavřen a ředitelka zazvonila. Bylo slyšet lehký krok. Zelené dveře se otevřely a před nimi stál drobný, velmi starý pán nachýlené postavy a ušlechtilé tváře, s bílým knírem pod orlím nosem. Překvapením se mu obočí zvedla ve vysoké obloučky.

„Promiňte, že vás přepadáme,“ řekla Anežka, sama také trochu vzrušena. „Jsem Berwitzová, ředitelka Cirkusu Humberto. Náhodou zde přenocujeme a já jsem nechťela minout Honnef a nenačítat vás.“

„Och, madam, působíte mi neobyčejné potěšení. Raťte prosím vstoupit. Dovolíte-li, půjdou napřed a otevřu dveře. Zde prosím...“

„Mám opravdu velkou radost z vaší roztomilé návštěvy, madam,“ navázal starý pán, když Anežka usedla na chaise longue a Helena s Vaškem do křesel. „To jsou vaše děti, madam?“

„Jen děvče, pane řediteli, Helenka. Jezdí od malíčka jako zde par Vašku. Ten není z naší rodiny, ale je náš odchovanec. Je to náš nejlepší jezdec, pane řediteli, ale pracuje také jako domptěl. (...) Dovolte mi, abych jím řekla, u koho jsou. Ponechala jsem si to jako překvapení. Helenka, Vašku, jste v domě pana Eduarda Wollschlägra.“

Helenka věděla, že to jméno rodiče často vyslovovali, ale nemohla si nikterak vzpomenout, v jaké souvislosti. Zato Vašek dívá úžasem neotevřel hubu. To byl přece muž, o kterém se znova a znova mluvilo ve střížích a maringotkách a u něhož se vyučil Hans, to byl ten slavný cirkusový principál, o kterém se tvrdilo, že měl nejkrás-

nější koně světa a že s nimi dělával pravé zázraky.

„Vyslovujete mrtvé jméno, madam,“ usmál se stařík s neskrývaným smutkem ve hlase. „Co můžete vědět vy, mladý pane, o člověku, který unikl světskému zájmu dřív, než jste se narodil!“

„A přece vám, pane řediteli,“ vzmohl se Vašku na odpověď, sevřev jednou rukou opěradlo křesla. „Vy jste ... Arab a jeho kůň!“

Pan Wollschläger několikrát rychle zamrkal.

„Podivná věc, madam, jak málo jsme obrněni proti slávě! Hle, cítím skoro dojetí! Arab a jeho kůň! Nejslavnější moje křeace! Tolikrát napodobená — i v slovutném Cirkuse Humberto! (...) A vaše slečna dcera, říkala jste, jezdí?“

„To víte, z ní je už úplná cirkusačka. Narozenila se ve voze.“

„A mladý pán... pan Vašku... je tedy krotil?“

„Ano. Ale od sedmi let u nás jezdí. Začínal s Helenkou na ponících, ale už v deseti letech přešel na vysoké koně. Vyzná se ve všem, i ve volné drezúře. A je taky spolehlivý kaskadér, pro batádu i všechny skoky na koni i na zemi. A rozumí i slovně.“

„Výborně, mladý muži. Cirkus je krásné zařízení, ale žádá, aby se v něm umělo všechno. Poznamená své vyznavače neporušitelným znamením a žádá od nich věrnost až za hrob.“

„(...) A které bylo vaše nejkrásnější číslo, maestro?“ zeptala se Anežka.

„Nejkrásnější... Hm... Jednou jsem si odchoval čtyři mladá děvčata na krasojezdky. Víte, já se nespokojoval s pěstováním koní, já pěstoval i čistokrevné ženské. Posadil jsem je na čtyři anglické hřebce, černé jako uhel. Byl to úžasný dojem, sukně ležely na koni jako rubínová čabronka a pod jejich průchozem byl černý kůň a bílá žena jako jediný zázračný, živočišný organismus. A pak jsem s nimi načvíčil pomalé španělské bohato. To už nebyla krasojezda, to byla de-konální ekvestrická báseň.“

„Jak dleloho ty dámy potom jezdily?“ ptala se Helena.

„Ach, jenom kváčce. Myslím, že necelý rok. Bylo to příliš omamné. Do roka se mi všecky čtyři provdaly. Mimo cirkus ovšem. (...) Je potřeba mít silné cirkusácké srdce, aby nepodlehlo vábení lásky a setrvalo při povinnosti.“

„Vy tedy, maestro, neuznáváte výsostné právo lásky?“ zeptala se tiše Anežka.

„Neuznávám, madam, jakmile jakkoliv smířuje mimo naši sféru. Dokonalost se dosahne jen nejvyšším sebeobětováním. (...) Ani rytíři ve středověku, ani vojáci ve válce neopakují sázku života den za dnem, měsíc po měsíci, rok co rok. To činí jen lidé zvláštní řehole, kteráž sluje cirkus. A kdo se té řehole zasílí, nemá právo se zamilovat. Nemá právo porušit společenství, které nás vše dohromady. Láska v našem bratravství má jen tehdy oprávnění, když neoslabí cílek, ale posílí.“

Vašek naslouchal náhlému obratu celý zbledlý. Kdyby nebyl svědkem, jak celé toto stíkání bylo náhodné, byl by také tuto episodu považoval za potměšilou intriku. Ale tady viděl velmistra, kterému od první chvíle na slovo věřil, a ten netuše zabodával dýku do nejcitlivějšího místa Vaškovy hrudi. Srdce se mu zastavovalo při pomyšlení, jak se toho ředitelka chopí. Ale k údivu a k úžasu slyšel ji, jak se zvedá a odpovídá s tichým rozechvěním:

„Pane řediteli, odpusťte, že přerušuji. Ale odpoledne se chýlí k večeři — nechť byste se podíval na naše stáje? Jistě vás to bude zajímat. A po prohlídce byste mohl zůstat u nás na večeři — zas jednou pojist v maringotce. Můj muž by byl nesmírně rád, kdyby vás mohl osobně poznat.“

„Madam, nemůže pro mne být nic radostnejšího. Nám starým idealistům zni zcela jinak volání: Koně! Koně! Království za koň!“

Když došli k táboru, uvital Petr Berwitz hosta se vši grandezou. Pan Wollschläger

mu nabídl tykání. Anežka s Helenou se om-luvily, že se musí poohlédnout po kuchyni, a Vašek spěchal ke klecím chystat krmení. Berwitz zamířil se svým hostem sám ke ko-nírnám. (...)

Wollschlägerovy oči zářily, když spatřil dlouhé řady koní. A s největší znaleckou jistotou šel přímo k těm nejkrásnějším ku-sům. Jejich třpytné oči se zahleděly na drob-nou postavu, a když k nim popošel, žádný neuhýbal, žádný se neplašil. Zajel jim prsty do hřív, popleskal je po krku, pohladel nos, podivil se na zuby. U každého si dal říci jeho jméno, které několikrát mazlivé opakoval. A když šel dál, všecky ty krásné hlavy se za ním otočily a nejedna se natáhla k lehkému zařičení.

Večeře se voze byla bohatá. Hovor běžel, jako při každém cirkusáckém setkání, ve vzpominkách na lidi, města a zvířata. Pan Wollschläger byl znamenitý vypravěč a okouzlil zvláště paní Hammerschmidtovou uhlazenou dvorností. (...)

Když vyšli z vozu, aby hosta doprovodili, plul velký siný měsíc nad borovinou a palouk byl ozářen stříbritým jeho světlem.

„Mohl bych se ještě jednou, na rozloučenu, podívat na koně?“ obrátil se Woll-schläger na Petra. „Víš, je to možná napo-sledy, kdy vidím takový výběr.“

Policenec Petr ochotně svolil. U stíje seděli Kerholec, Hans a Vašek, a Hans baťaje z dýmky vyprávěl o kumšttech, které prováděl kdysi s koňmi Eduard Wollschläger. Nyní vyskočil a s dýmkou při noze hlásil principálovi, že ve stájích všechno v pořádku, jen z koní že žádný nespí. Všichni stojí, jako by čekali na představení.

„Čekaj na mne!“ usmál se Wollschläger a vstoupil. Koně obrátili k němu hlavu a lehká vlna neklidu proletěla stíji.

Pan Wollschläger volal jednotliví jména a každý zavolený se vzepjal, někteří zarzáli.

„Mon Dieu, mon Dieu...“ prohodil stařec dojatě, „moci tak ještě jednou vzít běž do rukou...“

„Vašku,“ zvolala Anežka, která stála vedle něho, „skoč do jedničky a přines obě šam-briéry!“

„Madam,“ obrátil se k ní Wollschläger radostně, „myslite, že by to bylo možné?“

„Přejí si to, maestro,“ odpověděla krátce a pevně.

Vašek přinesl dlouhý i krátký běž. Pan Wollschläger šel mezi koně a dvanáct nejkrásnějších uvolnil. Každého přitom polaskal, pošepthal mu do ucha jméno, přitiskl svou tvář na jeho. Vešel do měsíčního světla, třikrát praskl velikým běžem. Ve stáji se ozval dupot kopyt.

„Open the door! Avanti!“

Hans s Vaškem odtrhli závěs a uvolnění koně se řítili vpřed rovnou k muži, který je volal.

Vedle Vaška se ozvalo tiché zaklení. „U všech hromů... koukaje na ně... oni jdou na pravou ruku!“ Byl to opravdu neuvěřitelný zízrak, koně, kteří jako všeude u cirkusu byli celý život cvičeni kroužit nalevo, tady na jednou pod povely Wollschlägerovými běže-ly opačně.

Nyní ten drobný stařík vykřikl, mávl běžem a koně se prudce zastavili, obrátili se ke středu a stáli čelem k Wollschlägerovi. Nechal je oddechnout a soustředit se. A pak, po nehybné vteřině, rozpráhl ruce a zvolal: „Vzhůru! En parade!“

Devět hřebců se okamžitě zvedlo na zadní nohy do levady, tři, kteří nebyli cvičeni na vysokou školu, říčeli a vzpínali se, bylo vidět, jak ochota poslechnout zápasí v nich se strachem a nejistotou, ale stařec stál uprostřed kruhu, měl obočí staženo, z očí mu sršela poroučivá vůle, ruce poškubávající se vzhůru jako by podpíraly a zvedaly koňské tělo a po chvíli vahání stálo všechny dvanáct vztýkáno v měsíčním světle, hřívu rozevlátu, uši zdviženy, oči rozšířené, přední kopyta bijící do vzduchu, lesknoucí se břicha vyklenutá pod nimi. Diváci kolem podlehli velkolepému výjevu a začali, sami otrli cirkusici, tleskat.

Pan Wollschläger se uklonil, zavelel a koně se opět čtvrtinou piruety otočili a spustili

na všechny čtyři. Běž prolehl vzduchem a celá ronda opět jala se kroužit vpravo.

„Cyrus! A gauche!“

Běž lehounce praskl a Cyrus před vcho-dem do stáji odbětl a běžel domů. Jeden za druhým tak z rony odpadal, až poslední Kismet vběhl do stáje, kde se všichni koně rozeržáli.

„Madam,“ řekl pan Wollschläger Anežce s velkým dojetím, „nikdy nezapomenu na večer, který jste mi připravila.“

„Tím méně zapomeneme na vás my,“ odpověděla paní Berwitzová.

„Jste velmi laskaví k starému člověkovi. Přeji vám všem hodně, hodně štěstí.“

Rozloučili se ve velkém dojetí. Ředitelka požádala Vaška, aby pana Wollschlägera do-provodil. Starý pán učinil sice odmítavý po-hyb, ale svolil. Vašek šel velmi rád. Ještě nikdy neměl k nikomu takový pocit úcty, obdivu, zbožnění. V duchu si opakoval, co večer říkal Hans: „To není principál, to je čaroděj.“ Byl ochoten ho poslouchat celou noc a předem uvěřit každému jeho slovu. Lež pan Wollschläger mlčel.

Nepromluvil, až stanul u své branky. Odemkl ji, otevřel a stojí mezi veřejnosti obrátil se náhle k Vaškovi. Vztyčil se pevně, jako když zvedal hřebce do levady, zaostřil oči k pohledu, který pronikal Vaškovi až do mozku, a pronesl přísně a velitelsky:

„Jsi mezi dvojí zradou. Vezmeš-li si to hamburské děvče, zradiš své umění. Chceš-li sloužit svému umění, musíš zradit to děvče. Není jiná cesta. Bud — anebo. Vybojuj si to v sobě. Všichni velcí jsme museli prožít tuto strašnou hořkost, neboť velkost nemůže vyrůst z idyly. Slyšel jsem a viděl jsem dost, abych ti mohl říci: Jsi jeden z vyvolených! Ale pro vyvolené je určen jen boj a zápas, nikoliv pokojné štěstí lásky. Naše umění spěje k zániku. Váš cirkus je ohrožen. Berwitz to neudrží. Berwitz je stár. A Berwitz je hlopý. Pro časy, které na vás přijdou, musí být v čele člověk zcela jiné sily. Chceš-li zachránit Cirkus Humberto, vezmi si Helenu Berwitzovou.“

Vašek stál úplně ustrnulý. Pan Wollschläger se na něho díval a jeho pohled změkl.

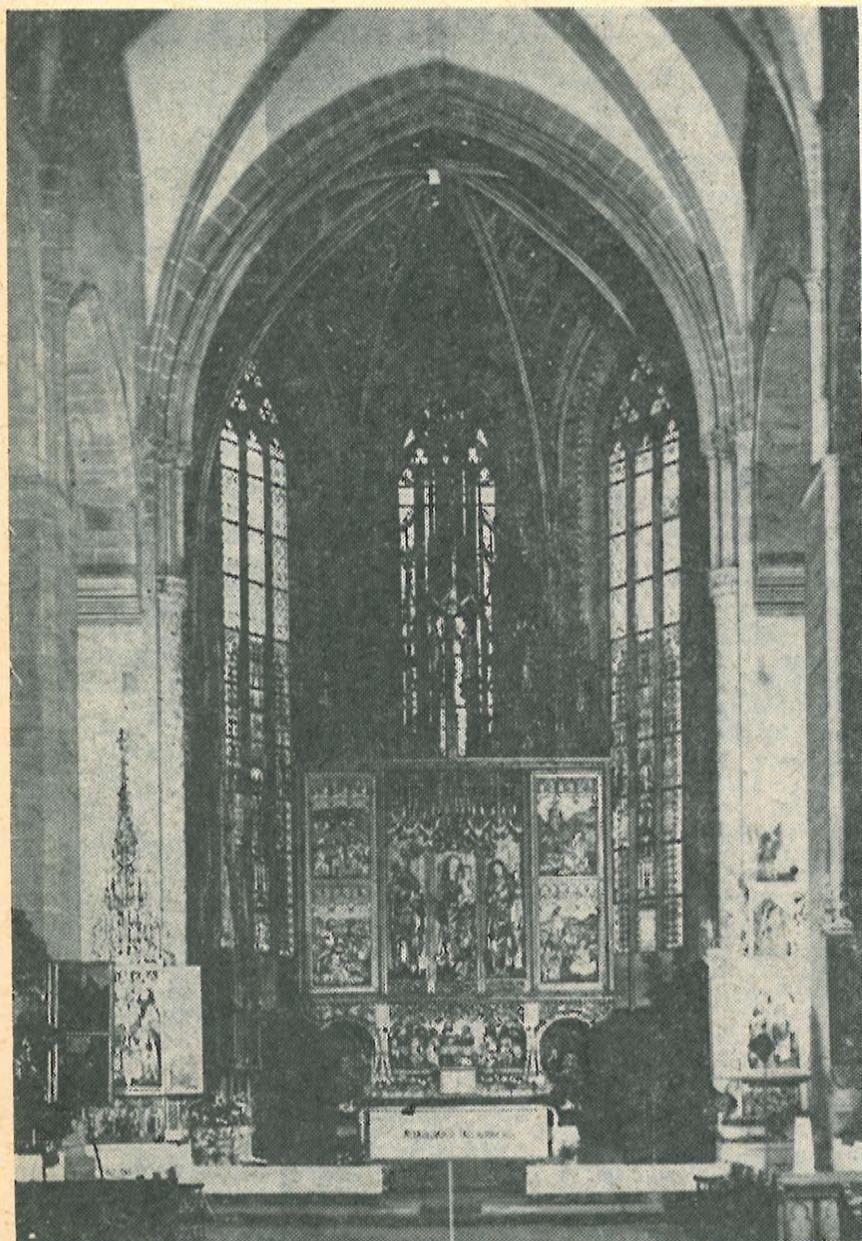
„Ubohý, ubohý hochu, já chápou tvou bolest. A nemohu ti ji utišit žádným balzámem. Zavrhně štěstí a nezískáš nic než trudnou starost. Ani jméni tě nečeká, ani pohodlí, ani klid a bezpečnost osudu, jen zápas, zápas, zápas. Ale tak teprve najdeš sám sebe. Dobrou noc!“

Pan Wollschläger zavřel vrátku, otočil klíčem, po chrupavém písku lehkým krokem došel k domku a zmizel. A Václav Karas stál, pak se opěl o sloup branky a plakal.

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍŠTÍM ČÍSLÉ

Kresba: Areta Fedaková

Celkový pohľad na levočský oltár s otvorenou skriňou

Panna Mária s dieťaťom, detail

MAJSTER PAVOL Z LEVOČE

O majstrovi Pavlovi vieme veľmi málo. Narodil sa pravdepodobne okolo roku 1460 a umrel pred r. 1542. Usudzuje sa, že do Levoče prišiel okolo roku 1500. Správy sa nezmieňujú o mieste, z ktorého prišiel, nevedno ani, kde sa narodil a kde je pochovaný. Písomných správ o Majstrovi Pavlovi je veľmi málo. Dôležitý je kamenný epitaf z r. 1621, ktorý dal urobiť kamenár Martin Urbanowitz svojim príbuzným, zomrelým na mor — deťom a žene Margite, vnučke „pána Pavla sochára, ktorý vyrezal hlavný oltár tohto kostola“. Bratia Kotrbovcí dokázali, že matka tejto Margity, tak isto Margita a dcéra Majstra Pavla, bola vydatá za kameňára a staviteľa Wolfganga Kleina, ktorý prišiel z Hofu vo Fojtlande (severné Bavorisko) a pravdepodobne zdedia otcov dom a dieľňu. Roku 1515 bol zvolený do predstavenstva cechu Bratstva Kristovho Tela a v r. 1527—1528 je zapísaný do zoznamu členov mestskej rady. Patril teda k väzeným občanom mesta.

Dalšia zmienka je v liste maliara Theofila Stanczia z roku 1523 o tom, že mu Majster Pavol (Paul Schnitzer) požičal farbu. V da-

novom súpise obyvateľov Levoče z roku 1542 je už uvedená len vdova po umelcovi, ktorá prihlásila majetok v hodnote 60 zlatých. na levočské pomery dosť veľký, ale ani zľaka nie taký, aby sa mohla rátať k bohatej vrstve mesta.

Jediným dielom, ktorého autorstvo Majstra Pavla je zaručené písomnou správou, je hlavný oltár vo farskom kostole sv. Jakuba v Levoči. Tento kostol, národná kultúrna pamiatka a druhý najväčší kostol na Slovensku, postavený pred rokom 1400, koncom 15. storočia upravili v neskorogotickom štýle. Je v ňom mimoriadne cenný neskorogotický interiér a niekoľko fresiek z konca 14. stor. No najpozoruhodnejší je predovšetkým hlavný oltár, vysoký 18,6 m a široký 6 m, ktorý je najväčším krídlovým oltárom na Slovensku. V strede oltára je skriňa so sochami Panny Márie s dieťaťom (2,47 m), sv. Jakuba st. (2,32 m) a sv. Jána Evanjelistu (2,30 m), na krídłach sú reliéfy, pri zatvorení tabuľové maľby. V predele oltára je skupina Poslednej večere. Podľa záznamu v Hainovej kronike bádatelia tvrdia, že sa na oltári pracovalo aj po roku 1508. Z ďalších

Posledná scéna z predeľu oltára

správ — diária levočského richtára Konráda Spervogela, Hainovej kroniky a knihy Bratstva Kristovho Tela možno usúdiť, že 40 zlatých, ktorí roku 1517 dostal od Bratstva Melchior Messingschläger, vtedy správca kostola, vydali na pozlátenie a snáď aj na polychrómiu oltára, dokončeného v tom istom roku. Svedčí o tom aj letopočet 1517, napisaný kriedou na vnútornnej strane pevného krídla epištolnej strany, ktorý objavili počas reštaurovania oltára.

Podľa bádateľov oltár vznikol v rokoch 1508—1517 a asi v troch etapách. V prvej, roku 1508, postavili oltárne retabulum. Potom vznikla sochárska i maliarska výzdoba, tá určite po roku 1509 a bola dokončená okolo roku 1515.

Cítanie oltára začína predelou, v ktorej je scéna Poslednej večere. Nadväzujú na ňu Kristove paše na ôsmich veľkých tabuliach, ktoré je vidieť iba vtedy, keď je oltár zatvorený. Na vnútorných stranach pohyblivých krídel sú po dva polychrómované reliéfy nad sebou, ktoré zobrazujú apoštolov, hľajúcich po Kristovej smrti evanjelium, státie sv. Jakuba a dve scény zo života sv. Jána Evanjelistu. Celý dej vrcholi v skrini, ktorá symbolizuje nebo. Pri Madone, korunované anjelmi na kráľovnú nebies, z jednej strany stojí sv. Jakub a z druhej sv. Ján Evanjelista pod bohatu vyrezávanými baldachýnmi. V baldachýnoch sú ešte drobné postavičky štyroch cirkevných otcov a na bokoch skrine a v nástavci všetkých dvanásť apoštolov. Celý oltár je dokonale prispôsobený architektúre kostola. Dominujúcou farbou je zlato, ktoré žiarí v pritom a za denného svetla, Levočský hlavný oltár pôsobí veľkým dojmom.

Okrem hlavného oltára vytvoril Majster Pavol v levočskom chráme aj ďalšie diela — sochy sv. Jána Almužníka a sv. Leonarda z oltára sv. Mikuláša (okolo r. 1507), skupinu Narodenia, ktorú zaraďujú do jeho ranej tvorby (okolo r. 1500). Jeho priamym dielom je pravdepodobne i súsošie sv. Juraja v kaplnke sv. Juraja. Z neskorších prác mu možno pripisať plastiky zo skrine oltára sv. Jána (z r. 1520).

Majstrovi Pavlovi pripisujú tiež skupinu Zvestovania zo skrine rovnomenného oltára v Chyžnom (1508), Madonu zo Slovenskej Vsi (pred 1508), reliéfy, predelu a postavy svätcov z oltára sv. Barbory v Banskej Bystrici, ktoré patria do ranej fázy jeho tvorby. Z neskorších prác, ktoré vznikli po dokončení levočského hlavného oltára, sú to dve figúry svätcov v kláštornom kostole v Okoličnom, postavy Madony a sv. Ondreja zo skrine mariánskeho kostola v Strážkach (okolo 1524) a možno aj Ukrižovaný z malé Kalvárie kostola sv. Egídia v Bardejove.

Vďaka niekoľkým zachovaným údajom Majster Pavol je jedným z mála neskorogotických umelcov, ktorí nie sú anonymní.

SPRAC. A.S.

Sv. Jakub s druhom

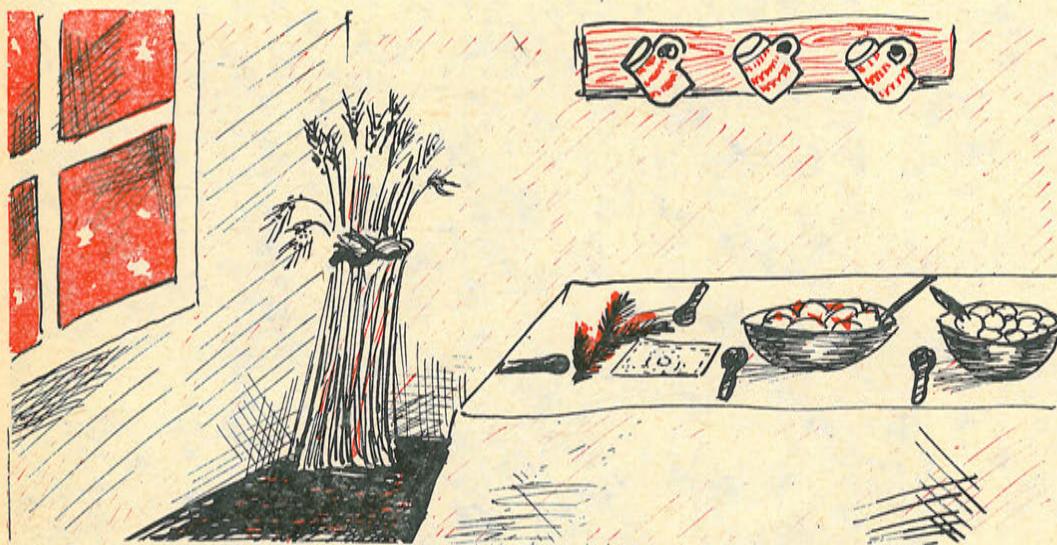

Pijúci apoštol z ľavej strany predeľy

ANTON HABOVŠTIAK

VIANOCE

Kresba: Areta Fedakovič

O osobitnej príťažlivosti vianočných chvíľ niesie pochýb. Ak sa viaceré dni a noci podobajú navzájom ako vajce vajcu, vianočný čas sa odjazdil vyčleňoval z celoročného stereotypu. Na Vianoce sa výrazne menili nielen dni, ale aj polden, vari každá hodina dňa mala osobitnú tvár.

Ich príchod bolo cití niekoľko dní, ba až týždňov predtým, ako sa skutočne začali. Veľkokoľko len veci sa muselo pripraviť pre rodinu, čo všetko sa naobjadalo, aby pri štedrovečernom stole zaviedla radosť.

"Mamo, veľ nám dajte!" žobronili deti, keď sa kúpili sušené slivky či hrušky.

"To na Vianoce!" znala rázna odpoveď.

V sýpke bola nenačatá geletka bryndze utlačenej tak, že sa do nej nedala ani lyžička zaboriť.

"Mamo, z tej trocha odštípnite..."

"To len na Vianoce načneme," vyhľoko nevprosne z matere.

"Jablká nám dajte!" skúšalo dieťa obmäckti znova kohosi.

"Potom, na Vianoce... Odtrhnem ti zo stromčeka," presviedčali rodičia svoje deti.

"Všetko iba potom, potom..." sklamane sa šplhli detské ústa. A hneď nato v ich očiach tá známa, každý rok sa opakujúca tvára: "Keby už tu boli! Ako sa ich len dočká?"

Tie však prichádzali pomaly. Najprv sa zastavili v humne, kde sa pripravoval krm pre statok, aby bolo menej roboty cez sviatky. Vianočné ovzdušie sa rozhostilo vo dvoře, keď sa v ňom objavil odľat stromček a nakoniec sa nastahovalo do komory, pitvora a kuchyne. A práve tam sa našlo všetko, čo sa odkladalo dlho predtým: načetrená mýka, ktorej na Orave nikdy nebolo nazvyť, sušené ovocie, lekvár do pečiva i na halušky, pohárik medu na obľátky. No a masť na výprážanie ťaňiek. Aspoň na tento čas sa prikypili aj jablká, do flášky sa odložilo ľo si sladkého vínka. Pre starého otca mal utváli pôleného: na štedrovečernú hostinu tento trinok ešte osobitne prihriala a pripravila.

V dohviezdny deň, teda od ranných hodín až do štedrovečernej hostiny sa však jedlo mälo, celodená strava boli iba suché, neomietané zemiaky a kapustnica.

Deti, nejedzte veľa, na večer uvidíte zlatú hviezdu na pôjde!" opakovali rok za rok matere, len by po jedle bažiace defúrence do večera všetko nerozchytili.

dávali. Mastné pirohy i halušky na všelijaký spôsob, osobitne hrach a bôb, z misky sa parili varené slivky i hrušky. Tam, kde sa chovali ovce, bol i na masle pripravený oštiepok. V každej dedine a v každom dome zas opekanec s makom. Tých sa mal každý najest do sýtosti, lebo ak by sa od nich odtahoval, na budúci rok by sa možno urodiť málo zemiakov. Preto sa pripomína: "Najedzte sa dobre opekanec, na poli bude veľa švábky!"

Pilo sa hriato, ženy si však radšej uvarili vína so škoricou a cukrom. Deľom sice dali aj z tohto nápoja, ale víno sa pre ne muselo dlho variť, aby sa z neho stratil alkohol: "Víno treba dobre povariť, nech sa z neho vypari každá maništenina!"

V rokoch nášho detstva sa žilo skromne, o prejedaní nemohlo byť ani reči. Na Vianoce sa však dovolovalo ješt' koľkoľvek. Odís od štedrovečerného stola so žaludkom nasýteným iba tak naoko značilo vystaviti rodinu nebezpečenstvu, že bude planý rok, nedostatok.

Hojnosť sa zvýrazňovala aj tým, že pod biely lanový obrus mať doniesla hrst ovsa i jačmeňa, aby sa ho urodiло čo najviac. Ak sa našiel v dome peniaz, i ten sa položil na stôl, aby sa groš rozhojnili a nechýbal po celý rok. Hostina pokračovala celý večer a tým, čo poodchádzali spievali, kdekoľvek po domoch si mohli ešte dať dopriat. Keď sa mládež vrátila zo spievania, znova sa puštila do opekanec. Opekanec či lekše sa však nesmeli jest po polnoci. Ak by sa predsa tak stalo, matere nedojedencom dohovárali: "Nemali ste už jest, teraz nám budú krty do roka zeme rozrývať. Najlepšie lúky pobabria hneď zjari..."

Štedrovečerná hostina bola bohatá, všetko sa nikdy nepojedlo. Gazdiná rítala s jedlom aj na druhý deň, preto navarila viac, na sviatočný pokoj mala aj ona nárok. Jedlá potom už len prihrevala.

Rozmanitosť vianočnej stravy spestrovalo aj pečivo, maková či tvarohová štrúdlu, zaliepance s lekvárom, s makom alebo s tvarohom. Napiekli sa vždy aj dva zlatozlité chleby, jeden z nich ostal na stole až do Nového roku. Všetko, čo sa na Vianoce navarilo i napieklo, požívalo úctu. Nesmel sa vyhodiť ani len kústik. Aj statku do maštale a ovciam sa kadečo zaneslo, starý otec im vždy v tento čas prichodil viac krmu: Nech aj statok vie, že sú Vianoce! V tento večer sa zvyčajne tak nažrali, že na druhý deň zužitkovali oveľa menej. Kto mal trpeznosť a ostal okolo polnoci v maštali, mohol sa od statku kadečo dozvedieť, lebo vtedy sa vraj aj zvieratá rozprávajú ľudskou rečou.

Akákoľvek odrobinôčka, čo ostala na vianočnom stole, sa zmietla a odložila. A keď ochorel statok alebo ak krava tratiela mlieko, s vianočnými zvyškami sa okiadalo, odrobinky sa sypali na žeravé uhlie. Dym z nich mal zahnáť každé zlo.

Vianoce, to bol aj čas spevu. Na štedrovečernu sa rozospievali vari každý. A vinšovalo sa... S vinšovačkami sa začalo už zrána. Dobrým žitieniam nebolo koncakraja od rána do polnoci. S vinšami chodili deti a mládež aj na druhý deň. No ešte prv, ako došli prí vinšovníci, zašiel niekto z rodiny po vodu, a keď sa vrátil s pliou nádobou, gazda — zvyčajne otec — hodiil do nej peniaz a zavinšoval všetkym: "Vstúpila vodička do domu tento deň, prv vodička než oheň... Bud všetkým pochválen!" Nato sa zapálila lampa a peniaz dosťal ten, čo doniesol vodu z potoka. Kto sa vtedy umyl v tejto vode, bol zdrevý ako orech. Všetky ibyly sa vodou vykropili. V dome malo byť po nej do roka príjemné ovzdušie, mala zahnáť choroby. Iba potom prichádzali ostatní vinšovníci. Chlapci i menšie dievčatá pobehúvali po ulici z domu do domu, podávali si kľúčky. Svet bol naplnený radosťou. Vinšovníci prichádzali aj na Starý a Nový rok. Na začiatku roka a na fašiangy nadobúdali verše, spevy i zábavné prejavky už iný habiť...

(Z knihy Oravské chodníčky)

VEČERY

Boli dlhé zimné večery i veľmi krátke letné, večery augustové, voňajúce dozretým obilím, alebo decembrové, plné predvianočného čara a očakávania. Boli večery nesmierne pochmúrne a zahustené tmou i večery jasné, čo ich zalievalo striebro mesiaca a sprevádzali roje mihotavých hviezdličiek.

Boli aj sobotňajšie a sviatočné večery, čo sa odlišovali od ostatných v týždni, alebo aj tie svetlé v lete, keď z jedného konca dediny na druhý utichalo k večeru bučanie hmyzu, až sa napokom rozhstílo ticho. Večery v každom ročnom období boli iné, menili sa z týždňa na týždeň.

Boli aj večery jednotvárne, no bývali aj večery plné najrozličnejších známych i ľajomných dejov a ústnych vyznanií, no a nadovšetko večery nezvyčajné a osobité, ako napríklad ten Stedrý alebo aj Silvestrovský večer.

Keď si sprítomňujeme slovo večer v našich myslach, nájskôr sa nám vracajú do pamäti tie dlhé jesenné a zimné večery, keď pre naše izby a pitvory bol príznačný svojský ruch, keď zároveň s pracovným rytmom bolo nahlas vypovedané slovo ich dominantu. Nemožno zabudnúť na večery z toho obdobia nášho života, čo nás presvedčajú o tom, že bez nich by sme neboli prežili úplné detstvo, že práve tie večery sa stali nezabudnuteľnou školou rodnej reči, učilištom ohýbania slov, univerzitou jazyka.

No neboli to iba chvíle oddychu, nebodaj iba príležitosť na hromadenie hŕby slov. Nie veru! Na Orave bolo hanbou ponevierat sa čo aj vo večerných chvíľach, ani večerami sa nesmelo zaostávať v robote. V kratších či dlhších i tých veľmi dlhých večeroch mali muži i ženy, dievčatá a mládenci, ba aj my deti akoby oddávna ustálený program. Ak sa však za bieleho dňa so slovom skôr skúpilo, večer sa živá výmena slov stala s'aby potrebou, priam sa žiadalo, aby sa aspoň vtedy človek človeku do chuti vytúžil.

Naozajstné večerné chvíle sa začínali v jeseni. Jeseň na Orave bývala dlhá a dni chladnejšie ako kde inde a daždisko tu spadol, kedykoľvek sa mu zachecelo. Práce v poli ustávali, denná robota sa čoraz viac presúvala zo všedných dní do tmavých večierov.

Keď jesenný ruch po dvoroch zamkol, postupne sa prenášal do vykýrených dreveníc. Predlžujúce sa večery vyplňovala práca, ktorú si gazda či gazdička odkladali práve na tento čas. Tak v novembri takmer z každého domu prerážala na ulicu vôňa sušených šúlkov, ktorími sa napchávali husi. Čo sme sa ich len našúrali! Tvarovali sa medzi dlaniami, aby napokon nadobudli primeraný vzhľad a hrúbku. Keď sa dovídrala večera, pokládali sa na okraj športíka, kde sa sušili. Dobre vysušený súlok nesmel prihorieť.

Och, ako sme my, deti, v týchto chvíľach d'avotali. A kde sa nás pri šúlaní zislo viac, tak sme švitorili, akoby sa husi rozgagotali. Ako deti sme v tento čas driapali aj zodráte šatstvo a nepotrebné handry do kobercov, hústili sme hrach i fazuľu, na dlaniah sa fúkaním istil mak alebo sa v dbankách mûtilo mlieko a striasalo sa maslo.

Od decembra už ženy každý deň priadli, ponáhali sa sadnúť si pod kúdeľ. No a spriadiali sa nite, až horeli štipky prstov, boleli krky a t'pli nohy. Priadlo sa ostočest, nebolo vari domu, kde by nefrušali vretená s nezuneli kolovraty napradených nít. Aj motovidli sa rozkrútili, starý otec už horlivou malat materinu robotu. Odo dňa, keď sa začalo priať, žena či dievča sa večer čo večer chytali do pradenia a súkali ne-

Kresba: Areta Fedaková

konečne dlhú niť doma či inde na priadkach. Pri pradení sa priam závodilo: „Ktorá z vás viac napradie, iba tá čosi značí!“

„Uafa, Hana už má plne vreteno, a ty len tri štvrti,“ dovrávala mat svojej dcere, čo sa priadení neponáhala.

Ale mládež by nebola mládežou, keby si nenašla pri priadkach čas aj na veselosť. Zmena pracovného rytmu bola potrebná, veľ sa museli nabrať nové sily, ak sa malo vydržať do neskôrnych večerných hodín. A tak keď už reč nestáhla na sprijemnenie chvíľ, slová sa premenili na spev a začalo sa so starodávnymi hrami a obyčajmi. V predvečer Ondreja alebo Lucie príšla si na svoje ľudové mágia, lialo sa olovo, odhadovali sa osudy ľudí.

V predvianočnom období sa už pripravovali ozdoby na stromček, modelovali sa ružičky z farebných papierikov a zakrúcalo sa kadečo do staniolu, neraz iba kúsočky dreva, lebo na sladkosť nebolo peňazí. Aj sa hodne vyšívalo, šatky na hlavách mladíci i vŕubene visiacie písy do kredencov boli s výšivkou krajsie. No a páralo sa perie, do perín a hlavnice ho vždy vošlo veľa, neraz nie a nie ich poriadne naplniť.

Na konci roka a na začiatku nového si na svoje príšli veršovníci i vinšovníci, čo rozniesli po domoch do veršíkov poukladanie slov žiace šťastie, radosť a veľa hojnosti. Práce žien či dievčat ustavične sprevádzali rozhovory, bez nich by sa tieto večery nedali ani predstaviť. Tak ako bzučali kolovraty a zuneli vretená, bzučali aj ženy, čo priadli a zo párali perie. Z úst do úst preletúvali slová, jedna pradulenica sa ubehúvala v reči pred druhou, preto ani nedúdo, že tej nesmelšej sa ani nedostalo vyslovie, čo mala na jazyku. Koľko ríz si nejedna z nich horko-ťažko uchmatla slovo, ba stało sa, že sa nakoniec iba požalovala druhej: „Joj, veľ som ani nemchla povedať, čo som veľmi chcela!“

V jesenných i zimných mesiacoch mal každý dosť roboty, mužské práce však boli rozmanitejšie... Chlap na dedine mal ovládať nie sedem, ale aspoň dvakrát toľko remesiel, a práve po večeroch mohol svoje schopnosti uplatniť. Chlapci plietli košíky i opálky, zväzovali brezové i svrčinové metly. Dobrá metla sa vždy zišla, o záveje v zime na Orave jakzak nebolo nádze. Koniari opravovali chomuty a riad, zošívali liace či opraty a iné potrhané remene, iní chlapci zasadzovali poriská, prezerali domáce nástroje v stavanských i na dvoroch. Podaktori vystruhovali šafliky, šechtáre na dojenie, reparaovali sa súdky. Starý otec v kuchyni vystruhoval a pahoval šindeľ, zvyčajne iba pri sliepnajúcom svetle plameňa z ohniska. Keď si kávali ešte aj lúč na svietenie, tieto tenulinké štiepaničky sa používali namiesto sviečky alebo lampy. A kto mal slamenú strechu, pripravoval si na ňu v zimných večeroch snopky či baby zo žitnej slamy.

Mnohí chlapci robievali v zime aj okolo dreva, chodili zavčas ráma do hory, preto si líhali skôr ako ostatní. Ani mužovia cez večery slovami veľmi nešetrili, no ich prejavy sa predsa len odlišovali od ženských hlasov. Dnes by nám už však bolo ľahko povedať, či sme radšej počúvali Jančovu tetku z Dobovej alebo skôr Marunovho či Hrbkovho sváka.

Raz sa nám zdalo, že matere a dievčati z dediny rozprávajú viac ako mužovia a mladenci, inokedy zasa naopak. Ženy vo svojich prejavoch dakte iba čosi naznačovali, vyjadrovali sa sloby v symboloch, v ich slovách bývalo vždy viac nehy, ľahko zapôsobili na naše city. Ako len jednoducho naznačila tetka Ševčíková z Kraľovian, že sa jej žilo zle: „Nemám dobrý život, nemám... Ale čože budem robiť, musím trpieť. Ale to škoda rozprávať o planom, o dobrém treba vracieť, nie o planom. Veď mám syna i muža, mám, oba hrozní korheli. Veď on nepil, keď sme sa brali pred prvou vojnou, ale sa naučili strebať, jeden i druhý. A furt pijú, nisť mi nedajú. Ja si povedám: Už budem žiť iba na mlieku, len to este mám. Nuž planý život, planý...“

Ale bývali aj prejavy veselosti a dievčenského rozmaru. Neraz znali z úst žien a mladíc ako pieseň, čo prechádzala do slov a tie sa znova menili na nápev, človek dakte ani nevedel, kde sa koní reč a začína nôta.

Mužovia vyjadrovali svoje myšlienky trocha inak. Chlap povedal chlapovi svoje z mosta doprostá a dosť často nepoznal ohľad a súcit. Reči mužov zapadali do seba ako zuby palečného kolesa do druhého.

Ako deti sme radi počúvali napríklad rozprávania sváka Majdiaka. Počúvali ho však nielen deti, ale aj starší ľudia, čo dobre vedeli, ako si svák vymyslia. Len my sme nepochybovali o pravdivosti jeho slov.

Raz sa pred nami svák Majdiak rozravel, ako siel z Liptovskej Sielnice popod chlebnický Svorad do krievského chotára a — v noči... Bola to cesta plná príhod i záhadných udalostí, tak nám ju vykreslil. Dríma však vrcholila na konci, keď prišiel až na vrch Blata. „A tu,“ svák vystupňoval napäť, zdvihol oči nahor a prehovoril tajomným hlasom, „a tu ti ide takô ponad nás pl'ovô drevo.“ Keď bol svák povedal, že stretol vlkolaka, grgolici alebo svetlonoce, či nebodaj priepestníka, neboli by sme sa tak vylakali. Lenže nad ním sa vznášalo vraj „takô pl'ovô drevo“, tajomná obluda, a ešte v horách, ktoré sme my dobre poznali. Svák k tomu dodal, že od Hút vtedy poftahoval vietor a že bolo niekoľko minút po polnoci. Potom šuškom vyvrával, ako za nimi prašalo, akoby velikánsky obor drúzgal stromy ani zípkaly.

„Pst! Pst!“ hrozil sa svojmu kamarátkovi Pavovi, čo siel vtedy za jeho päťami. „Idem napred, ty poťkaj. Nech radšej ja zahyniem, a ty sa potom vrát domov!“ Tak vrazil svák Majdiak. No a vraj sa naskrz neból, ani len pot mu nevysiela na čelo. My sme otvárali ústa, lapali dych od prekvapenia i zvedavosti. A on usekol rozprávanie jednou vetou.

POKRAČOVANIE NA STR. 20

ŽIVOT

Vážená redakcia,

v tomto mesiaci si pripomíname prevratnú udalosť v dejinách našich národov, Čechov a Slovákov, 70. výročie samostatného československého štátu, vznik Československa.

Ceski a slovenski krajania v dramatických udalostiach prvej svetovej vojny podporili svojim vplyvom morálne, finančne i podielom na utváraní samostatných vojenských jednotiek, myšlienku českej a slovenskej samostatnosti. Svoje vlastenectvo a národné cítanie tak prejavili v roku 1918 pri zrade Česko-slovenska jednomyselnými činnimi.

Výročie 70 rokov existencie Československa je skutočne spoľa ný sviatok všetkých Čechov a Slovákov žijúcich doma i v zahraničí. Československá socialistická republika si väži všetkých svojich krajanov, ktorí sa hľásia ku svojmu pôvodu, sú na ňu hrdi a ktorí spoluvtvárajú priateľské vzázky medzi ČSSR a krajinami, v ktorých sú natrvalo usídli. Výročie 70 rokov existencie Československa je skutočne spoľa ný sviatok všetkých Čechov a Slovákov žijúcich doma i v zahraničí. Československá socialistická republika si väži všetkých svojich krajanov, ktorí sa hľásia ku svojmu pôvodu, sú na ňu hrdi a ktorí spoluvtvárajú priateľské vzázky medzi ČSSR a krajinami, v ktorých sú natrvalo usídli.

Poskytovať objektívne informácie o ČSSR a udržovať kontakty s krajanmi je v súčasnosti spoločnou úlohou Československého ústavu zahraničného a Oddelenia pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej. Československý ústav zahraničný bol založený dňa 20. decembra 1928 a Oddelenie pre zahraničných Slovákov Matice pred 20 rokmi. Za uplynulé obdobie svojej činnosti sme nadviazali úprimné, priateľské, korektné, konštruktívne a trvalé styky s desiatkami spolkov, redakciami, súbormi, školami, funkcionármi i jednotlivcami. K týmto priateľom zaraďujeme i redakciu Vašho časopisu.

Pri stretnutiach, v rozhovoroch i v obsahu Vašich listov sa vždy a stále presvedčame o vrútených vzťahoch Čechov a Slovákov k rodnej vlasti, domom svojich predkov, o to, že nezabúdate na svoj národ, vlast a ľud, s ktorým ste spojeni pevným putom svojho pôvodu.

Radujeme Vám pri príležitosti 70. výročia vzniku Česko-slovenska za Vás vrúteny vzťah ku starej vlasti.

Prajeme si tiež pri bližiacom sa 60. výročí činnosti Československého ústavu zahraničného a dovršeného 20. výročia založenia Oddelenia pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej, aby sa ďalej prehľbovala naša vzájomná spolupráca.

Prijmite pri príležitosti týchto významných troch výročí naše srdiečné pozdravy a ubezpečenie o našom priateľstve.

ČESKOSLOVENSKÝ ÚSTAV ZAHRANIČNÍ

V Prahe dňa 18. októbra 1988

ČIERNA HORA

Táto informácia zo schôdze Miestnej skupiny KSSCaS v Čiernej Hore (od Jurgova), ktorá sa konala 27.07.1988 je akiste

trochu oneskorená, avšak je žiaduce, aby širšia krajanská obec sa dozvedela o problémoch s akými sa stretávajú jednotliví naši krajania žijúci v rôznych podmienkach a v rôznych obciach. Výročnú volebnú schôdzku MS otvoril kr. Sebastian Mlynarčík, ktorý privítal predsedu ústredného výboru KSSCaS Jána Molitorisa a predsedu obvod-

ného výboru kr. Alojza Rusnáka a súčasne prednesol správu za uplynulé obdobie. Vecene v nej rozobral otázky spojené s činnosťou ustúpujúceho výboru MS, klubovne KSSCaS a zobrazil celkovú spoločenskú situáciu Čiernej Hory. V správe konštatoval, že MS v Čiernej Hore (od Jurgova) má 76 členov, všetci členovia si riadne platia členské príspevky a predplácajú život.

V otázkach venovaných kultúrnej činnosti kr. S. Mlynarčík poukázal na viaceré nedostatky a najmä na nedostatočné vybavenie klubovne moderným nábytkom a iným technickým zariadením. Nenajlepšia je situácia v oblasti angažovanosti mládeže do práce nielen v MS ale aj v iných spoločenských organizáciach, aké v obci existujú. Žiaľ, podotkol, klubovňa prestala byť pre mládež atraktívna a do budúcnosti by ju bolo treba obnoviť. Je to veľmi naliehavá otázka. Zislo by sa taktiež, aby MS dosiaľ väčšiu pomoc z fondov ústredného výboru Spoločnosti.

Nasledovala diskusia, v ktorej viacerí krajania poukazovali na potrebu nadviazania širších kontaktov s pohraničnými spišskými i oravskými dedinami na slovenskej strane Spiša či Oravy, napr. požiarnických zborov, športovcov atď. Krajania poukazovali taktiež na nutnosť venovania väčšej starostlivosti o vyučovanie slovenčiny v základnej škole a potrebu lepšej spolupráce aktív Spoločnosti s učiteľmi slovenského jazyka. Zdôrazňovali tiež fakt, že rodičia by mali viac dbať o to, aby ich deti navštěvovali vyučovanie slovenčiny, alebo práve rodičia by mali vychovávať v slovenskom národnom duchu, už od najmladších rokov vpijať im pocit národnnej spolupatričnosti k slovenskému národu. Krajania sa taktiež stažovali na zlý príjem československej televízie a televízie vlobe. Všetky programy sú na obrazovke ledva viditeľné. Nikto však tento faktor neberie do úvahy, a každý obyvateľ Čiernej Hory, ktorý vlastní televíznu prijímač, je povinný platiť stále rastúce poplatky, no pre zlý príjem televíziu pozerá stále menej

osôb. Bola vyslovená žiadosť, aby sa Spoločnosť obrátila priamo na Československú televíziu v Bratislavu so žiadosťou o zlepšenie prenosov televízneho programu na celom Spiši, tak ako to bolo v 60. a 70. rokoch.

Účastníci schôdze udelili abso-lútum ustúpujúcomu výboru MS a vyvolili nový výbor. Vo verejnem hlasovaní bol za predsedu MS opäť vyvolený Sebastian Mlynarčík.

V pláne práce, ktorý si krajania určili do budúceho volebného obdobia, sa okrem iného hovorí o starostlivosti v nábore nových členov MS, o obnove klubovne MS v akcii Z, o starostlivosti o vyučovanie slovenčiny a o zlepšení činnosti klubovne.

Novemu výboru do ďalšieho obdobia treba priať veľa úspechov v práci, aby sa mu podarilo splniť všetky body zahrnuté v pláne práce.

L.M.

VÝBOR MS

MLYNARČÍK SEBASTIÁN, ul. Podgórská č. 22 — predseda

JÁN HORNIK, ul. Nadvodnia č. 49 — podpredseda

JÁN BUDZ, ul. Podgórská 8 — tajomník

ANDREJ MIŠKOVIČ, ul. Nadvodnia 45 — člen

JÁN VACLAV, ul. Nadvodnia 156 — člen

ANDREJ HORNÍK, ul. Nadvodnia 24 — člen

JÁN SARNA, ul. Nadvodnia 21 — člen.

REVÍZNA KOMISIA:

IRENA FURCOŇOVÁ, ul. Podgórská č. 23 — predsedníčka

FRANTIŠEK SARNA, ul. Podgórská — člen

HELENA SARNOVÁ, ul. Podgórská č. 25 — člen

DELEGÁTI NA VIII. ZJAZD KSSCaS:

SEBASTIÁN MLYNARČÍK

ANTON HABOVŠTIAK

VEČERY

DOKONČENIE ZO STR. 19

„A to drevo sa naraz skrútilo a hybaj rovno do Tatier...“

Vydýchli sme si, všetko sa skončilo dobre, svák aj s Pavom sa vrátili domov.

Videnie ľudu, čo prešiel svetom a v živote veľa skúšili, bolo kol'kokrát iné, ako sme ho boli náhľyní neskôr sami vnímať. O každodenom často vraveli nezvyčajne, o nezvyčajnostiach sa zas vyjadrovali priamočiaro a takmer tak, akoby o nič nešlo. Napríklad aj Vendo Sladnický, čo časť života strávil v kanadských baniach a koniec chlapských rokov zas v hore pri dreve. O ňom by sa dalo nakrátko povedať, že o nezávazných ve-

ciach hovoril viac ako vázne. Ak však hovorili o dramatických chvíľach, keď šlo priam o život, vtedy sa rozosmial. Bol to zvláštny smiech, signalizoval životu nebezpečnú scénu, keď mohol aj zahynúť. Ten smiech bol prejav ľoveka, čo chcel ešte ďalej žiť. Ale výjav nedramatizoval, chvíľu, keď život naozaj visel na vlásku, opísal jednoducho... On sa nechcel chváliť.

Medzi ľuďmi sa po večeroch nesmelo vysloviať čokoľvek, lebo myšlienky a slová sa hodnotili kolektívne, povedané slovo platilo tak, že sa mohli na ňom hoci aj hory stať. Počúvajúci vedno zvažovali každý prejav v mysliah i nahlas. V takejto spoločnosti sa potom karikovali nepravdivosti, ľudia sami boli strážcami čistoty jazyka i slovenskej etiky. Z úst nesmelo vyletiet hocijaké slovo. Jeden chválenkár sa raz chcel pochlapiať, pokúsil sa o akúsi rečovú novotu, miesto spojky „lebo“ začal vratieť „po-neváč“. Nevyplatilo sa mu to... Toto nezvyčajné, z iných spoločenských kruhov donesené slovo sa domäcemu svetu nezvidelo, a tak od tých čias sa nevolal Jano, ale Jano Po-neváč. Túto prezývku mu nezmyli ani roky. Nuž také boli dávne večery: plné prá-

ce, veselosti i obdivuhodného slova. Večery boli chvíle, keď rozkvitali myšlienky a zaznievalo slovo, slovo sa brúšilo, kovala sa reč, aby jazykový prejav nadobudol krásu a čistotu.

Iba neskôr sme zbadali, že človek sa sice môže naučiť poučky, že vie dobre ohýbať, pozná aj pravidlá, ako sa majú skladáť verity, zabudne však pekne rozprávať. Po rokoch som zvedel, že vlastne miestnosti, kde malo zaznievať dobré slovo, sa premenili na akési začmudené kutice, že časom dokonca vznikol „obludne veľký odpad jazykového priemyslu“. Tak to raz povedal Milan Rúfus. Reč niekľaďajúcich večerov ešte nepoznala jazykový smog.

Slová, čo hneď po narodení začali obľeňovať ako vtáčiatá naše kolísky a čo časom vtáčili do nás vedomie i hróst človekennstva, lahodne znejú dodnes v našich ušiach, menia sa na melódii. Vraciame sa k tým hlosom, to vtáčia spievajúce slovami i tónom našich materí pripomína nám sťaby prapodstata reči. Skôda by ho bolo odohnať, zasluhuje si, aby sme sa do jeho hlasu započúvali.

(Z knihy Oravské chodníčky)

DELEGÁTI NA OBVODNÚ
SCHÓDZU:
JÁN VÁCLAV
ANDREJ HORNIK
ANDREJ MIŠKOVIČ

NÍZNÉ LAPŠE

Zivot jednotlivých miestnych skupín zda sa byt niekedy dosiehnhybný, ale je to iba zdanie. V kazdej miestnej skupine dremu sily, ktoré su, resp. boli by v stave spôsobit, aby činnosť MS bola lepsia, predovšetkym organizačna práca. Nad problémom spojeným s činnosťou Miestnej skupiny KSSCaS v Nižných Lapšoch sa krajania zamysleli na volebnej schodzi 16.09.1988.

Schôdze sa zúčastnil predsedu UV Ján Molitoris, ale žiaľ, nepríšiel žiadny zástupca Obvodného výboru KSSCaS na Spiši. O problemoch spojených s činnosťou MS v Nižných Lapšoch hovoril v predloženej správe ustupujaci predsedu kr. Štefan Majercák. Vo svojom vystúpení hodnotiac činnosť, poukázal na zly systém kontaktov OV s MS v Nižných Lapšoch. Pripomienul že po poslednej návštive bývalého predsedu OV na Spiši kr. Františka Kurnáta pred štyrmi rokmi, zostali len sluby. Nový predsed, zvolený pred rokom, sa ešte v Nižných Lapšoch neukáza. Krajan Štefan Majercák hodnotil tiež činnosť klubovne, s ktorou nikto nemôže byt spokojný. Vybavenie klubovne je zväčša poškodené. „Veď na základnú otázkou krajanov už roky neviem odpovedať, lebo ani ja neviem, k čomu je komu nefungujúci televízor, ktorý by už dávno mal byt vyradený?“

Clenovia MS v Nižných Lapšoch čakajú na častejšie návštavy zástupcov OV, od ktorých očakávajú povzbudenie a pomoc v organizačnej práci. Boli by tiež radi, ak by sa časopis Zivot zaujímal o problémy ich miestnej skupiny, ktorá, čo treba zdôrazní, bola prvým sídlom OV KSSCaS na Spiši a zároveň jedinou obcou, kde po roku 1947 vznikla prvá slovenská základná škola. Bolo by tiež dobre, aby sa krajania z Nižných Lapšov častejšie na stránkach Zivota stretávali s problémami spolu-krajanov tejto obce.

Po udelení absolutória ustúpujucemu výboru a voľbách nového výboru MS (za predsedu zvolili kr. Františka Kaniucha) nasledovala diskusia, po ktorej krajania prijali uznesenie, v ktorom sa hovorí o tom, že nový výbor sa pousiluje aktívne pracovať, ale bude potrebovať aj organizačnú a materiálnu pomoc. Ide najmä o vybavenie klubovne — krajania by radi obdržali farebný televízor, ako aj pomoc pre dechovku, ide najmä o notový materiál a ľahko dostupné náhradné súčiastky pre hudobné nástroje.

Na záver schôdze predsedu UV Ján Molitoris zaželal novému výboru MS KSSCaS v Nižných Lapšoch veľa úspechov v ďalšej práci a prisľúbil, že návrhy prednesené na schôdzi bude Ústredný výbor analyzovať a urobí všetko preto, aby ich pomohol úspešne vyriešiť.

L.M.

VÝBOR MS

FRANTIŠEK KANIUCH, č. 197 — predseda
STANISLAV HATALA, — podpredseda
STANISLAV HABER, č. 27 — tajomník
STEFAN MAJERCÁK, č. 110 — pokladník
JÁN PUKANSKÝ, č. 209 — člen
STANISLAV PIERCHALA, č. 124 — člen
JÁN MADEJA, — člen

REVÍZNA KOMISIA:

JOZEF KRAVONTKA, č. 214 — predseda
JOZEF SPERKA, č. 174 — člen
ADAM VASILÁK, č. 1 — člen

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÓDZU:

FRANTIŠEK KANIUCH
STANISLAV HABER

DELEGÁTI NA VIII. ZJAZD KSSCaS:

FRANTIŠEK KANIUCH
STANISLAV HABER

HUSINEC

V zári se konala volební schůze v jedné z našich nejvzdálejších miestnych skupin v Husinci. Schůzi vedla ustupující předsedkyně MS krajanka Ružena Urbanová; zúčastnili se jí téměř všichni členové skupiny. Byl přítomen rovněž úřadující člen ústředního výboru KSSCaS krajan Ludomír Molitoris.

Uvodní zprávu o činnosti za minulé volební období přednesla krajanka Růžena Urbanová, která zhodnotila dosavadní činnost a poukázala zejména na to, že po dlouhých letech byla konečně opravena klubovna MS, a to z prostředků ústředního výboru KSSC, ale třeba říci, že značně přispěli svou prací krajané. V tomto volebním období byl pro klubovnu zakoupen nový televízor, rozhlasový přijímač a další vybavení.

Pokud jde o kulturní činnost, liší se podstatně od činnosti jiných miestnych skupin, například v Nedeci, Jurgově, Podvilkou nebo Nové Belé, o nichž si krajané mohou přečíst v Zivotě. V Husinci je totiž problém s mládeží, která většinou odchází ze své rodné obce do Strzelina, Wroclawi a jiných měst. Tradiční formou kulturní činnosti jsou večírky pořádané při různých příležitostech, zpívání českých písni, čtení českého tisku (bohužel v poslední době klubovna došťava jen Československý svět) atd. V oblasti spolupráce s OV v Zelově krajané z Husince chtějí tuto spolupráci rozšířit, protože mají pocit, že styky se Zelovem jsou jen symbolické. Krajané rovněž předložili požadavek, aby se šířejí přihliželo k potrebám Husince v rámci spolupráce všech českých středisek naší Společnosti s Československým ústavem zahraničním. Krajané se rovněž zajímali o možnosti přihlášení mládeže na studia do Československa a o možnosti návštěvy Československa, kde skoro žádný z přítomných

krajanů nebyl a vzhledem k tomu, že tam nemají žádné blízké příbuzné, asi už tam nepojede.

Po dlouhé diskusi si krajané určili plán práce do budoucna. Jedním ze základních bodů bude skončení opravy české klubovny zvenčí (dvě strany, které vzhledem k finančním potížím zůstaly neopravené), zvýšení počtu předplatitelů, zvýšení počtu členů, pravidelné pořádání schůzek a příprava zájezdu do Čech. Konstatovalo se také, že mládež by do klubovny přilákalo zakoupení stolu na stolní tenis.

Dobrá práce dosavadního výboru miestnej skupiny v Husinci bola potvrzena jeho opětovným zvolením na další období. Jeho předsedkyni je znova krajanka Růžena Urbanová.

Na závěr schůze si krajané zapívali české písničky. Připomenuli si doby, kdy v Husinci bylo mnoho Čechů a v Goščicích (dříve Poděbrady) měli vlastní českou školu, vlastní dechovku a mandolinový soubor. Dnes už jim zůstal jen zpěv, který pro krajan z Husince je symbolem svazků s kulturou domova.

LUDOMÍR MOLITORIS

JABLONKA

Dávnejšie naša Spoločnosť mala takmer v každej miestnej skupine svoje divadelko, ktoré v priebehu roka dokázalo pripraviť jednu alebo dokonca dve divadelné hry. Dnes je situácia trochu iná a divadielka pri miestnych skupinách pôsobia iba tam, kde pretrvali dobré divadelné tradicie a kde záujem o spoločenskú prácu naozaj nepoklesol. Príčiny tohto stavu sú viaceré. Ak prihliadneme k celkovéj problematike spojenej s nástupom audiovizuálnych prostriedkov masovej komunikácie, musíme sa tiež zamyslieť nad istými krízovými prejavmi v záujme spoločensko-kultúrneho diania.

Tento stav sa úplne ináč javí v Miestnej skupine KSSCaS v Podvilku, ktorá naďalej, skoro každý rok, pripravuje a nacvičuje aspoň jednu divadelnú hru. Pre tento rok pripravili divadelnú hru Potopu sveta od Václava Klimenta Klicperu. S ňou Podvíliania prišli 27. septembra do Jablonky, kde vystúpili pred tamojšou krajanou verejnosťou. Predstavenie sa veľmi páčilo najmä mládeži zo slovenskej základnej školy.

K najzajätenejším divadelným amatérrom z Podvilkia patria: Mária Gribáčová, Edo Prilinský, Vladislav Pieronek, Eugén Bošák, Genovéva Prilinská a ďalší.

Počas tohto predstavenia Československá televízia natočila niekoľko záberov pre pripravovaný program o živote Čechov a Slovákov v Poľsku.

L.M.

VEDÚCIM

SÚBOROV

NA SPIŠI A ORAVE

Pred nami je opäť zima a dlhé večery, kedy krajania na Spiši a Orave majú viac času na svoje záujmy. A práve dlhé zimné večery by mali využiť vedúci folklórnych súborov a divadelných kružkov k nacvičovaniu nových programov a divadelných hier. O tom ako pracovali cez toto obdobie súbory budú svedčiť výsledky a úspechy na prehliadke folklórnych súborov Spoločnosti v máji 1989. Najlepší súbor obdrží za odmenu účast na Podpolianskych slávnostach na Detve. Spišské súbory budú mať možnosť prediesť svoj program tiež na Spišskej zime vo februári 1989. Nakolko sledujem už pár rokov prácu súborov na Spiši, musím povedať, že najlepšie pracuje súbor Veselica a jeho vedúca krajanka Žofia Bogačíková. Súbor sa pravidelne schádza nacvičuje a vedúca každý rok pripravuje nový program, ktorý má vždy úspech. O dobrú spoluprácu so súbormi sa snaží i vedúca Viktoriá Smrečáková z Malej Lipnice a Jozef Majercák z Novej Belej. Tieto tri súbory tiež zväčša vystupujú na Detve. Možno, že na budúci rok pôjde na Detve súbor z Harkabuza, keď cez zimné obdobie bude veľa pracovať, veď ich oravský folklór je veľmi zaujímavý. Verím, že krajan František Harkabuza ubrú všetko a s obetavou prácou sa dostavia i úspechy.

Dúfam, že zimné večery rovnako na Spiši ako i na Orave budú využívané pre nacvičovanie nových programov súborov. Naším heslom je Spoločne žijeme, spoločne budujeme a spoločne dbajme o našu kultúru, ktorú nám nechali dedovia a otcovia. Keď tradicie budú živé, to znamená, že existujeme. A preto práca so súbormi by mala byť našou povinnosťou.

JOZEF MIRGA

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 1.X.1988 umrela v Nižných Lapšoch vo veku 81 rokov krajanka

JULIA GLODAVÁ

Zosnulá bola jednou zo spoluzakladateľiek Miestnej Skupiny Spoločnosti v Nižných Lapšoch. Odišla od nás vzorná krajanka, dobrá a čestný človek.

Čest jej pamiatke!

MS KSSCaS
v Nižných Lapšoch
a UV KSSCaS

Dňa 27. októbra 1988 umrela v Krempachoch vo veku 60 rokov krajanka

IRENA ZIGMONDOVÁ

Zosnulá bola členkou našej Spoločnosti od jej vzniku. Odišla od nás dobrá krajanka, vzorná manželka, starostlivá matka a babička.

Čest jej pamiatke!

MS KSSCaS
v Krempachoch

VÝKUP PO NOVOM

Ako sme už písali, jednou z najdôležitejších úloh, ktoré bude mať prioritu v programe novej vlády, je rozvoj poľnohospodárstva. So zreteľom na to Rada ministrov už v prvých týždňoch schvalila viaceré rozhodnutia, v tom o demonopolizácii výkupu.

Podľa tohto rozhodnutia od 1. januára 1989 sú zrušené obmedzenia v kontraktácii, výkupe a výrobe základných poľnohospodárskych produktov a potravín. Znamená to zavedenie rovnakých prav pre štátne, družstevné a súkromné podniky pri zásobovaní trhu mäsem a jeho výrobkami, ako aj obilnými produktami. Týmto — ináč povedané — je povolený slobodný obrat poľnohospodárskymi plodinami. Teda rolníci nebudú mať zviazané ruky pri predaji svojich produktov, ako to bolo doteraz v prípade plodín predávaných po úradných cenách. Umožní im to slobodne disponovať svojim tovarom. Naskytá sa teda príležitosť, že poľnohospodársky trh sa konečne stane normálnym trhom.

Ako sme už spomenuli, rozhodnutie o demonopolizácii ruší akékoľvek obmedzenia v

kontraktácii poľnohospodárskych plodín. To však neznamená, že sa týmto ruší zásada kontraktácie. Roľníci budú môcť uzatvárať kontraktáne zmluvy podľa ľubovoľných podmienok tak so štátom i družstevným podnikom, ako aj s remeselníkom. Právny základ týchto zmlúv budú tvoriť iba predpisy civilného kódexu. Inač povedané, každý výrobca potravín alebo kupec sa môže zásobovať poľnohospodárskimi surovinami priamo u súkromných rolníkov na základe slobodne uzatváraných dvojstranných zmlúv.

Rozhodnutie vlády zároveň povoľuje produkcii obilných výrobkov, ako aj mäsa a mäsových výrobkov — aj reglementovaných — všetkým podnikom, ktoré sú schopné využiť takúto výrobu. Pritom všetky priemyselné závody — štátne, družstevné, remeselnické — budú mať rovné práva nielen na výkup, ale aj na dotície, ktoré dnes dostávajú podniky vyrábajúce reglementované mäso a mäsové výrobky.

Nariadenie sa nevzahuje len na pestovanie tabaku, maku a konopí, ako aj na výrobu alkoholu a tabakových výrobkov.

Zavedenie demonopolizácie výkupu a spracovania poľnohospodárskych plodín poskytuje príležitosť pre otvorenie celého radu malých spracovateľských závodov a mlynov. Zároveň znamená zvýšenie konkurencie. V súvislosti s tým môže dôjsť k situácii, že menšie závody môžu vytlačiť doterajších monopolistov, keď ich výrobky budú mať horšiu kvalitu. Zase na druhej strane možnosť slobodného výberu kontrahenta mala by byť pre rolníkov podnetom pre zvýšenie výroby. V takejto situácii by sa zároveň mala zlepšiť obsluha rolníkov. Napokon na tom všetkom ziskajú aj zákazníci, ktorí budú mať ešte väčší výber potravín.

Na záver ešte jedna dôležitá vec, ktorá iste zaujíma všetkých rolníkov: ako pri demonopolizácii bude vyzeráť otázka práv, ktoré im doteraz prislúchali v prípade predaja poľnohospodárských plodín v štátnom výkupu. Ide predovšetkým o právo na nákup uhlia a krmiv za niektoré predané plodiny buď dobytok a ošípané. Ako uistíte rezort poľnohospodárstva, každý výkupný podnik — buť štátny, družstevný alebo súkromný — bude oprávnený dokumentovať tento predaj. Tieto dokumenty budú uznávať obchodné podniky predávajúce uhlie a krmivá.

Ešte o uskladňovaní zemiakov

V Poľsku sa zemiaky uskladňuje v tzv. kopcoch, prikryté spravidla slamou a zemou. Iba niečo viac ako jedno percento — v špeciálnych zemiakových skladoch. Samozrejme, táto konštacia sa netýka Spiša a Oravy, kde sa pestuje nevel'a zemiakov, najastejšie len pre vlastnú spotrebú, v súvislosti s čím uskladňovanie nerobi problém. Stačia na to pivnice, ktoré sú na každom gázovstve, kde pri uskladňovaní k väčším stratám nedochádza.

V iných oblastiach uskladňovanie prináša obrovské straty. Na nich obmedzení pracujú vedci zo Zemiákovského ústavu v Koszaline. Nie je to ľahká otázka. Nejde totiž o výstavu klimatizovaných skladov, vďaka ktorým je dnes napr. malé Holandsko prvým vývozcom zemiakov vo svete. Ostatne, uskladňovanie zemiakov v spomínaných kopcoch nie je vôbec zlou metódou, najmä vtedy, keď rolníci uskladňujú týmto spôsobom suché zemiaky a na dôvažok, keď vedia vybudovať takéto kopce. Vtedy zemiaky nebudú ani moknúť, ani mrznúť, zahrievať sa, hniť a ani kličiť na jar.

Najhoršie je s veľkými, tovarovými kopcami, v ktorých sa uskladňujú zisoby zemiakov pre obchod napr. vo veľkých mestách. Príve pre tento cieľ koszalińscí vedci vypracovali technológiu výstavby kopcov s mechanickou ventiláciou, ktorú uľahčuje udržať v nich vhodnú mikroklimatu a tým obmedzuje straty. Takéto kopce sú väčšie od tradičných a majú na dne postavený kanál na privádzanie vzduchu, tlačeného ventilátorom. Stoja tak isto pod holým nebom a sú prikryté slamou, fóliou a zemou. Avšak možnosť vysypívania zemiakov z vyklípacích automobilov obmedzuje ručnú prácu o 65 perco a dobrá ven-

tilácia zmenšuje straty o vyše 40 perco.

Samozrejme straty možno obmedziť aj dodržiavaním niekoľkých zásad správneho uskladňovania. Predovšetkým treba uskladňovať suché, čisté a nepoškodené zemiaky. To znamená, že ich treba vykopávať podľa možnosti za teplého a suchého počasia. Pred vysypáním do kopca treba z nich vybrať poškodené a nezdravé zemiaky a neskôr dbať o udržanie optimálnej teploty a vlhkosti vzduchu v kopci. Na spotrebu a spracovanie určujeme v prvom rade najmenej trvanlivé zemiaky, ktoré na dlhodobé skladovanie vyberávame najodolnejšie odrody. K tým najodolnejším patria odrody: Elička, Jašmin, Janka, Mila, Kalina, Frezia, Bronka, Ronda, Pola, Irys a Cisa.

Vo vysoko priemyselných krajinách sa spotreba zemiakov neustále zmenšuje. Napr. v NSR spadla spotreba zemiakov v vojnovom období z 220 kg do 80 kg na jedného obyvateľa ročne. Podobne je aj u nás, aj keď tento proces prebieha pomalšie. Zato na druhej strane sa do domácností dostáva stále menej zemiakov v ich prirodenej podobe, ktoré čoraz viacej v podobe polovýrobkov. V súvislosti s tým sa v eudzine objavujú nové formy uskladňovania. Po vykopaní idú zemiaky do spracovateľského závodu, kde ich striedavo varia a mrazia, potom siuia a lisujú, až napokon vychádzajú zo strojov v podobe tenkých hŕbekov ako napr. novinový papier. A takéto už možno uskladňovať bez problémov. Napr. vo veľkom sile bavorského závodu PFANNI sú uskladnené zisoby, ktoré vystavia kryt spotrebu zemiakových polovýrobkov veľkého mesta po celý rok. Je to polovýrobok, ktorý podľa potreby a samozrejme dopytu, môže pu-

tovať opäť do závodu. Odtiaľ už vychádza v podobe prášku, smažených zemiáčikov, zemiakových halusiek, knedlí a iných hotových jedál, ktoré po prihriati možno konzumovať.

Nie je to vôbec veľká novinka. Veľ zemiaky sušili, mleli na prások a takto uskladňovali cez zimu už dñe Inkovia v Andech. Problém je len v tom, že treba niečo robiť, už teraz, aby sme konečne obmedzili tie veľké straty, o ktorých sa rok-ročne hovorí a piše. Je tu veľká rezerva krmív a potravín, ktorú rozhodne treba využiť.

TUK V MLIEKU

Mnohí rolníci majú neraz pochybnosti, či sa tuk v mlieku, ktoré predávajú, mení tak často, ako im to uvádzajú výkupné stredisko. Tu je niekoľko vysvetlení v tejto veci.

Na obsah tuku v mlieku má vplyv niekoľko činiteľov. Umereňne s rastom produktivity mlieka, ktorej vrchol pripadá na dva mesiace po otelení krav, zmenšuje sa percentuálny obsah v mlieku. Potom až do času prišúšenia krav, obsah tuku v mlieku pomaly stúpa. Ročné obdobie má menší vplyv na zloženie mlieka, hoci napr. v októbri je obsah tuku najvyšší a potom postupne klesá, aby dosiahol najnižšiu úroveň v júni.

Sezónne zmeny v zložení mlieka sa úzko spájajú so zmenami množstva a druhu krmív, ktoré dostávajú kravy. Tieto závislosti sú zložité. Napríklad obsah tuku v mlieku býva najvyšší vtedy, keď fermentácia v bachoře prebieha za zvýšeného množstva kyseliny octovej. Teda keď dívame kravám krmív, ktoré majú vplyv na obmedzenie octovej fermentácie v bachoře, spôsobuje to pokles obsahu tuku v mlieku. Stáva sa to obvyčajne vtedy, keď dívame kravám príliš mäko suchých obe-

mových krmív. To znamená, že kravy, ktoré dostávajú iba 1–2 kg sena a slamy denne, dávajú mlieko so zniženým obsahom tuku o 1–2 perco. V ojedinelých prípadoch môže obsah tuku v mlieku klesnúť až na úroveň jedného percenta. Takýto jav tak veľkého poklesu obsahu tuku nastáva vtedy, keď kravy dostávajú dívky obsahujúce veľa laktózavatílných jaderných krmív alebo keď dostávajú objemové krmívá, ktoré boli nadrobno zomleté.

Aby sme sa v zime vyhli počesu obsahu tuku v mlieku, vyplývajúcemu z uvedených príčin, odporúčame dívat kravám viac objemových krmív, teda aspoň 3 kg sena buď 20 kg siláže denne a súčasne doplniť krmivovalné dávky repnými výliskami. Tieto krmívá prospevajú rastu výroby kyseliny octovej v bachoře. Väčší význam má obdobný pokles obsahu tuku v mlieku na jar, keď sa kravy začinajú pásť na mladej tráve, alebo na jeseň, keď je už trávy menej a vtedy ich prikrumujeme repnými listami buď kľmnou kapustou a jadernými krmívami, keďže seno šetrime na zimu. Je to chyba, lebo práve sušé objemové krmívá majú vplyv na množstvo tuku v mlieku.

PRESNEJIE SEJAČKY. Spoločným dielom poľských odborníkov z Ústavu mechanizácie poľnohospodárskej akadémie v Štette a Bieloruského ústavu mechanizácie poľnohospodárska v Minsku je prototyp novej sejačky pre veľkovýrobné hospodárstva. Sejačka zaisťuje vysokú presnosť sejby. Vedci z oboch ústavov si už mnoho rokov vymieňajú skúsenosti a uskutočňujú spoločne pokusy a vedecké práce.

ŽRKÁR NAD ŽRKÁRMÍ

Kto sledoval zápolenie najlepších ždiakov na tohorečných olympijských hrach v Soule, mohol už pred začiatom súťaže čítať na jej víťaza iba jediného pretekára — Sergeja Bubku. Bol stopercentným favoritom, ktorý presvedčivo potvrdil svoj žrkársky primát, aj keď boj o prvenstvo bol mimoriadne dramatický. Ostatne k týmu, zo ho najviac ohrozili a získali dve získavajúce medaily, boli jeho kolegovia z družstva Godion Gataulin a Grigorij Jegorov. Sovietska žrkárska škola slávila plný úspech.

Ako sa mnohí pamäťajú, Bubka vyhral skokom 5,90 metra, presne takým, aký predpovedal (v rozhovore s novinárm) na jar tohto roku v Bratislave, kde prekonal svoj ďalší svetový rekord — 6,05 metra. Mnohým sa Bubková predpovedala vtedy príliš opatrná, hoci výška 5,90 nie je málo. Zdolalo ju okrem neho zatiaľ len päť atletov: Joe Dial (USA), Rodion Gataulin, Thierry Vigneron a Pierre Quinon (oba z Francúzska) a Poliak Miroslaw Chmara. Ale šest metrov a ďalšie výšky zapísal na svoje konto už len jeden žrkára, Sergej Bubka, človek legenda.

Meno Bubka — to je v žrkáskom svete pojem, s ktorým sa automaticky spájajú nové víťazstvá a nové svetové rekordy, ktoré dosahuje ako na bežiacom pásse. Narodil sa 4. decembra 1963 vo Vorošilovgrade, teda prednedávnom oslavil dvadsať piate narodeniny. Je študentom a trénuje pod dohľadom Igora Nikonova a Vitalija Petrova. Z osobných údajov možno ešte do dať, že je vysoký 183 cm, váži 73 kg, žije v Donecku, je ženatý

s bývalou gymnastkou, s ktorou má dvoch synov — trojročného Vitalija a polročného Sergeja.

V rodine Bubkovcov Sergej nie je jediným športovcom. Jeho o dva roky starší brat Vasilij je taktiež znamenitým žrkárom, ktorý už skočil vyše 5,80 metra a bol jedným z kandidátov do olympijského družstva. Sergej skále už trinásť rokov. Okrem veľkého talentu je mimoriadne pracovitý. Nečudo, že jeho výkonnosť stúpla veľmi rýchlo. Trénuje skoro každý deň a súčasne študuje na vysokej škole telovýchovy v Kyjeve. Je neobvyčajne rýchly, stovku dokáže zabehnúť za 10,2 až 10,3 sek. a do diaľky skáče takmer osem metrov. Vzpirá tak ľahké činky ako ozajstný vzpierač a ovláda mnohé náročné gymnastickej prvéky. Znalcov tvrdia, že pri špecializovanom tréningu by bol

znamenitým diaľkárom alebo sprintérom.

V roku 1983, keď nemal ešte ani dvadsať, získal na prvom svetovom šampionáte v Helsinkách titul majstra sveta. Odtým neprehral prakticky žiadne dôležité preteky, ak medzi ne nerátame finále seriálu Mobil Grand Prix v Západnom Berline v auguste tohto roku, kde bol lepší Gataulin. Bol dvakrát majstrom sveta (1983, 1987), raz majstrom Európy (1986), víťazom Európskeho pohára a Svetového pohára (1985), halovým majstrom USA, no a tento rok i olympijským majstrom. Svoj prvý svetový rekord na otvorenom štadióne — 5,85 metra vytvoril v roku 1984. Zanedlho v Ríme mu ho vzal Francúz Thierry Vigneron výkonom 5,91 m, ale iba na päť minút, lebo v nasledujúcom skoku Bubka posu-

nul rekord na 5,94 m. Celkovo deväťkrát zlepšoval svetové rekordy — posledný vytvorený tento rok v Nige má hodnotu 6,06 metra. Taktiež deväťkrát zlepšoval svetové rekordy v hale, kde dotiahol najlepší výsledok na 5,97 metra. V súčasnosti nemá prakticky seberovných súperov.

Skok o žredi je v olympijskom programe od prvých hier v Athénach (1896), kde víťaz, Američan William Welles Hoyt skočil 3,30 m. Odvtedy sa v tejto disciplíne veľa zmenilo. Najprv sa používali drevené žrde, od prelomu storočia pružnejie, bambusové, potom kovové a po nich, už vylie dve desaťročia v umelých hmiet. Bubka používa lamintovú žrť typu Spirit dĺžky 5,25 m.

V dejinách skoku o žredi sú dva muži, ktorí prevyšujú všetkých: Cornelius Warmerdam a Sergej Bubka. Prvý, naturalizovaný Američan pôvodom z Holandska, podával najlepšie výkony v rokoch II. svetovej vojny. Prekonal celkovo 13 svetových rekordov: prvý — 4,57 m v r. 1940 a posledný — 4,77 m v r. 1942. Bol aj autorom svetového rekordu v hale — 4,79 m. Keď v r. 1944 kontíl so športom, mal 25-centimetrový náskok nad druhým najlepším žrkárom tých čias.

Nemožno však dívať znamienko rovnosti medzi výkony Warmerdama a Bubku. Za tých više 40 rokov, ktoré ich delia, sa v tejto disciplíne veľa zmenilo: žrde, tréningové metódy, ba aj sila medzinárodnej konkurencie. Každý z nich musí byť hodnoteň podľa meradiel svojej doby. Napriek tomu si myslím — a povedal to i sám Warmerdam na MS v Ríme — že Bubka si ako nikto iný zaslúží titul najlepšieho žrkára všetkých čias.

Ešte štartuje a, asi nepovedal svoje posledné slovo. Podľa jeho trénera je v jeho možnostiach skočiť aj 6,20 metra. Sergej Bubka sa o to bude iste pokúšať.

JÁN KACVÍNSKY

VÍKENDY
SVETOVÉJ
ESTRÁDY

THE CURE

Keď sa začína história tejto anglickej formácie, na ostrovoch, ale aj v iných krajinách, viedol punk a nová vlna. Bola to polovica sedemdesiatych rokov, presnejšie rok 1976, keď mladý spevák a gitarista Robert Smith založil vo svojom rodnom meste Crawley (grófstvo Sussex) rockovú skupinu pod názvom The Cure. Ani najväčší optimisti jej nevstili dlhý život. V časoch kráľovania novej vlny by bolo treba mať skutočne voľa fantázie si čo i len predstaviť, že o desať rokov neskôr bude skupina The Cure pre mladých anglických poslucháčov jedným

z najobľúbenejších rockových zoskupení. A predsa tak sa stalo, čo treba zdôrazniť o to viac, že mnohé skupiny z tých čias sa skôr alebo neskôr rozpadli — možno preto, že nevedeli ako dať.

Skupina The Cure, napriek nepriaznivým časom, svojou snahou o výrazosť a aktuálnosť v oblasti hudby a textov sa z roka na rok stávala i označenou populárnejou. Centrálnou osobnosťou je stile Robert Smith, zakladateľ skupiny, ktorý vede túto formáciu už vyše desať rokov. Za toto obdobie sa v nej vystriedalo niekoľko hudobníkov, no základné zloženie zostáva po celý čas nezmenené. Rovnako stála je aj spoluprítelia skupiny s nezvislou gramofónovou firmou Fiction Records.

The Cure od začiatku živo reagovala na také neduhy ako stres či priemernosť, sociálna bieda a depresie nezamestnanosťou ohrozenej mládeže. Ich hudba bola

pomerne dlho pod týmto tlakom, no dnes, z ich súčasných platní sa však ozývajú aj iné, čerstvejšie tóny. Občas svojimi anti-sellami dokážu priam šokovať kritikov a publikum, jedných negatívne, druhých pozitívne. Podľa slov svojej najpopulárnejšej piesne Boys Don't Cry na kritiku nereagujú pokorne, ale tvrdšou prácou — svetovým turné alebo nahraním novej platne.

Skupina The Cure nahrala do teraz vyše desať veľkých platení, v tom dvojalbum Kiss Me Kiss Me Kiss Me. Viaceré jej skladby boli často na poprednom mieste v rebríčkoch najpopulárnejších hitov. Skupina nestojí na mieste, neustále hľadá nové formy, stále sa mení a získava si tak ďalších nových priaznivcov a nových fanúšikov. (js)

Pletka za osem mincí

POKRAČOVANIE Z PREDCHÁDZAJÚCEHO CISLA

Žena ho vypočula a zasmiala sa:

— Požiar je pre ťuďu neštastie — a ty im želaš, aby ich navždy sprevadzalo. Nečudujem sa, že ta zas ubili. Nabudúce, keď uvidis dom v plamenoch, ber hrable a motyku, rozhrabuj popol a pomáhaj ťuďom, uvidíš, že sa ti za praciľivosť poučakuju.

Na nasledujúci deň vstal hlupák ešte skôr a znova odšiel na trh kupovať pletku. Ako kráčal cez pole, vidi, že sa dvaja klbčia na zemi, a vedľa nich sa väľa motyka a hrable. Schytíl motyku a hybaj tých dvoch obšívav. Hneď sa prestali bit, spoločne sa oborili na hlupáka a poriadne mu naložili na chrbát. Nesťastníka bolelo celé telo, pribehol domov a vyrozprával žene, čo sa mu prihodilo. Žena sa smeje a hovorí:

— Keď sa tretí mieša, kde sa dvaja bijú, obyčajne sa ujde po chrbte tomu tretiemu. Druhý raz, keď uvidíš bitku, radšej ju zdaleka obíď, aby si sa sám nedostal do neštastia.

Hlupák počúval a pokyvol hlavou. Ráno znova odšiel na trh. Ide, ide a zrazu vidí — dva divé holuby sa bijú. Spomenul si na ženine slová, naľakal sa, že sa mu zas ujde nerataných, nuž sa zvrhol a utekal domov, čo mu nohy stačili. Cely zadýchčaný hovorí žene: — Ach, aká škoda! Ako som išiel na trh, zviera pletku kupoval, zrazu vidím — dva holuby sa bijú! Zlakol som sa, aby sa mi neprihodilo neštastie, zachránil som sa útekom.

Žena sa zasmiala a hovorí:

— Keď niekto náhodou vidí, ako sa dva divé holuby bijú, nemusí sa báť nijakého neštastia. Len nech sa bijú. Ty si sa mal k nim nebadane prikradnúť, chytit ich a priniesť domov. Boli by sme ich upiekli s mädými bambusovými výhonkami a pochutili si na nich.

Eúto bolo hlupákoví premárnenej maškrty, zobrajal sa a utekal na miesto, kde sa holuby mlátili. Po tých však nebolo ani chýru. Zato na úpätí hory zbadal tigricu hrať sa s mädým tigričaom. Spomenul si, čo mu žena hovorila, zaradoval sa, že má predsa len štastie, beží k zvieratám a kričí:

— Hneď vás ulovím, potom vás zarežeme, upečieme a pochutíme si.

Tigrica zrevala, skočila k nemu a chystala sa ho schmatnúť do papule. Neštastník spadol, prevrátil sa a bol by skončil zle, keby

sa odkiaľsi neboli vynorili poľovníci. Tigrica s mláďatom sa zlakla a dala sa na útek.

Vylakaný hlupák pokrivkávajúc došiel domov a asi dva-tri dni si poležal, kým sa spämatal. Keď vstal z posteľe, znova sa pbral kupovať zviera pletku. Chodil, chodil, prezvedal sa — ale pletku nikto nepredával. Hlupák zosmutnel. Zrazu zbadal, že opotri nemu ide akýsi kupec. Stastie mu nežičilo: od rána predával mačku, ale nik sa priňom nezastavil, aby sa opýtal na cenu.

Kupca to nahnevalo, preto sa rozhodol, že sa vráti domov. Práve v tej chvíli zastal pri náš hlupák a spýtal sa ho:

— Hej, ujko, čo to predávate?

Chlap bol najedovaný, a keď počul, že sa ho ešte aj vypýtujú, napajedil sa ešte väčšimi a zrúkol:

— Pletku predávam! Pletku! Či poznáš takéto zviera?

Hlupák od radosti až podskočil, ani sa nejednal, vtísol chlapovi do rúk osem mincí a schytíl mačku. Kupec sa potešíl nečakaným peniazom a smial sa nad hlupákom.

Celý naradovaný nesie hlupák mačku domov. V polovici cesty zbadal rybník s čistou a priezačnou vodou a znova sa mu zachechovalo vykúpať sa. Iba nevedel, kde nechať „pochútku pre ženu“ — pletku. Chvíľu rozmyšľal, čo robí, potom si zložil bedrový pás, okrútil nim mačku, nechal ju na brehu a skočil do rybníka. Vykúpal sa, vyliezel z vody a — čože je to! Nebol tam ani bedrový pás, ani zviera pletku. V živote ešte nebola taký neštastný: kričal, nariekal, stonal, volal, hľadal po brehu a medzi krikmi. Okolojdúci sa čudovali, zastavovali sa, vypytovali, ale nikto im nevedel vysvetliť, čo sa stalo. A hlupák len bezhlavo pobichal a kričal: pletka, ach moja pletka! Ludia krútili hlavami a nechápavo si hovorili:

— Akoby sa aj hneval, aj smútil a sám si odpovedá, že všetko je pletka.

Zrazu sa hlupák pozrel do rybníka a uvidel tam obraz svojho zvierata. Skúsil zviera vytiahnuť z vody, ale darmo. Skúsil druhý raz, znova nadarmo. Po chvíli išiel okolo chlapca, zbadal na strome mačku a pýta sa:

— Čo je tam hore na strome?

Hlupák zodvihol hlavu a čo vidí — na strome sedí jeho pletka. Zvýskol od radosti, vyliezel na strom, chytíl mačku a ako-tak si obkrútil bedrový pás. Pevne si pritiahol zvieru k sebe a na jeden dych dobehol až domov. Už odo dverí kričal žene:

— Žena moja! Pozri, priniesol som ti pletku! Konečne sa mi ju podarilo kúpiť, hneď sa s ňou pohostím!

Na toľký krik sa zbehli susedia. Videli mačku a začali sa smiať:

— Ved' je to mačka! Mačka!

Žena sa zodvihla, aby videla, čo muž priniesol. Keď sa presvedčila, že je to naozaj mačka, hnevala sa i hambila za svojho muža, ale zároveň sa aj tešila, že ju muž tak veľmi ľubi.

VIETNAMSKÁ EUDOVÁ ROZPRÁVKA

Preložil: JÁN MÚČKA

NAŠA FOTOHADANKA

Naša snímka predstavuje známu poľskú divadelnú a filmovú herečku. Vytvorila mnoho znamenitých postáv medziiným v takých filmoch ako Bábika, Mařiša a Napoleon, Popoly a v seriáli Komendantka, ktorý prednášavom vysielala Poľská televízia. Napište nám jej meno a pošlite do redakcie. Čakajú knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 365/88 sme uverejnili snímku Krzysztofa Krawczyka. Knihy vyzrebovali: Jana Brynová z Čiernej Hory, Jola Kašo-

vá a Halina Dworszczaková z Pekelníka, Helena Markovičová z Hodonína, Zofia Gronská z Nedece, Anna Majerčáková z Nižných Lapšov, Anna Galovičová z Kacviny, Alexandra Votajsová z Jurgova a Alžbeta Pojedincová z Nedece.

VESELO SO ŽIVOTOM

— Tri gulôčky bez troch guľôčok je žiadna gulôčka, — vysvetluje učiteľ v prvej triede. — A päť hrušiek bez piatich hrušiek je čo, Petrik?

— Hľba ohryzkov! — odpovedá Petrik.

ZDENĚK KRIEBEL

První sníh

Když mrazík zafíčí,
to vandrují v kraji
potulní holiči.
Ó, ti své řemeslo znají!

Jen taliř s lunou vycíděnou
na nebi na noc vyvěsí,
hned větrík břitvou nabroušenou
oholí kroví pačešy.

Když se však slunce na zem vikutálí,
kde už je mrazík s holiči!

Jen smrčí, tomu nechali
štětiny jehličí.

Nechtěli — museli,
už mýdlo snížku neměli.

ALOJZ MIKULKA

Perníkový dedko

Perníkový dedko, lala!
Lyže má a z kopca cvála.
Pod kopcom bol v snehu kameň
a s lyžami bolo amen.

Keď sa dedko pozbieran,
všetkým dešom perník dal.

Perník, perník, čiže
perníkové lyže.

— Starká, vieš, že najväčšiu
radosť mám z tých lyží, ktoré si
mi ty dala pod stromček?

— Áno? To som rada...
— Zlomím si na nich nohu a
budem mať dlhšie prázdniny...

* * *

Jožko kúpil starkej pod stromček futbalovú loptu. Mama sa ho pýta: — Prečo si dal starkej loptu? Ved' ona nikdy futbal nehral! — No a čo? Ved' ona mi tiež kúpila knihy!

* * *

Hovorí Jožko Mišovi: — Ujo doktor povedal, že by bol zo mňa dobrý lyžiar...

— Prečo?
— Vraj mi rýchlo zrastajú košti...

JOZEF PAVLOVIČ

Povinnosť

V bielej izbe za stolom
krát sa učí Mirko Hrom.
Kri ia chlapci pod oknami:
Poť sa, Mirko, zahrať s nami!

Počkajte ma, chlapci, chvítku,
neviem ešte násobilku.
Naučím sa krát
a pôjdem sa hrať.

EVA VRBICKÁ

OTÁZKA PRE PANI ZIMU

Pani Zima, kedy zas' čerstvý snežík naťukaš,
je to predsa v tvojej moci!
Skúsim zajtra o polnoci spraviť, kde čnie čierny les z bielych vločiek majáles.

A živej ako hory nasypať na všetky dvory, na zmrznuté rieky, mláky, na veselé snehuliaky, snehuliaky ako dom s metlou a cylindrom.

A zo svahu autodráhu pre závodné sane. Oblečení do kombinéz sadnete si na ne, takže rely snehová bude opäť hotová.

Vianočný stehlíček

Na stromček si sadne v izbičke, celkom hore, takmer na špičke. A keď v dome vonia četina, ja s darčekami šlastne usínam. A keď v dome vonia četina, ja s darčekami šlastne usínam.

A než nôčka do závejov klesne, stehlíček mi spieva zimné piesne Ba dokonca spieva niekedy o ovečkách staré koledy, o ovečkách staré koledy.

Máme doma zo skla stehlíčka pekne sfarbeného na ličiach.

Náš stehlíček nie je náročný, vedľa iba v tejždení vianočný.

Náš stehlíček nie je náročný, vedľa iba v tejždení vianočný.

O než nôčka do závejov klesne, stehlíček nám spieva zimné piesne.

Ba dokonca spieva niekedy o ovečkách staré koledy,

o ovečkách staré koledy.

ILJA HURNÍK

KOMÁR

Komárovi splihla kŕidla, jak ho to mrzelo. Pak se osmělil: „Třeba bych to mohl nějak napravit...“

Houslista se zamyslil: „Možná, že mohl. Hele, v první řadě sedí takový starý pán.“

„Jo, sedí.“

„Tak poslyš. Vždycky když dohraju kousek, zašmejdíš mu kolem nosu. Ale pozor, ať té nerozplácne.“

„Tak jo.“

Zatím si ten profesor zase sedl do první řady, přimhouřil oči a řekl: „Moc jsme toho ještě neslyšeli. Nu, uvidíme, co přijde teď.“ A všichni ostatní hned taky přimhouřili oči a taky řekli: „Uvidíme, uvidíme.“

Zvonek zazvonil, houslista se uklonil na všechny strany a spustil. Teď už ho nic nešimralo a nepíchalo — komár měl jinou práci. Když kousek skončil, pan profesor vyskočil ze židle, popadl se za nos, zamáchal rukama a pláč, pláč, pláč, komár jen tak tak ulítl.

„Když pláčá ten profesor, budeme taky,“ pomysleli si posluchači a spustili potlesk, až se sál trásl.

Skončilo daší číslo, pan profesor sebou trhl, pláč, pláč, pláč, a obecenstvo se přidal, protože takový profesor přece ví, co se slouší. A umělec se usmíval, protože každý umělec má radost, když mu lidé tleskají. A když má radost, hraje obzvlášť krásně.

Takže lidé pak neukoukali, co dělá pan profesor — tleskali, protože měli taky radost, jak to tomu umělcí báječně jde.

Třeba někdy přijdete na koncert a uvidíte tam pána, jak zuřivě tleská.

To může znamenat, že se mu muzika líbí.

Ale taky to může znamenat, že mu lítá komár kolem nosu.

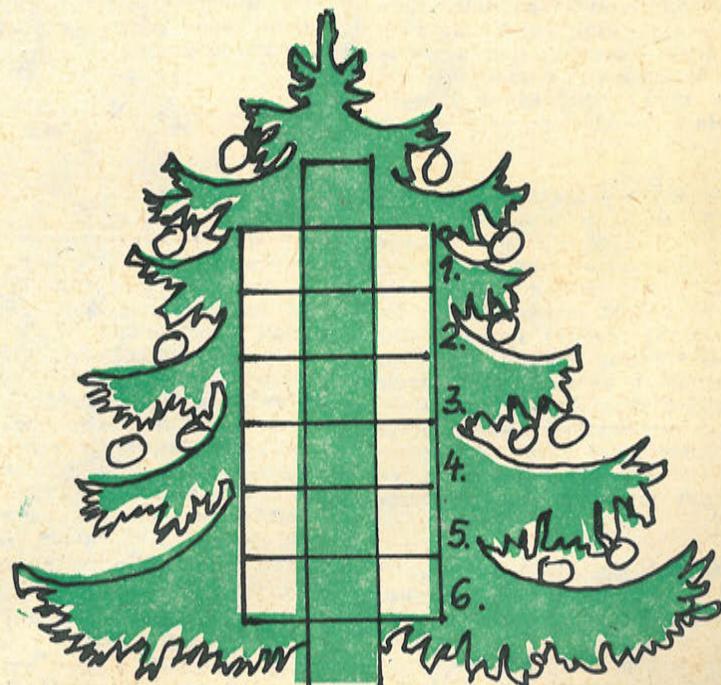
PETER ŠTILICHA

Vločka

Čo vám, deti, veselého na Nový rok želať?
Slová stokrát povedané želal by som nerád.

Nuž vám teda želám vari iba samé rovné čiary:
Lyže — sane — lyže — sane,
nech sú od nich všetky stráne preradostne popísané.

KRIŽOVKA. Milé deti, v byte vám vonia četina a količe, pod oknom sa biele sneh. A keď sa rozžiaria prskavky na vianočnom stromčeku, prichádza k vám vytúžená chvíľa rozbaľovania darčekov. Redakcia Život vám želá šťastné a veselé ... (vylúštenie nájdete v tajničke). 1. nula, 2. korčulej sa na ňom, 3. slovo súhlasu, 4. opak dňa, 5. otec, 6. zvieraj s pichliačmi. Vylúštenie tajničky nám pošlite do redakcie. Nezabudnite uviesť svoj vek a adresu. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme slovenské knihy.

ZO ŠÍREHO SVETA

MALTA. Tento mikroskopický ostrovny štát v Stredozemnom mori má dva úradné jazyky: anglicky a maltský. Angliečtina je pozostalosou vlydy Británie na tomto ostrove. Co sa týka maltského jazyka, názory sú odlišné. Samotná Malta tvrdia, že pochádza zo staroféneckého jazyka a na Maltu sa dostal pod vplyvom Kartága, pre ktoré Malta bola prvou kolóniou, keď pred tým udržiavala s Kartágom živé obchodné styky. Ale zahraníni lingvisti, najmä talianski a britiski tvrdia, že prvky semitských jazykov, dominujúce v maltskom jazyku sú neskoršieho pôvodu a sú spojené s arabskou domináciou na Malte v období stredoveku.

Spor nie je vyriešený, ale faktom zostáva že maltský jazyk je veľmi ľažký. Vieme, že v semitských jazykoch (napr. arabskom a hebrejskom) sa hľasky určujú pomocou dodatočných znakov, zatiaľ čo maltský jazyk používa latinskú abecedu. Ďalšou ľažkou maitského jazyka je množstvo cudzích slov: gréckych, latinských, románskych, iberských, keltských, francúzskych a anglických. Napriek týmto ľažkostiam Malta dobre ovládajú svoj jazyk a cudzinci sa ho celkom iste nenučia.

AMAZÓNSKA SELWA. Doneďalna sa predpokladalo, že z hľadiska rôznorodosti druhov stromov juhovýchodnej Ázie, nie je obdoba. Ale ako dekázali vedecí výskumu amazónskej Selwy, bohatstvo flóry je tam tak veľké, že s ňou nemôže súťažiť iná oblasť na svete. Podľa údajov mnohých expedícii, na jednom hektáre amazónskej lesov rastie asi 300 druhov stromov, zatiaľ čo v juhovýchodnej Ázii ich počet neprekračuje 200. Rastú lesy (Igapa) s neveľkými paliami a eukropiami, rastú popäť bahenné lesy (Varzea), ktoré na vyšších miestach prechádzajú v neobvykle bujný, rôznorodný rovníkový les (Efa), bohatý na rôzne druhy stromov, lian a epifytov. Bohatstvo a rôznorodosť formov života amazónskej džungle stavia túto oblasť na prvé miesto na svete.

PRAHA. Najstarším meteorologickým observatóriom v strednej Európe je pražské Klementínium (bývalé dominikánsky konvent, neskôr jezuitské kolégium). Od roku 1722 meteorológovia tu nepretržite sledujú teplotu, silu a smer vetra, vlhkosť vzduchu, oblačnosť a počasie v rôznych hodinách dňa. Zíroveni uskutočňujú systematické pozorovania stredoeurópskej klímy. Pozorovania a výskumy z Klementína využívajú mnohí zahraniční partneri.

INDIA. Skončil sa „zázrak“ nad posvätnou riekou Gangou, ktorá je symbolom indickej kultúry a civilizácie. Ešte prednedvodom týto rieka mala prekvačujúce schopnosti samočistenia.

Ale rýchly prírastok počtu obyvateľstva, vybudovanie priemyselných závodov na brehoch Gangy urobili svoje. Ganga je v posledných rokoch na mnohých úsekokach veľmi znečistená. „Zachráňme našu posvätnú rieku, ktorá príťahuje srdcia miliónov obyvateľov krajiny bez ohľadu na národnosť, kasty a vierovyznanie“ — vyzýva minister pre ochranu prírodného prostredia a lesného hospodárstva Indie, Zhaur Ansari.

NIČIVÁ HMLA. Vystrihajme sa hmlám — tvrdia japonskí vedci z univerzity Kanagawa v Jokohame. Táto výstraha je adresovaná nielen vodičom. Hmla, ako dokázali dlhoročné výskumy v Tokijskom zálive, obsahuje viac nebezpečných látok pre človeka a prostredie, ako dásť. Napríklad sírových zlúčenín obsahuje hmla desaťnásobne viac ako dažďové zrážky.

KOZMICKÉ HODINY. Doteraz za najpresnejšie na svete považovali cézovo-atémové hodinky, ktorých odchýlka čini maximálne jednu sekundu na 370 000 rokov. Vedci z Kalifornie však zostrojili hodiny na zásade vodíkového masera, ktorých odchýlka je jedna sekunda za 60 mil. rokov. Táto hodiny sa budú používať najmä pri navigačných výpočtoch, ako aj pri lokalizovaní satelitov a iných kozmických objektov.

TRANSPLANTÁCIE V KRVNOM OBEHU. Japonskí vedci z Univerzity Okayama zostrojili umelé cievy, ktoré „rastú“ spolu s pacientom. Zlé alebo poškodené úsely žil a tepien sa budú môcť transplantovať bez nevyhnutnosti ich opäťovnej neskoršej výmeny. Preto lekári dúfajú, že umelé cievy vyrobené z neobvyklého materiálu budú najvhodnejšie pre choré deti. Umelé tepny a žily vyrobili z kolagénu. Kolagén je bielkovina patriaca do skupiny proteínov, ktorú využívajú tkanivá odstránené počas chirurgických operácií. Kolagén je obalený syntetickým vláknom a upevnený zvláštnym spojivom. Tento materiál predchádza zrážaniu sa krvi a spôsobuje, že v takto vytvorennej cievke vzniká tenká vrstva vody. Voda chráni transplantovaný úsek žily alebo tepny pred nežiadúcimi enzymami zrážania.

TAKOVÝ JE ŽIVOT

• Pries 100 miliónov dětí na světě pracuje: dostávají minimální mzdu a nejsou zahrnuti židavními sociálními dívkami. Mezinárodní organizace práce, které uveřejnila zprávu o výkročí dětí, predpokládá, že je jich ve skutečnosti dvakrát více. Zpráva informuje o případech osmilétých dětí zaměstnávaných v kolumbijských cihelních, egypťských koželužných, peruánských dolech: loví rovník jako potípčí ryby u filipínského pobřeží.

• Děti v nejchudších rodinách na světě pracují často ve škodlivých podmínkách a jsou vystaveny zvláště zaměstnávatelům. Vět-

Desatoři prikázaní sú iba preto tak stručné, jasné a pochopiteľné, že vznikli bez pomoci expertov a proradcov. (De Gaulle)

* * *

Umenie nie preto je veľké, že je revolučné, ale preto je revolučné, že je veľké. (A. Camus)

* * *

Nestačí sa narodiť človekom, ešte sa musí byť človekom. (Stefan Wyszyński)

* * *

Zlých alebo obyčajných ľudí si najrýchlejšie získaš darmi, ale štachetných si najrýchlejšie získaš štachetnosťou. (Sokrates)

* * *

Blízky je čas, keď začínať na všetko; blízky je čas, keď všetci zabudnú na teba. (Marek Aurelius)

šina z nich nechodi do školy, ani když je bezplatná. Podle názoru autoru zprávy je to způsobeno nedostatkem peče ze strany štátu a politické vůle zavedení jakýchkoli změn nebo zákona, které by zakázaly zaměstnávat děti.

Mezinárodní organizace práce navrhuje všeobecně zakázat zaměstnávání dětí v nebezpečných a škodlivých podmínkách. Poukazuje se rovněž na to, že malá děvčátka musí velmi těžce pracovat a dostávají za to nižší mzdu než jejich vrstevnice.

• Mladé Japonky nechtějí pracovat na venkově. V 80 proc. vesnic je více mužů než žen. Starosta nevelké obce v prefektuře Toksima, kde na čtyři mládence připadá jedna dívka, dal do filipínských novin hromadnou sňatkovou nabídku. Odporválo na ni přes 400 žen. Více než sto japonských vescí si vzalo příklad z podnikávěho statrosty. V Osace vznikla dokonce kancelář „Mezinárodní manželství“, posílá zainteresovaným mužům katalogy reklamující „hezké a mýrné děvčata z jižní Asie“. Jiná kancelář z Jokohamy pořádá matrimoniální zájezdy na Filipíny, kde je nedostatek práce. Japonci se seznámají s dívkami, které kancelář předem vybrala. Cena za jednu dívku činí asi 30 tisíc dolarů.

• Podľa tlačovej agentúry Xinhua, v Číne dnes žije 3 765 osôb vo veku ste a viacej rokov. 223 osôb sa dožilo 110 až 120 rokov, vysiae 120-ročných je 33 osôb. Najstarší čínsky obyvateľ má 130 rokov. Prevádzkujúca väčšina čínskych storočných sú ženy, ktorých je 2 657. Najviac obyvateľov vo veku vyše sto rokov žije v autonómnej republike Uygur, ktorá sa nachádza v západnej Číne; na každý milión obyvateľov tam prípadá 66 storočných.

• Odborníci vypočítali, že výše sto miliónov Afričanov, teda štvrtina obyvateľov Afriky trpí podvýživou.

• Pracovníci ústavu pre výskum verejnej mienky v meste Alfensbach v NSR sa obrátili na mužov s takoto otázkou: Kedy si nasposledy pohozkal manželku, keď si odchádzal z domu do práce alebo po návrate z práce. Včera — odpovedalo 55 percent mužov. Pred niekoľkými dňami — odpovedalo 16 percent mužov. 24 percent osôb dalo vyhýbavú odpoveď alebo odpovedalo, že sú proti prejavovaniu svojich citov. 5 percent mužov odpovedalo, že dnes pred odchodom do práce sa bozkom rozlúčili so svojimi manželkami.

VIEŠ, ŽE...

Iba málokto vie, že najvyšší maják v Japonsku, a zároveň najvyšší na svete, sa nachádza neďaleko Jokohamy a meria 106 m. Jeho svetelné signály vedia námorníci zo vzdialenosťi 32 km.

Už 70 rokov existujú na severozápadnej časti Sibírskej oblasti ZSSR družstvá zlatokopov, ktoré ťažia cenný kov zo sibiřských riek. Tieto družstvá sú najstaršimi družstevnými organizáciami v Sovietskom zväze. Pracujú na zásadach ekonomickeho rozpočtu a samofinancovania. Boli založené v r. 1921 na základe rozhodnutia Rady ľudových komisárov. Odvtedy sa ich postavenie nezmenilo. V poslednej päťročnici zlatokopí odovzdali štátu zlato v hodnote viac ako miliarda rublov. Príjmy zlatokopov sú vysoké aj v porovnaní so mzdami iných osôb, zamestnávaných v severných oblastiach ZSSR. Dobrý zlatokop zarába mesačne viac ako 1200 rublov.

Největší vzdušnou armádu všech dob mely Spojené státy v červnu a červenci 1944. Měla tehdy 80 000 letadel a 2,4 milionu vojáků.

DROBNIČKY

Venuša je jednou z najkrajších planét. Astronómovia už dávno chceli vidieť akú má farbu, ale pokusy sa končili neúspechom, keďže Venuše je zahalená hustými mrakmi. Až americké a sovietske sondy poslali na zem zaujímavé informácie. Vysvitlo, že tato krásna — z našho pozemského hľadiska — planéta je pokrytá červenohnedými skalami s oranžovým odtieňom.

Najvyššie ležiacim hlavným mestom na svete je najväčšie a fakticky hlavné mesto Bolívie — La Paz, ktoré sa nachádza vo výške 3 658 m n.m. v strednej časti Južnej Ameriky; oficiálne hlavné mestom s sídlom vlády Bolívie je mesto Sucre.

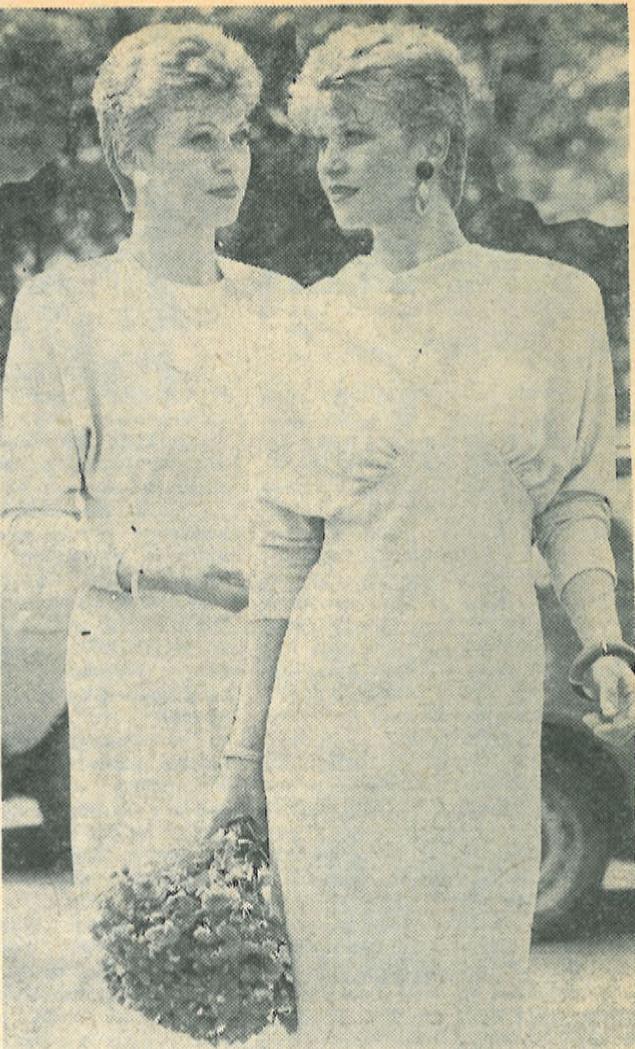

ÚČESY. Tak, ako sa mení móda, menia sa aj účesy. Každé nové obdobie, každý nový trend si vyžaduje aj inú úpravu hlavy. Pri voľbe účesu musíme však vychádzať z postavy a typu.

DO SPOLOČNOSTI. Keďže pred nami sú Vianoce, karneval a rôzne plesy a zábavy navrhujeme vám tri modely šiat. Mladistvo pôsobia sivé šaty s bohatou volánovou sukňou, ktoré by si mali všimnúť dievčatá. Trocha romantiky na významnejšie spoločenské priležitosti vám navrhujeme šatami z čipky, ktorá je v tejto sezóne luxusnou tkaninou. Strih sukne má korzetový živôtik a bohatu nariasenú sukňu.

Strasy a flitre dodávajú šatám rôzny nádych atmosféry večera s trblietajúcimi sa odrazmi svetiel. Nás model je jednoduchý a pritom pôsobí veľmi elegantne a je ušitý zo syntetických splívavých žoržetov. K týmto spoločenskym šatám sa veľmi hodia jemné doplnky a bižutéria.

KOSTÝMY sú stále v popredí záujmu módnich tvorcov. Výtvarné a strihové riešenia sú bohaté a rozmanité. Na kostým sa hodia kvalitné vlnené látky s výraznou štruktúrou: rustikálnou, buklé, zrnitou, slúčkovou, uzličkovou, rebrovou a taktiež tvídové materiály. Na našom obrázku kabátik je v páse tvarovaný, v bokoch a prsiach uvoľnený, zapínaný na jeden gombík a so šalovým golierom. Sukňa je rozšírená.

PLNOŠTÍHLYM. Tieto šaty sú veľmi elegantné a zároveň praktické. Ušité sú z ípletu, ktorý je kvalitný a taktiež praktický v udržiavaní. Strih šiat je efektný, ktorý odporúčame najmä ženám v strednom veku.

LEKARZ
WĘTERYNARII

WSZAWICA BYDŁA

Wszawica wywoływaną jest przez wszy, które żyją na skórze, nakluwają ją i wysysają krew. Wskutek tego zwierzę odczuwa świdzenie, przy ciągłym ocieraniu się zwierzęcia sierść wypada. Zawsze zwierzęta trażą apetyt i chudną. Zmniejsza się przy tym wydajność mleczna krów. Wszy przenoszą się z jednego zwierzęcia na drugie przy przebywaniu chorych i zdrowych we wspólnym pomieszczeniu oraz przez ściółkę. Wszy najczęściej gnieździą się na zwierzętach wychudłych, zaniedbanych i trzymanych w brudnych pomieszczeniach. U bydła wszy usadzają się najczęściej wokół rogów. Zawsze zwierzęta należy latem zmyć roztworem kreoliny ($2\frac{1}{2}$ łyżki stołowej na 1 litr wody) lub mieszaniną nafty z olejem (1 szklanka nafty na 5 szklanek oleju). W zimie zabieg należy wykonać w cieplym pomieszczeniu i używać tylko mieszaniny nafty z olejem. Zabieg należy powtórzyć po trzech tygodniach. Kreoliny i innych roztworów wodnych nie używa się w zimie, gdyż przy mroźnej pogodzie mogą one zamrażać na skórze zwierzęcia i przynieść więcej szkody niż pozytku. Zaraz po wysmarowaniu zwierzęcia należy całe pomieszczenie odka-

zić, wymieść wszelki brud a ściany wybielić. Po wyleczeniu zwierząt, przez pewien czas należy obserwować, czy wszy znów się nie pojawią. U czystego bydła wszy są rzadkością, dlatego należy dbać, aby pomieszczenie i zwierzęta były zawsze czyste.

SWIERZB BYDŁA

Swierzb jest schorzeniem wywołanym przez pasożyty — swierzbowce. Występuje ono u wszystkich zwierząt domowych oraz u ludzi. Zdrowe zwierzęta zarażają się podczas stykania się ze zwierzętami chorymi, przez ocieranie się o stanowiska, w których poprzednio stały chore sztuki, oraz przez używanie wspólnych przedmiotów do pielęgnowania zwierząt chorych i zdrowych. W czasnym pomieszczeniu swierzb bardzo szybko rozprzestrzenia się na całe znajdujące się w nim pogłowie. Swierzb można rozpoznać dopiero po pewnym czasie (3 dni do 3 miesięcy) od zarażenia, gdyż dopiero wtedy powstają pierwsze widoczne zmiany. Swierzbowce drążąc kanaly w skórze zwierzęcia powodują bardzo silne świdzenie. Zwierzę ociera się o ściany, słupy i inne twarde przedmioty. W miejscach opanowanych przez swierzbowce zaczyna wypadać sierść, na skórze pojawiają się guzki i strupy. Skóra staje się gruba, mało elastyczna, pomarszczona i pozbawiona owłosienia. Ulubionymi miejscami swierzbów są okolice oczu, podstawy rogów, szyja, podstawa ogona i grzbiet. Przed przystąpieniem do leczenia należy koniecznie dokładnie wymyć zwierzę ciepłą wodą z

szarym mydlem. Zabieg ten musi być wykonany w cieplym pomieszczeniu bez przeciągów. Zwierzęta gorączkujące można poddać leczeniu dopiero po opadnięciu temperatury. Leczenie swierzbu można przeprowadzić za pomocą mazidel, z których polecić można naftę z wodą wapienną lub olejem (1 część nafty, 3 części wody wapiennej lub oleju). Mazidlo należy wcierać dwukrotnie, powtarzając zabieg po 8 dniach, a po 10–12 dniach zmyć dokładnie całe ciało zwierzęcia roztworem kreoliny (2 łyżki stołowe na 1 litr wody). Bez względu na to, jakie wielkie są zmiany na skórze wywołane przez swierzbowce, mazidlo można wcierać jednorazowo najwyżej w czwartą część powierzchni całego ciała, a po 2 dniach w następną ćwiartkę itd. Krów wykocionych nie wolno zmywać roztworem kreoliny. Do zwalczania swierzbu nie wystarczy tylko leczenie chorych sztuk, należy również prowadzić energiczną walkę ze swierzbówcami żyjącymi w otoczeniu, to jest na pastwiskach, w obrach i na wąsiebach. W tym celu w dniu rozpoczęcia leczenia, pomieszczenia, w których zwierzęta dotyczących przebywają, trzeba dokładnie oczyścić z brudu, wynieść z niego nawóz i odkazić roztworem kreoliny lub lizolu (4 łyżki stołowe na 1 litr wody), albo sody żrącej. Odkazić należy również wszystkie przedmioty, z którymi stykają się chory zwierzęta. Po skończonym leczeniu trzeba obojętne oraz cały sprzęt w niej powtórnie odkazić. Przedmioty niepotrzebne, stare przegrody, drągi — spalić. Ważne jest również, aby zaraz po zauważeniu swier-

bu oddzielić chore zwierzęta od zdrowych. Zdrowe krowy należy obserwować i jeżeli któraś z nich zachoruje, również oddzielić. Wodopoje, budynki, pastwiska, gdzie przebywały chore zwierzęta nie powinny być używane przez dwa miesiące. Jeżeli zwierzę już raz wystąpiło, trzeba zwierzęta pilnie obserwować, przynajmniej przez dwa miesiące, aby przekonać się, czy nie ma nawrotu choroby.

ROBACZYCA JELIT DROBIU

Robaczycą ta występuje przeważnie u młodego drobiu. Robaki wydzielają truciznę powodując chorobę. Ponadto uszkadzają one ściany jelit co ułatwia przeñikanie zarazków z przewodu pokarmowego do krwi. Ptaki zaatakowane przez robaki łatwo ulegają chorobom zakaźnym i zle się chowają. Wraz z kałem wydalają one dojrzałe pasożyty lub ich jaja i zakażają nimi otoczenie. Ptaki zdrowe zarażają się polykując pasożyty wraz z pokarmem. Objawy robaczycy występują wtedy, gdy w jelitach znajduje się duża ilość robaków. Ptaki stają się wówczas smutne, nie mają apetytu, pióra ich traçają polask, grzebień i dzwonki bledną. Po pewnym czasie ptaki chudną, nośność ich zmniejsza się, czasem występuje biegunka a nawet porażenie nóg. Leczenie trzeba powierzyć lekarzowi. Każde lekarstwo przeciw robakom jest trucizną i przekroczenie dawki może spowodować zatrucie ptaka. W okresie leczenia należy dbać o ich dobre żywienie, częstość pomieszczania oraz częste odkażanie kurników gorącym roztworem sody żrącej.

HENRYK MĄCZKA

ZUZKA VARÍ

NA VÁNOCE

KAPR PO ŘECKU. Rozpočet: Středně velký kapr (asi 1,5 kg), 100 g oleje, 1 vejce, sůl; na zálivku: 6 lžic rajčatového protlaku, šálek červeného vína, 3 lžice citrónové šávy, lžice cukru.

Kapra rozdělíme na porce, osolíme a opečeme na rozhřátém oleji. Po opečení porce vyjmeme a odložíme na teplé místo. Do oleje dáme rajčatový protlak smchaný s vínem, citrónovou šávou, cukrem, rozmicháme a necháme peleti varem. Kapra rozdělíme na talíře, přehřejeme omácou, posypeme nadrobno nakrájeným větším načež, popředem ozdobíme pokrájenými olivami. Pokrm podíváme s rýží nebo s vařenými brambory.

RAGO Z KAPRA. Rozpočet: 800 g kapra, 50 g slaniny, větší cibule, 3 lžice mouky, 3 dl vývaru z polévkové kostky, 2 dl červeného vína, 2 lžice hořčice, sůl, šáva z půlky citrónu, lžíčka mleté papryky, 2 kostky cukru, 2 sterilované okurky.

Na slanině dožluta zpěněme nadrobno nakrájenou cibuli, zapřesíme ji moukou, zasmahneme, zalijeme vývarem a rozřeháme. Potom přidáme hořčici, sůl, papriku a citrónovou šávu. Do připravené omáčky vložíme por-

ce kapra, přilijeme víno a zvolna dusíme, až rybí maso zmékne. Nádobou oblas zatípeme, aby maso nepřilehllo ke dnu. Micháme velice opatrne, aby se maso nerozpadlo. Před koncem dušení přidíme na kostičky nakrájené okurky.

RYBÍ SALAT SE ZELENINOU. Rozpočet: 200 g nakládaných kyselých ryb, 300 zmrzleninové směsi, 2 středně velké cibule, 2 lžice oleje, špetka mletého pepře, šílek vody na zařít, 4 lžice octa.

Zeleninovou směs nasypeme do kastrolu, zalijeme vodou a přikrytou zvolna dusíme. Podušenou směs, která nemá příliš zrnkovitou, aby nebyla kašovitá, nasypeme do salátové misy. Přidíme na kostičky nakrájené ryby, nadrobno nakrájenou cibuli, opečme, zakapeme olejem a octem a zlehka promicháme. Salát podáváme vychlazený.

VÁNOČNÍ RŮŽIČKY Z ORECHŮ. Rozpočet: 70 g mletých ořechů, 400 g příškového cukru, 1 vejce, 40 g sekaných hrozinek, 50 g jemné strouhané kávy, 3 kapky citronového oleje, led: šáva z 1/2 citrónu, 70 g příškového cukru, 3 kapky růžového bretonu.

V misce micháme žloutek a cukr. Po zpěnění přidíme ořechy a hrozinky. Těsto na výle se smicháme se strouhanou a vypracujeme. Vyháváme asi na 2–3 mm a vypichujeme tvary růžiček. Pečeme na navoskovaném

plechu ve středně vyhřáté a ke konci v mírně vyhřáté troubě. Vychladlé potříme ledem, který připravíme tak, že umícháme všechny přísady dohledá a led nanášíme na růžičky štělkem, do vláhleho vpichujeme červené kandované ovoce a necháme zaschnout.

SKOŘICOVÉ RŮŽIČKY. Rozpočet: 220 g hladké mouky, 140 g másla nebo sídla, 200 g příškového cukru, 30 g loupaných mandlí, 1 celé vejce, 1/2 lžíčky skořice, z 1/2 citrónu kára a sáchnout.

Na výl prosijeme mouku, do dílku díme vejce a změlký tuk smicháný s cukrem, ochutíme skořicí a citrónem a vypracujeme těsto. Z vyválených plátek vypichujeme kytičky, které potříme zbyvající polovinou vejce a zdobíme loupanými půlenými mandlemi. Pečeme ve vyhřáté troubě.

MŁADYM HOSPODYŃKAM

Při pečení cukroví se osyduje natrašskí špachtle, asi 5 cm široká. Snadno sundáme kuché peivo, aniž bychom je poškodili, nebo oškrábeme nalepené zbytky z plechu.

Každá trouba nepeče stejn-

noměrně. Vydáváme proto pečivo postupně, aby se nám některé kousky zbytečně nepřipalovaly.

Přichytí-li se pečivo k plechu, postavíme ještě teply plech na mokrý hadr.

Loňská a předloňská ořechy budou lepší, namočíme-li je na několik dní do osolené studené vody.

Vlašské a liskové ořechy zvládají slupky, když je v troubě mírně oprážíme. Pak je třeme v utěrce a slupky odpadají.

Mandle snadno vyloupneme, když je pečeme vařící vodu.

Citránovou (pomerančovou) káru ostruháme a promicháme s krystalovým cukrem. Uložíme v lahví se zabroušenou zátkou. Vydrží nám aromatická a svěží celý rok. Odebírejme a přidíváme podle potřeby.

Z bílků lepě uleháme sníh, přidáme-li několik zrnek soli a lžíčku vody. Nikdy nešleháme sníh v hlinkové nádobě, protože dostívá sedou barvu.

Bílek můžeme kratší dobu uchovat v chladničce nebo v době přikrytém hrnečku. Zloutky uchováme čerstvé v šálku zálitě studenou vodou, aby nevyschlly.

Tenké těsto snadno rozvalíme, obalíme-li výleček čistou utěrkou. Příliš vlhké těsto snadno rozvalíme přes pomoučený pergamenový papír.

SANGHAJ. Vyšlo první čínské vydání známého francouzského časopisu pro ženy „Elle“. Vydatelstvem je společnost, jejíž podílníky jsou firma Hachette a stříbrné vydatelství v Sanghaji. Jak se zdají daleké doby, kdy Číňané musely chodit v modrých „uniformách“...

ISAURA, VIRGINIA, SINHA MOCA. Viděli jsme ji na našich obrazovkách jako otrokyni Isaura, jako Virginii v seriálu V ka-menném kole. Mnozí se setkali s Lucelií Santosovou osobně během její návštěvy v Polsku. Dnes 31letá herečka je ve své vlasti velmi oblíbená, a to nejen jako herečka. Je jednou ze zakladatelek „strany zelených“ v Brazílii, ale ochrana životního prostředí není jejím jediným zájmem. Bojuje proti bídě v brazilských slumsech, můžete ji spatřit na protestních kampaních a mezi odboráři. Je tedy nejen milíček brazilského obecenstva, ale v některých kruzích je považována též za národní hrdinku.

Na evropských obrazovkách se objevil nový seriál s Lucelií Santosovou v hlavní úloze. Je to seriál — gigant, mající 170 dílů. Odehrává se v 19. století, i lili znova v dobách otroctví. Lucelia není tentokrát nevolnice, ale dece-rou bohatého plantážníka, která se bouří proti nelidskému zacházení s nevolníky a snaží se zmírnit jejich těžký osud, což vede k ostrým sporům mezi ní a jejím otcem. Je tu samozřejmě i milostná zápletka. Možná že film uvidíme i na našich obrazovkách. V každém případě v Brazílii měl rekordní počet diváků.

Lucelia Santosová říká, že rozumí chudým, protože sama pochází z prosté dělnické rodiny.

Její otec pracoval v továrně, ale byl dobrým odborníkem a rodina herečky má bratra a sestru, nikdy netrpěla nouzou. Vyrosta však v chudé čtvrti Santo Andre na predměstí São Paulo. Na scéně debutovala v patnácti letech v muzikálu pro děti „Don Quijote a kulhavý mezek“. Pak se dostala do divadelní školy, hrála v divadle a dostala cenu jako nejlepší herečka mladé generace. Pak přišla filmová kariéra...

Lucelia byla deset let ženou portugalského dirigenta Johna Neschlinga. Nedávno se rozvedla a herečka zůstala sama s šestiletým synkem Pedrem, kterého zbožňuje. Na snímku: Lucelia se synkem.

AGENT A MNICH. Znamenitý film Jméno růže podle románu Umberta Eco, měl rovněž výborné obsazení. Starého, šedivého mnicha hrál např. Sean Connery, populární herec, kterého dosud diváci polských kin nevidali ažto. Téměř deset let, od roku 1962 do 1971 hrál superagenta Jamesa Bonda v celé sérii filmů „007“. Tyto filmy byly nesmírně populární; superagent bez potíží vyhrával se všemi tajnými službami a získával srdece krásných dívek. Jméno růže však přesvědčilo všechny diváky, že Connery je hercem vysoké úrovně.

Narodil se před 56 lety ve Skotsku. Jeho otec byl řidičem, matka uklizečkou. Sean brzy začal na sebe vydělávat: roznášel mléko, leštil rakve a později si přivydělával v hostincích a barech, odkud vyhazoval opilé hosty. Neustále však snil o tom, že bude hercem. Nakonec si filmaři všimli toho vysportovaného chlapce se zajímavou tváří.

Connery je potřetí ženatý, tentokrát už dvacet let, s malírkou Micheline. Od té doby, co se rozloučil s Jamesem Bondem, zmínil se. Vyhýbá se společnosti, řídí trivičas ve svém domu ve Španělsku nebo v rodném Skotsku. Rád poslouchá hudbu a vaří tradiční skotský jídlo, akoliv jeho žena třídy, že dívka v kuchyni strašlivý nepořádek.

PRED NIEKOĽKÝMI ROKMI SA MENO PATTY HEARSTOVEJ, vnučky amerického „krále tlače“ neustále objavovalo v tlači. 19-roční Patty vychovaná v najväčšom luxuse bola unesená teroristami — a pristala k nim! So zbraňou v ruke sa dokonca zúčastnila prepadu banky. Chytili ju a odsúdili k väzeniu. Nebola v ňom dlho. Odovzdali ju do opatery rodiny, ktorá ju dala deň a noc chrániť. Začala sa do jedného z „ochrancov“, Bernia Shawa. Vydala sa za neho, čo opäť vyvolalo senzaci: dedička miliónov a obyčajný policajt! Patty je však dobrou manželkou a matkou dvoch detí, milionárska rodina jej nakoniec prepísala miliardu. Čerpala peníze, služobníctvo a lopty. Neobvyklý život Patty Hearstovej sa stal námetom filmu, ktorý bol premietaný bez výsledku spechu na tohorónom filmovom festivali v Cannes. Úlohu Patty hrala Natasha Richardsonová, dcéra Vanessa Redgravej.

MIKE TYSON je dnes nejslavnějším pěstířským profesionálním mistrem světa. Zvítězil nad 30 najnebezpečnejšími protivníky — a zarobil miliony! 22-roční boxer-ternoch je dnes velmi bohatým člověkem. Svedl o tom aj vila, ktorú si vybudoval v Barnardsville, v štátě New Jersey. Vo vile je 30 izieb, 7 koupelní, plesová sieň, 11 kozubov a bazén. Zlatom v nej pozlátili všetko, čo sa len dalo pozlátiť. Pred domom stojí štyri nádherné autá na čele s Rolls-Roycom. Tyson je ženatý a zbožňuje svoju manželku, černošskou herečku Robin Givensovou. Uvidel ju na televiznej obrazovke, zamíloval sa a poprosil Robin písomne o stretnutie. Vec skončila svadbou. A potom pěstířský mistr povedal: „Cítil som sa ako pastier, ktorého si vzala princezná.“ Na snímku: Mike Tyson tančí s manželkou.

neprekážali ani schôdzky, ani diskotéka, ani prvá láska. Chlapček sa teda oprávnenie mohol cítiť medzi dospělými kolegami osamotený — jeho svetom sa stali... počítače. Začal zostavať vlastné počítačové programy, napsal tiež... divadelnú hru o pirotech, ktorí... rabujú počítače.

Malý génius nepozná svoju matku. Odíšla, keď bol ešte nemluviačom, vychoval ho sám otec. Adragon chce študovať astrofyziku. Ale najskôr musí nájsť univerzitu, ktorá prijme na normálne štúdiu 11-ročné dievča — aj keď je to génius. Psychológia, ktorá vyetrovali neobvyklého chlapca, sa trocha obivají o jeho budúcnosť. Tak skoro intelektuálny rozvoj môže byť, aj keď nemusí, ohrozený pre jeho psychické zdravie. Na snímke malý génius v tradičnom bielem absolventa collegu.

V MALÉM MĚSTEČKU CAHORS v jižní Francii přicházela v létě téměř denně na trh vysoká paní ve středních letech, skromně oblečená a ušesaná. Nosila velký koš a nakupovala ryby, zeleninu a ovoce, olej a vonné bylinky, hlavně tymián. Na trhu v Cahors byla oblíbená. „Ví, co chce, vybra to nejlepší, ale nikdy nesmlouvá,“ chválily ji prodavačky.

Teprve koncem prázdnin se v Cahors dozvídali, že jejich zákaznice byla... dánská královna Margrethe II. Královna má letní sídlo a vlastní vinice v nedalekém Caix, kde tráví dovolenou s manželem. Nemusela by ovšem sama nakupovat, má přece služebné, ale ráda jezdí sama do Cahors inkognito. Někdy ji doprovází její dvorní dívka Lena Luttichauová, ale ani ona neprozradila trhovkyně, když je jejich zákaznice. Na snímku: Královna na trhu.

LONDÝNSKA POLICIA prednedvinnom zorganizovala... generálnu skúšku pohrebu královnej matky, Alžbety. Stará paní ukončila 88-roků, ale cíti se výborne. Londýnske orgány však dospeli k záveru, že aj tak je už nase aze začať prípravy k pohrebu. Královna matka je v Anglicku velmi oblíbená, preto sa predpokladá, že za jej rakvou, okrem oficiálnych osobností, pôjdu davy ľudí a celý sprievod bude mať asi 6 km — čo by mohlo celkom ochromiť dopravu v Londýne. Trochu príšernú skúšku pohrebu žijúcej a celkom zdravé dívky urobili celkom potajomky — raz o polnoči a raz o tvarnej hodine ráno. Samozrejme informacie o tom sa dostali na verejnosc. Dozvedela sa o skúške aj sama kráľovna matka, ktorá celý vec vzala na vedomie s humorom. Bola veľmi zvedavá: „Aké dopadol mý pohreb?“ — pýtala sa.

HVIEZDY O NÁS

 KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

Priaznivé ovzdušie v práci ti pomôže spinúť zložité úlohy a dosiahnuť úspech, ktorý si si plne zaslúžil. V osobnom živote fa o akívajú neobyčajné zážitky v spoločnosti osoby, ktorá fa už dávno zaujíma. Nie je vylúčená zmena tvojich osobných plánov. Finančná situácia sa značne zlepší, budeš si môcť konečne dovyhľadať niečo, po čom už dávno túžis.

 VODNÁR
21.I.-18.II.

V najbližších dňoch budeš v dobrej forme a štastie ti bude priať. Budeš mať mnoho príležitostí prejavíť v spoločnosti svoju inteligenciu, dôtvip a pohotovosť, ale pozor! Príliš ostrý jazyk nerozbudí dobrý dojem a priateľov ti nezíska. V práci bez zmien, čiže v poriadku, podobne ako vo finančných otázkach.

 RYBY
19.II.-20.III.

Mesiac bude zaujímavý, pestrý, ale aj zodpovedný a zložitý. Upevní svoje postavenie v práci, ktoré si tak namáhavo získať, ale za cenu dodatočných povinností a úloh. V osobnom živote priaznivo vyrieši niektoré problémy. Na zdravie nemôžeš nariekať – musíš byť silný ako kôň, aby si to všetko dokázal uskutočniť.

 BARAN
21.III.-20.IV.

Niekoľko najbližších dní prejdeš v napäti spôsobenom tažkosami v práci. Nájdeš nakoľo správne riešenie, ale budeš to stáť hodne nervov a úsilia. Zato ti to prinesie veľké uspokojenie. Ani rodinné komplikácie fa nebude dlho trápiť, poradiš si s nimi bez väčších problémov. A potom konečne príde čas aj na to, aby si pomyslel o odpáčinku — krátku dovolenkou by ti iste prospela!

 BÝK
21.IV.-20.V.

Caká fa mnoho úspechov a spokojnosti v práci, v ktorej sa cítis ako ryba vo vode a žiadnen problém ti nie je cudzí. Vieš, že aj tvoji spolupracovníci fa vedia oceniť a nadriadení majú pre teba uznanie. Nie je vylúčené, že pôjdeš na služobnú cestu, na ktorej stretnes osobu, s ktorou prejdeš prijemné chvíle. Ale nezabudaj, že milé je to, čo sa vás končí.

 BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

Budeš mať veľmi veľa práce. Necítis sa najlepšie, beries na seba príliš mnoho povinností. Únavu spôsobí, že vo svojich rozhodnutiach nebudeš vždyz rovnážny a objektívny. Nedaj sa

ovplyvniť chvíľkovými dojmami. Dobre by ti urobil krátky odpočinok, najlepšie mimo bydlisko, aby si aspoň trochu zabudol na všedné udalosti.

tentokrát nemôže pomôcť, len ty sám.

 VÁHY
24.IX.-23.X.

 RAK
22.VI.-22.VII.

Bude to dosť kľudný mesiac, aj keď nebudeš chýbať rôzne problémy, ale k ich vyriešeniu nebudeš potrebovať väčšie úsilie. Poznáš ich dobre a nič fa nemôže prekvapíť. Kto si blízky neprejaví o tvoje problémy väčší záujem; snaž sa ho presvedčiť o tom, že sú pre teba dôležité, ale vyhýbaj sa hádkam a sporom.

Mesiac bude od začiatku zaujímavý, aj keď fa čaká mnoho pôlitivých úloh, ale prinesie nové dojmy a nevšedné zážitky. Okolo teba sa mnoho zmení a otvorí ti nové, priaznivé perspektivy. Teraz je potrebna len tvoja vlastná iniciatíva a dôvtip, aby si situáciu prispôsobil vlastným koncepciam.

 ŠKORPIÓN
24.X.-22.XI.

 LEV
23.VII.-23.VIII.

V práci nepôjde všetko hladko a podľa tvojich plánov, ale nemáš na to väčší vplyv a musíš jednoducho počkať, až sa všetko samo vyrieši. Zato v osobnom živote opäť ožijú staré city a sympatie. Najbližšie dni prinesú pest्रé, zaujímavé zážitky a milé stretnutia. Finančnú situáciu zlepší výplata, prémie alebo odmeny, ktorú si nečakal.

V práci prevláda ambícia a chut súperenia; si presvedčený, že dosiahneš úspech. Ak sa ti to podari vďaka vlastnej práci, iniciatíve a dôslednosti, je všetko v poriadku, ale vyhýbaj sa intrigám a nesnaž sa dosiahnuť svoj cieľ bezohľadným konaním. Niekedy je lepšie udržať si priazně okolia ako získať pochybnú slávu.

 STRELEC
23.XI.-21.XII.

 PANNA
24.VIII.-23.IX.

Napriek nedostatku času a mnohým povinnostiam si musíš so všetkým poraďať. A ešte niekto blízky bude potrebovať tvoju radu a pomoc. Musíš si nájsť čas na všetko a zachovať sa tak, ako si to situácia vyžaduje. Spôľahni sa predovšetkým na vlastné sily a skúsenosti, nikto ti

snaž sa vyhnúť situáciám, ktoré by niekto blízky mohol povahať za nedostatok záujmu a srdečnosti z twojej strany. A také nepriaznivé ovzdušie sa môže v najbližšom čase vytvoriť. Venuj svojim blízkym viac ľahú a pozornosť, ktorú od teba očakávajú. Nevyhováraj sa na nedostatok času, na milé slovo si ho vždy nájdeš dosť.

7. Mohl bys obětovať všechno pro niejaký výjimečný čin? ano — 5 ne — 0
 8. Máš rád neustále tentýž kruh priateľ? ano — 0 ne — 5
 9. Vedeš spořádaný život s presným rozvrhom hodin? ano — 5 ne — 0
 10. Přestavuješ rád nábytek v bytě? ano — 0 ne — 5
 11. Děláš rád stejnou veci každej jinak? ano — 5 ne — 0
 12. Rád potrápiš někoho, kdo je příliš sebejistý? ano — 5 ne — 0
 13. Dokazuješ s oblibou, že tvůj šéf nebo osoba považovaná za autoritu nemá pravdu? ano — 5 ne — 0

Máš-li 65—35 bodů: Jsi osobou, ktorá má všechny predpoklady k tomu, aby účinné ovlivnila druhé, zménila je, učila, radila jim. V takových situáciach se cítis ako ryba ve vode. Jsi presvedčený, že se človek nemá uzavírať v sobě, vyhýbať sa ľuďom, stáť stranou a myslieť len na sebe. Musí dělat něco pro druhé, věst je, vytýkat jim jejich chyby, učit je, aby neutíkali pred vnější skutečnosti. K tém, ktorým takový ideál nevyhovuje, nelze být snovičavý. Jsi sugestívni a přesvědčivý. Musíš si však dát pozor, abys to nepřehnal do krajnosti. Mohl by ses stáť fanatikom alebo tyranom.
 Máš-li 30—0 bodů: Bohuzel, býváš málo přesvědčivý, i když máš často pravdu. Soudíš, že tvůj život (i život druhých) má být podřízen zásadám kázně, zdravého rozumu a dobrého vychování a jeho běh musí být předvídan.

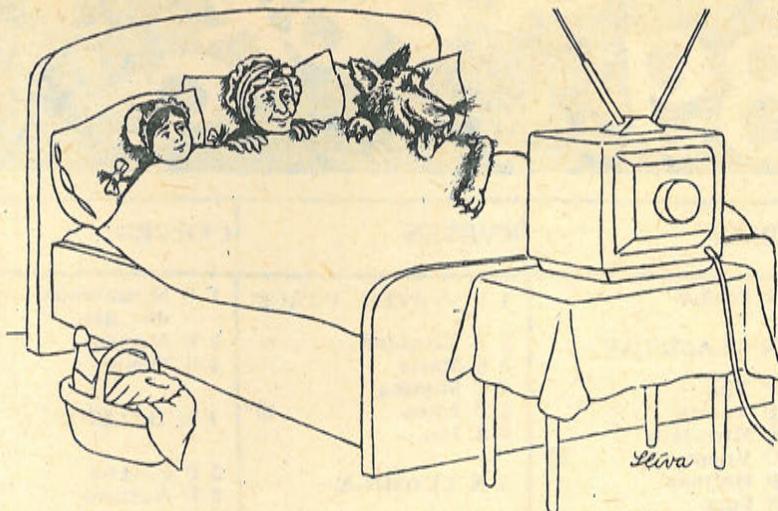
Nerad se k čemukoliv nutíš. Niekedy hýváš přehnaně zdrženlivý; můžeš proto někdy nedojít cíle a ostatní tě mohou špatně pochopit. A škoda.

NÁŠ TEST

Umíš ovlivnit druhé?

Každý z nás podlháva vlivu jiných lidí a sám je někdy z různých důvodů ovlivňuje. Pro politiky, pedagogy a herce je to dokonce součást jejich povolání. Chceš-li vědět, zda i ty jsi schopen ovlivnit druhé, zúčastní se naši psychozábavy.

1. Vybral bys povolání herce nebo politika? ano — 5 b. ne — 0 b.
2. Rozšíluji tě osobou, oblékající se nebo chovající se výstředně? ano — 0 ne — 5
3. Dovedeš hovořit s druhou osobou o svých intimních zážitcích? ano — 5 ne — 0
4. Reaguješ okamžitě, když si povídneš, že se s tebou nejedná? ano — 5 ne — 0
5. Cítis se nejistý, mají-li jiní úspěchy tam, kde bys ty jich chtěl dosáhnout? ano — 5 ne — 0
6. Děláš rád něco hodně složitého, abys ukázal, že to dokážeš? ano — 5 ne — 0

JMÉNO VĚŠTÍ

BLANKA. Je to v poslední době dost populární jméno, které rodiče dělají dceři v přesvědčení, že ji čeká zajímavý, originální a pestrý život, což se často potvrzuje. Jen málokdy je však Blanka šťastná a spokojená se životem. Typická Blanka je dítětem velké lásky a rodi se před sňatkem svých rodičů. Je hezká, vysoká, s dlouhýma štíhlýma nohami a tmavě blond nebo tmavýma vlasy, s jemným nazrálým odstímem. Ráda se směje, ale v jejím smíchu nikdy není upřímná radost, spíše ironie a skrytý výsměch. Svým smíchem dovede bližní osudit, odhalit jejich nejhlebší vady a negativní vlastnosti charakteru. Je vtipní, ale v tom, co mluví, je hodně uštěpačnosti.

Pochází z početné, někdy rozbité rodiny. Bývá velmi nadaná, ale nesystematická. Proto se stává, že končí školou se zpožděním nebo jde do práce a končí školu pro pracující. Ráda se hezky obléká a líčí, je společenská, miluje hudbu a tanec a má velký úspěch u chlapců. Všeobecně ji považují za lehkomyslnou větroplášku. Vdává se napůl z lásky, napůl z rozumu. Jako manželka a matka se mění k nepoznání — obě úlohy plní vzorně. Její manžel je dobrý, šlechetný člověk mírné povahy, mimořádně pečující o rodinu. Mívají jedno nebo dvě děti, většinou chlapce, kteří jsou podobní matce. Blanka, která v životě mnoho zkoušila, se snaží děti izolovat od okolí.

Osoba tohoto jména mívá potíže s játry a žlučovými kameny.

SNÁR

sa vám sníval:

Batoh — pójdeš na skusy.

Reštaurácia — drahá zábava.

Réva (vinná) — dosiahne svoj cieľ; pestovanie révy — pevné buduje svoje štastie.

Rodi īa — si dobre chránený; zomreli — radosť; hovorí s nimi — štastie v podnikaní; strata rodičov — pomoc a ochrana v utrpení, nemocni — zlo, neštastie.

Roľník — bezstarostný život; záhalčivý — zažiješ rozčarование; pri práci — mäs nádej na pokojný život.

Román čítať — štastie v láske; písat — trampoty a starosti.

Rúhanie — chrán svoj jazyk.

Rozkaz dostať — neprijemnosti v povolani; vydať — tvoja pýcha ti prinesie zlobu.

Rozsudok smrti — dostane sa ti veľkej pocty.

Rozvod — nebezpečenstvo ohňa, strata majetku.

Rozsudok vypočuť — utripiš škodu; vydať — hrozi ti nebezpečenstvo, že spáchas bezprávie na niekom.

Ruka, ľavá — zrada; pravá — verné priateľstvo; podaná — nadviažeš priateľské styky; stratená — ponesieš dobrého známeho k hrobu.

Rukopis, cudzí — dozvieš sa novinku; pekný — si nedbalý.

Ruža kvitnúca — lubostné radosti pred tebou; zlomená — skorá svadba; obdržaná ako darček — budeš verne milovaný; s mnogými tŕňami — prekážky v láske.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY.
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (red. nacz.), 26-04-55, 26-42-51

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHIÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3—4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstęga Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Zz Zaslugi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługę dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługę dla TKCIS

REDAKCJA: Adam Chalupiec (redaktor naczelny), Areta Fedak (opracowanie graficzne), Anna Křítofeková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka (tłumacz), Albeta Stojawska (tłumacz) Dominik Surma, Jan Spernoga (sekretarz redakcji).

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Zofia Bogaćkova, Józef Congva, Ján Halač, František Harkabuz, Zofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, Eugen Mišinec, Lídya Mšálová, Vladimír Hess.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 10 stycznia na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 lutego na trzy kwartały, a do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartalnie 150 zł, rocznie 600 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowych Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziały nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycielii.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto PKO BP XV Oddział w Warszawie Nr 1658-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-31 Warszawa, ul. Smolna 10, Zam. 619.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów.

Numer oddano do składu 8.11.1988, podpisano do druku 29.12.1988.

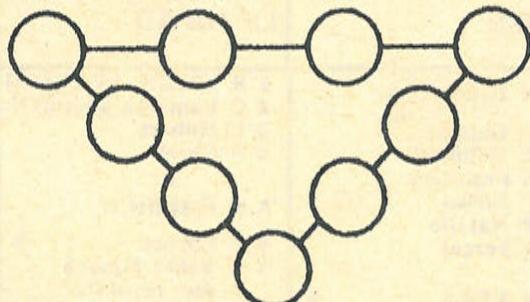
EULENSPIEGEL — Berlin

OGOROK — Moskwa

LÝKAČES TO?

PRE MALÝCH POČTÁROV. Do koliesok trojuholníka treba doplniť čísla od 1 do 9 tak, aby ich súčet v každej z troch strán bol 20. Dokážete to?

MÁS POSTŘEH?
Hajnému Lopuchovi se do zeli schovali tři zajíci. Najdeš je tam?

Kalendář Života 1989

LEDEN	ÚNOR	BŘEZEN	DUBEN	KVĚTEN	ČERVEN
1 N NOVÝ ROK 2 P Blahorid 3 U Radomila 4 S Blahoslava 5 C Edvard 6 P Tři králové 7 S Vilma	1 S Hynek 2 C Hromnice 3 P Blažej 4 S Jarmila 5 N AGÁTA 6 P Dorota 7 U Richard 8 S Popelec 9 C Apolena 10 P Mojmír 11 S Božena 12 N SLAVĚNA 13 P Kateřina 14 U Valentin 15 S Jiřina 16 C Řehoř 17 P Donit 18 S Simeon 19 N MILOSLAV 20 P Oldřich 21 U Lenka 22 S Petr 23 C Svatopluk 24 P Matěj 25 S Viktor 26 N BOZETĚCH 27 P Alexandr 28 U Lumír	1 S Albín 2 C Anežka 3 P Lucie 4 S Kamil 5 N KAZIMÍR 6 P Bedřich 7 U Tomáš 8 S Mezinárodní den žen 9 C František 10 P Viktorie 11 S Anděla 12 N KONSTANTIN 13 P Růžena 14 U Matylda 15 S Ida 16 C Amos 17 P Vlastimil 18 S Eduard 19 N JOSEF 20 P Světlá 21 U Radek 22 S Leon 23 C Felix 24 P Gabriel 25 S Marie 26 N NEDĚLE VELIKONOČNÍ 27 P PONDĚLÍ VELIKONOČNÍ 28 U Soňa 29 S Taťána 30 Č Benjamín 31 P Amelie	1 S Teodor 2 N VLADISLAV 3 P Zita 4 U Václav 5 S Miroslava 6 Č Vilém 7 P Heřman 8 S Ema 9 N DUŠAN 10 P Radomil 11 U Filip 12 S Julius 13 Č Aleš 14 P Vincenc 15 S Anastázie 16 NIRENA 17 P Rudolf 18 U Valérie 19 S Rostislav 20 Č Anežka 21 P Alexandra 22 S Lukáš 23 N VOJTECH 24 P Jiří 25 U Marek 26 S Oto 27 Č Jaroslav 28 P František 29 S Robert 30 N BLAHOSLAV	1 P SVÁTEK PRÁCE 2 U Zikmund 3 S Marie 4 Č Monika 5 P Irena 6 S Jan 7 N LUDMILA 8 P Stanislav 9 U Den vítězství, st. sv. ČSSR 10 S Blažena 11 Č Svatava 12 P Pankrác 13 S Serváč 14 N BONIFÁC 15 P Žofie 16 U Přemysl 17 S Vratislava 18 Č Nataša 19 P Ivo 20 S Bernard 21 N VIKTOR 22 Helena 23 U Vladimír 24 S Jan 25 Č BOŽÍ TĚLO 26 P Den matek 27 S Valdemar 28 N VILÉM 29 P Magdalena 30 U Ferdinand (Den dědečka) 31 S Kamila	1 Č Mezinárodní den dětí 2 P Mariána 3 S Tamara 4 N DALIBOR 5 P Pavla 6 U Norbert 7 S Iveta 8 Č Medard 9 P Stanislava 10 S Markéta 11 N FLÓRA 12 P Antonie 13 U Antonín 14 S Vasil 15 Č Vit 16 P Zbyněk 17 S Adolf 18 N MAREK 19 P Leoš 20 U Květuše 21 S Alois 22 Č Pavla 23 P Zdenka (Den otce) 24 S Jan 25 N IVAN 26 P Adriana 27 U Ladislav 28 S Lubomír 29 Č Petr a Pavel 30 P Sárka
15 N BLAHOMIL 16 P Vladimír 17 U Drahoslav 18 S Vladislav 19 Č Dubravka 20 P Ctislav 21 S Běla (Den babiček)	16 P Řehoř 17 P Donit 18 S Simeon 19 N MILOSLAV 20 P Oldřich 21 U Lenka 22 S Petr 23 C Svatopluk 24 P Matěj 25 S Viktor 26 N BOZETĚCH 27 P Alexandr 28 U Lumír	13 P Růžena 14 U Matylda 15 S Ida 16 C Amos 17 P Vlastimil 18 S Eduard 19 N JOSEF 20 P Světlá 21 U Radek 22 S Leon 23 C Felix 24 P Gabriel 25 S Marie 26 N NEDĚLE VELIKONOČNÍ 27 P PONDĚLÍ VELIKONOČNÍ 28 U Soňa 29 S Taťána 30 Č Benjamín 31 P Amelie	10 P Radomil 11 U Filip 12 S Julius 13 Č Aleš 14 P Vincenc 15 S Anastázie 16 NIRENA 17 P Rudolf 18 U Valérie 19 S Rostislav 20 Č Anežka 21 P Alexandra 22 S Lukáš 23 N VOJTECH 24 P Jiří 25 U Marek 26 S Oto 27 Č Jaroslav 28 P František 29 S Robert 30 N BLAHOSLAV	1 P VŠECH SVATÝCH 2 Č Památka zesnulých 3 P Hubert 4 S Karel 5 N EMERICH 6 P Liběna 7 U Velká říjnová soc. revoluce 8 S Bohumír 9 Č Bohdan 10 P Evžen 11 S Martin 12 N BENEDIKT 13 P Stanislav 14 U Sáva 15 S Leopold 16 Č Otmar 17 P Valentýna 18 S Romana 19 N ALŽBĚTA 20 P Čestmír 21 U Albert 22 S Cecile 23 Č Klement 24 P Emilie 25 S Kateřina 26 N KONRÁD 27 P Xenie 28 U Zdislav 29 S Blažej 30 Č Ondřej	1 P Lev 2 S Blanka 3 N FRANTIŠEK 4 P Barbora 5 U Jitka 6 S Mikuláš 7 Č Ambrož 8 P Květoslava 9 S Vratislav 10 N JULIE 11 P Dana 12 U Simona 13 S Lucie 14 Č Lydie 15 P Zdirad 16 S Alba 17 N DANIEL 18 P Miroslav 19 U Urban 20 S Dagmar 21 Č Tomáš 22 P Simon 23 S Vlasta 24 N ADAM a EVA 25 P 1. SV. VÁNOČNÍ 26 U 2. SV. VÁNOČNÍ 27 S Jan 28 Č Bohumila 29 P Judita 30 S David 31 N SILVESTER
22 N SLAVOMÍR 23 P Zdeněk 24 U Milena 25 S Miloš 26 Č Pavlína 27 P Přibyslav 28 S Karel 29 N ZDISLAV 30 P Marta 31 U Sptychňov	13 P Řehoř 14 U Drahoslav 15 S Vladislav 16 Č Dubravka 17 P Ctislav 18 S Běla (Den babiček)	13 P Řehoř 14 U Drahoslav 15 S Vladislav 16 Č Dubravka 17 P Ctislav 18 S Běla (Den babiček)	13 P Řehoř 14 U Drahoslav 15 S Vladislav 16 Č Dubravka 17 P Ctislav 18 S Běla (Den babiček)	13 P Řehoř 14 U Drahoslav 15 S Vladislav 16 Č Dubravka 17 P Ctislav 18 S Běla (Den babiček)	13 P Řehoř 14 U Drahoslav 15 S Vladislav 16 Č Dubravka 17 P Ctislav 18 S Běla (Den babiček)
ČERVENEC	SRPEN	ZÁŘÍ	ŘÍJEN	LISTOPAD	PROSINEC
1 S Jaroslava 2 N MARIE 3 P Radomír 4 U Prokop 5 S Cyril a Metoděj 6 Č Mistr Jan Hus 7 P Bohuslava 8 S Nora 9 N DRAHOSLAVA 10 P Libuše 11 U Olga 12 S Bořek 13 Č Markéta 14 P Karol'na 15 S Jindřich 6 N LUBOŠ 7 P Bohdan 8 U Drahomíra 9 S Čeněk 10 P eslav 11 P V't zslav 12 S ST. SV. PLR 3 N LIBOR 4 P Kryst'na 5 U Jakub 6 S Anna 7 Č Julie 8 P Viktor 9 S Marta 10 N BOŘIVOJ 11 P Ignác	1 U Oskar 2 S Gustav 3 C Miloše 4 P Dominik 5 S Milivoj 6 N OLDŘIŠKA 7 P Lada 8 U Soběslav 9 S Roman 10 Č Vavřinec 11 P Zuzana 12 S Alena 13 N KLÁRA 14 P Sylva 15 U Hana 16 S Jichym 17 Č Záviš 18 P Helena 19 S Ludvík 20 N BERNARD 21 P Johana 22 U Bohuslav 23 S Lubomíra 24 Č Bartoloměj 25 P Radim 26 S Ludvík 27 N OTAKAR 28 P Augustin 29 U Výro i SNP, st. sv. SSR 30 N BOŘIVOJ 31 P Ignác	1 P Samuel 2 S Adéla 3 N BRONISLAV 4 P Jindřiška 5 U Boris 6 S Boleslav 7 Č Regina 8 P Marie 9 S Daniela 10 N IRMA 11 P Emilián 12 U Marie 13 S Libor 14 Č Radka 15 P Jolana 16 S Ludmila 17 N NADĚŽDA 18 P Kryštof 19 U Zita 20 S Oleg 21 Č Matouš 22 P Mořic 23 S Berta 24 N JAROMÍR 25 P Zlatuše 26 U Justyna 27 S Kosma 28 Č Václav 29 P Michal 30 S Jeroným	1 N IGOR 2 P Galina 3 U Bohumil 4 S František 5 Č Eliška 6 P Natália 7 S Sergej 8 N VĚRA 9 P Diviš 10 U Zíboj 11 S Jan Žižka 12 Č Marcel 13 P Renáta 14 S Krasoslav 15 N TERÉZIE 16 P Havel 17 U Hedvika 18 S Lukáš 19 Č Michaela 20 P Vendelin 21 S Brigita 22 N HALKA 23 P Teodor 24 U Rafael 25 S Živa 26 Č Dimitrij 27 P Ivona 28 S Tadeáš 29 N VIOLETA 30 P Marcel 31 U Štěpánka	1 S VŠECH SVATÝCH 2 Č Památka zesnulých 3 P Hubert 4 S Karel 5 N EMERICH 6 P Liběna 7 U Velká říjnová soc. revoluce 8 S Bohumír 9 Č Bohdan 10 P Evžen 11 S Martin 12 N BENEDIKT 13 P Stanislav 14 U Sáva 15 S Leopold 16 Č Otmar 17 P Valentýna 18 S Romana 19 N ALŽBĚTA 20 P Čestmír 21 U Albert 22 S Cecile 23 Č Klement 24 P Emilie 25 S Kateřina 26 N KONRÁD 27 P Xenie 28 U Zdislav 29 S Blažej 30 Č Ondřej	1 P Lev 2 S Blanka 3 N FRANTIŠEK 4 P Barbora 5 U Jitka 6 S Mikuláš 7 Č Ambrož 8 P Květoslava 9 S Vratislav 10 N JULIE 11 P Dana 12 U Simona 13 S Lucie 14 Č Lydie 15 P Zdirad 16 S Alba 17 N DANIEL 18 P Miroslav 19 U Urban 20 S Dagmar 21 Č Tomáš 22 P Simon 23 S Vlasta 24 N ADAM a EVA 25 P 1. SV. VÁNOČNÍ 26 U 2. SV. VÁNOČNÍ 27 S Jan 28 Č Bohumila 29 P Judita 30 S David 31 N SILVESTER